

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETO
TEISĖS KATEDRA

RENALDAS PALAPYS
Ištęstinių studijų, Teisės ir policijos veiklos,
VI kurso TPOkmis15–1 grupės studentas

**APYLINKĖS POLICIJOS INSPEKTORIAUS IR VIETOS
BENDRUOMENĖS SAŲVEIKOS GALIMYBĖS IR IŠŠŪKIAI**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –

Prof. dr. Vytautas Šlapkauskas

Kaunas, 2017

TURINYS

IVADAS	4
1. APYLINKĖS POLICIJOS INSPEKTORIAUS IR VIETOS BENDRUOMENĖS SĄVEIKOS SAMPRATA.....	8
1.1. Policijos ir Apylinkės policijos inspektoriaus veiklos samprata.....	8
1.2. Policijai ir apylinkės policijos inspektoriui priskiriamos funkcijos.....	14
1.3. Bendruomenės samprata ir tipologija.....	17
1.4. Vietos bendruomenės ypatumai	20
1.5. Apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos aspektai	22
2. APYLINKĖS POLICIJOS INSPEKTORIAUS IR VIETOS BENDRUOMENĖS VEIKIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO BRUOŽAI LIETUVOJE	29
2.1. Apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės veiklos (funkcijų) teisinis reglamentavimas.....	29
2.2. Vietos bendruomenės teisių, pareigų ir atsakomybės teisinis reglamentavimas.....	35
2.3. Policijos rėmėjo sąvoka ir funkcijos (kontrolinė institucija)	38
2.4. Saugios kaimynystės bendruomenės.....	40
2.5. Vaiko teisių apsaugos tarnybos.....	41
2.5.1. Visuomeninė vaiko teisių apsauga	42
2.5.2. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga	43
3. APYLINKĖS POLICIJOS INSPEKTORIAUS IR VIETOS BENDRUOMENĖS SĄVEIKOS PRAKTINIAI ASPEKTAI IR IŠŠŪKIAI (PROBLEMOS).....	45
3.1. Tyrimo metodologijos pagrindimas	45
3.2. Respondentų sociodemografinė charakteristika.....	48
3.3. Pasitikėjimo ir pasitenkinimo policijos veikla vertinimas	49
3.4. Bendruomenių įsitraukimo į policijos veiklą vertinimas	58

3.5. Policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo tobulinimas	62
IŠVADOS	71
PASIŪLYMAI	74
LITERATŪROS SĄRAŠAS	76
ANOTACIJA	82
ANNOTATION	82
SANTRAUKA	83
SUMMARY	84
PRIEDAI	85
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	92

IVADAS

Darbo aktualumas. Pastaraisiais metais viešojo sektoriaus reformų srityje ima dominuoti ne tik rinka, klientas ar vartotojas, o bendruomenė, piliečių įtraukimas į viešųjų reikalų svarstymą¹. Viešojo valdymo modernizavimo prioritetais tampa bendruomenės valdžios ir prevencinės valdžios vystymas ir realizavimas². Policija, kaip integrali viešojo sektoriaus dalis, taip pat turi prisitaikyti prie naujų modernizavimo tendencijų, dar labiau akcentuodama socialinės paslaugos vietos bendruomenėms ir piliečiams bei prevencinio darbo svarbą. Nauja šiuolaikinė policijos veikla organizuojama taip, kad kritinis mąstymas viršytų prieš siaurą žinybinį mąstymą, o analizė bei sprendimų priėmimas būtų paskirstytas tarp policijos organizacijos lygmenų, kiekvienam lygmeniui prisiimant tam tikrą atsakomybę už skirtingų rūšių sprendimus³.

Mokslinėje literatūroje teigiama, kad gyventojų dalyvavimas užtikrinant bendruomenės saugumą yra grindžiamas prielaida, kad privatūs asmenys vaidina svarbiausią vaidmenį užtikrinant tvarką laisvoje visuomenėje⁴ ir dėl to turi būti padrąsinti prisiimti daugiau atsakomybės užtikrinant saugią aplinką. Remiantis šia prielaida, užsienio valstybėse pradėtos diegti įvairios programos, kuriomis siekiama gyventojus, jų grupes ir savanoriškas organizacijas įtraukti į veiklą, skirtą nusikalstamumui savo gyvenamojoje vietovėje mažinti ir gyvenimo kokybei gerinti. Gyventojų dalyvavimo užtikrinant bendruomenės saugumą aktualumas ir reikšmingumas užsienio valstybėse paprastai grindžiamas šiais svarbiausiais argumentais:

- ❖ *Vietos gyventojai geriausiai suvokia savo bendruomenės problemas, taip pat ir saugumo, todėl gali geriausiai parinkti jų sprendimo priemones;*
- ❖ *Kiekviena vietovė skiriasi savo saugumo situacija, todėl ir saugumo užtikrinimo priemonės turi būti skirtingos, pritaikytos konkrečios vietovės saugumo problemoms ir jos gyventojų poreikiams;*
- ❖ *Akcentuojama lygiateisiškumo ir bendradarbiavimo principo svarba – saugumo užtikrinimo (prevencijos) sistema turi būti grindžiama ne hierarchiniu paklusnumu ir vadovavimu iš aukščiau, o lygiateise bendra veikla, jos koordinavimu ir organizavimu.*

---

¹ Vladislavas Domarkas, *Naujoji viešoji vadyba* (Kaunas: Technologija, 2007), 6-24.

² Janet Denhardt, Robert Denhardt. "The New Public Service: Serving not Steering," *Public Administration Review* 60, 6 (2000): 549–559.

³ David Bailey, *Police for the Future* (Oxford University Press: New York, 1994).

⁴ Skogan Wesley, Susan Harmet, *Community Policing, Chicago Style*. (Chicago: University of Chicago Press, 1997).

JAV, Kanada, Olandija, Prancūzija ir kitos užsienio valstybės laikosi nuostatos, kad policija pajėgi spręsti aptarnaujamos bendruomenės ir kiekvieno jos nario saugumo problemas tik būdama tos bendruomenės dalimi ir kartu ieškodama, kaip kurti saugią aplinką, įveikti žmonių nesaugumo jausmą, kaip šiam reikalui telkti bendras policijos ir visuomenės pajėgas – daryti teigiamą poveikį socialiniams procesams, žmonių gerovei⁵.

Tuo tarpu Lietuvoje gyventojų dalyvavimas saugumo užtikrinimo veikloje lyginant su Vakarų valstybėmis nėra paplitusi veikla. Pilietinio aktyvumo stoka pabrėžiama įvairiuose visuomenės socialiniuose sektoriuose. Vis dėlto pastebima vis daugiau gyventojų įsitraukimo, užtikrinant saugią aplinką, tendencijų, pavyzdžiui, kuriamos saugios kaimynystės grupės, užtikrinant viešąją tvarką, policijai talkina ir policijos rėmėjai⁶. Apie tokią veiklą visuomenė dažniausiai sužino iš žiniasklaidos ar policijos ir kitų institucijų bei organizacijų pranešimų, tačiau išsamesnių mokslinių tyrimų Lietuvoje nebuvo atlikta. Vienas svarbiausių gyventojų įsitraukimo į saugumo užtikrinimo veiklą skatinimo argumentų mūsų šalyje – gerosios užsienio valstybių praktikos pavyzdžiai. Neabejotina, kad, siekiant veiksmingo gyventojų dalyvavimo užtikrinant visuomenės saugumą, svarbu yra išsamiai ištirti esamą situaciją ir gyventojų galimybes bei gebėjimus dalyvauti šios srities veikloje.

Policijos – tiek vidaus, tiek išorinių santykių – administravimo tikslas turėtų būti nukreiptas padėti žmogui kurti saugią aplinką. Kiekvienas žmogus siekia saugumo, nes saugumo jausmas (dvasiniu, ekonominiu, politiniu ir kitais aspektais) – viena didžiausių žmogaus vertybių. Gyventojams spręsti šias problemas ypač sunku, kadangi vis dar persekioja netolimos praeities “proletariato diktatūros” šešėlis, kuris trukdo kurti demokratines bendradarbiavimo tradicijas. Viešoji tvarka nėra savitiksliis dalykas. Tai viešas interesas, suponuotas žmogaus teisių ir laisvių principu, įtvirtintų tarptautinėse žmogaus teisių konvencijose. Kaip žinoma, policija viešosios tvarkos palaikymo srityje turi gana daug pareigų. Vadinasi, ji turi turėti atitinkamą teorinį pagrindą, leidžiantį siekti tarnybinės veiklos darnos su kitų, sektinų valstybių atitinkamomis struktūromis⁷.

Glaudus policijos ir vietos bendruomenės bendradarbiavimas gali užkirsti kelią galinčioms kilti problemoms. Tai itin aktualu Lietuvos ir kitų Vidurio bei Centrinės Europos policijos struktūroms, kur vis dar pasitaiko militarizuoto policijos valdymo recidyvų⁸. Taigi, pagrindinis pastarosios sąveikos

---

⁵ Alfonsas Laurinavičius, *Bendruomenės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas* (Vilnius: LTA, 2000).

⁶ Simonas Nikartas, *Gyventojų dalyvavimas užtikrinant saugumą bendruomenėse: kriminologinės ir teisinės prielaidos: Monografija*. (Vilnius, 2014).

⁷ Alfonsas Laurinavičius, *Policijos administravimas užtikrinant visuomenės saugumą*. (Vilnius, 2000).

⁸ Vainius Smalskys “Policijos personalo rengimo šiuolaikinės kryptys,” *Viešoji politika ir administravimas* 23 (2008): 88-97.

tikslas - veiksmingiau spręsti nusikalstamumo, socialinės ir fizinės netvarkos problemas bei sukurti naują policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo bei paslaugų teikimo piliečiams formą.

Darbo objektas – apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos teisinis reguliavimas ir praktika.

Darbo tikslas – atskleisti apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos galimybes ir iššūkius.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos sampratą.
2. Išnagrinėti vietos bendruomenės ir apylinkės policijos inspektoriaus veikimo teisinio reglamentavimo bruožus.
3. Išnagrinėti Šiaulių miesto vietos bendruomenės ir apylinkės policijos inspektoriaus sąveikos praktiką, galimybes ir atskleisti tobulintinas sritis.

Darbo metodai: mokslinės Lietuvos ir užsienio literatūros analizė, dokumentų analizė. Atliktas kiekybinis tyrimas (anketinė apklausa), duomenų sisteminimas, grafinis vaizdavimas.

Darbo struktūra: Magistro baigiamasis darbas susideda iš trijų pagrindinių skyrių. Remiantis Lietuvos ir užsienio autorių mokslinės literatūros, dokumentų (LR, ES ir kitų teisės aktų) analize apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos galimybių ir iššūkių tema analizuojama teoriniu aspektu. Antrame skyriuje nagrinėjami vietos bendruomenės ir apylinkės policijos inspektoriaus veikimo teisinio reglamentavimo bruožai. Tuo tarpu empirinėje dalyje (trečiame skyriuje) išanalizuoti duomenys, surinkti apklausus Šiaulių miesto gyventojus. Įvertinta gyventojų sociodemografinė charakteristika, atliktas gyventojų dalyvavimo užtikrinant visuomenės saugumą vertinimas bei atlikta apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės bendradarbiavimo didinimo galimybių analizė. Pastarasis tyrimas leido pateikti pasiūlymus kaip galima padidinti ir pagerinti funkcionalų bendradarbiavimą apylinkės inspektoriui su vietos bendruomene.

Darbo problema keliami tokiais probleminiais klausimais: Kokios yra apylinkės inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos galimybės ir su kokiais iššūkiais susiduriama? Kokiais teisinio reguliavimo bruožais pasižymi apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės veikimas? Kokios tobulinimo priemonės taikomos apylinkės inspektoriaus ir vietos bendruomenės bendradarbiavimui didinti? Kaip vertinamas vietos bendruomenės pasitikėjimas policija šiandien?

Darbo problemos ištyrimo lygis. Įvairūs Lietuvos ir užsienio autoriai daug dėmesio skiria

policijos personalo rengimo (V. Smalskys „Policijos personalo rengimo šiuolaikinės kryptys, 2008” ir kt.), *saugios aplinkos kūrimo* (A. Laurinavičius „Saugios aplinkos kūrimo teorija ir patirtis, 2001”; A. Laurinavičius „Policijos administravimas užtikrinant visuomenės saugumą, 2000“; A. Šakočius „Gyvenamosios aplinkos saugumas ir šiuolaikinės policijos sampratos problema, 2002”; A. Pocienė „Saugumo miestuose užtikrinimo problemos, 2010“ ir kt.) *policijos veiklos valdymo* (G. Bubnys, V. Smalskys „Policijos struktūrų valdymas ir personalo rengimas naujosios viešosios vadybos kontekste, 2005”; R. Kalesnykas „Policijos funkcijos įgyvendinimo efektyvumas: viešųjų ir privačių interesų derinimo problema, 2002” ir kt.), *gyventojų dalyvavimo užtikrinant saugumą* (S. Nikartas „Gyventojų dalyvavimas užtikrinant saugumą bendruomenėse, 2014“; S. Nikartas „Bendruomenių dalyvavimas nusikalstamumo prevencijoje, 2012“ ir kt.), *bendruomenės teisėtvarkos* (A. Laurinavičius „Policijos tarnavimo bendruomenei problemos, 2001”; B. Palšis „Bendruomenės pareigūno pareigybė: teisėtvarkos ir socialinio darbo vaidmenų derinimas, 2014”; A. Laurinavičius „Policijos tarnavimo bendruomenei problemos, 2001” ir kt.) problematikai tirti. Tuo tarpu apylinkės inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveika nėra detaliai išnagrinėta ir reikalauja gilesnės analizės.

Ginamieji teiginiai:

1. Visuomenės pasitikėjimą policija tiesiogiai lemia: pareigūnų kompetencija, pareigūnų sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis, policijos organizuojami viešieji ryšiai.
2. Apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveiką riboja pilietiškumo stoka ir menkas vietos bendruomenių dalyvavimas prevencinėse programose.

1. APYLINKĖS POLICIJOS INSPEKTORIAUS IR VIETOS BENDRUOMENĖS SAVEIKOS SAMPRATA

1.1. Policijos ir Apylinkės policijos inspektoriaus veiklos samprata

Valstybės veikla vykdoma teisinėmis formomis, remiantis teisės aktais, kurie nustato šios veiklos turinį bei pobūdį. Viena iš pagrindinių valstybės funkcijų - teisėsauga. Kaip teigia G. Danišauskas⁹ ir R. Bekėžienė¹⁰, prievartos monopolis yra valstybės rankose, todėl tik ji ir gali įgyvendinti teisingumą, reguliuoti viešuosius santykius, ypač, kai kyla nesutarimų, kurių metu būtina imtis prievartos priemonių, siekiant atkurti tvarką, santaiką, ramybę bei sudaryti kitas sąlygas, kad visuomenė galėtų sėkmingai egzistuoti, plėtotis ir tobulėti.

Taigi, *teisėsauga* – tai specialių valstybės ir privačių institucijų arba asmenų, kuriems valstybė patikėjo vykdyti tam tikras jai priklausančias teises funkcijas, veikla, užtikrinanti teisės apsaugą bei tinkamą jos įgyvendinimą¹¹. Glaustai tariant, tai veikla, kurios metu yra įgyvendinama, realizuojama teisė. O teisėsaugos sistema – traktuojama kaip specialių valstybės ir privačių institucijų arba asmenų, teisinių priemonių, metodų ir garantijų, užtikrinančių žmogaus apsaugą nuo teisės pažeidimų, visuma.

Teisėsaugos institucijos apibūdinamos kaip valstybės struktūros (institucijos ar organizacijos), kurioms yra pavestos valstybinės teisėsaugos funkcijos. Siaurąja prasme tai – valstybės aparato dalis (pvz., vidaus reikalų sistema - policija, valstybės sienos apsaugos tarnyba (toliau - VSAT), Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba (toliau – FNTT); specialiosios tarnybos – Specialiųjų tyrimų tarnyba, Valstybės saugumo departamentas (toliau – STT, VSD); Teisingumo ministerijai pavaldžios institucijos ir kt.). Plačiąja prasme – valstybės institucijos, kurios saugo teisėtumą ir vykdo teisingumą arba padeda jį įgyvendinti (teismai, prokuratūra, policija), nepriklausomos valstybės institucijos, kurios vykdo joms pavestas teisėsaugos funkcijas, tokias kaip, pvz., advokatūra, antstoliai, notariai¹².

Visos teisėsaugos institucijos yra sukurtos nuolatiniams teisėsaugos funkcijoms atlikti. Jų panašūs tikslai, panaši visiems privaloma teisinė galia ir kompetencija.

⁹ Gintautas Danišauskas, *Teisėsaugos institucijos: vadovėlis* (Kaunas: KTU, 2013).

¹⁰ Rasa Bekėžienė, *Administracinė teisė: Teisėsaugos institucijos*. Praktinių užduočių rinkinys (Klaipėda: SMK, 2011).

¹¹ Gintautas Danišauskas, "Teisėsaugos funkcijas vykdančių institucijų rūšys bei teismo vieta šių institucijų sistemoje," *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009): 289-303.

¹² Rasa Bekėžienė, *supra* note, 9: 27.

Policija kaip institucija užima išskirtinę vietą ne tik teisėtvarkos institucijų kontekste, ne tik tarp, bet ir tarp kitų socialines paslaugas gyventojams teikiančių institucijų vien dėl to, kad jai juridiniu pagrindu yra suteikta išimtinė teisė taikyti bendruosius valdymo veiklos metodus – įtikinimą ir prievartą (pristatyti teisės pažeidėją į policijos įstaigą, atlikti asmens apžiūrą, sulaikyti padarius teisės pažeidimus, naudoti šaunamąjį ginklą ir specialiąsias priemones). Gyventojai turi suprasti, jog tai nėra pagrindinis policijos veiklos modelis, pagrįstas prievartos naudojimu¹³.

Policija apibūdinama kaip asmens ir visuomenės saugumą bei viešąją tvarką užtikrinanti policijos įstaigų ir pareigūnų visuma. Policijos veiklos turinį atskleidžia pagrindiniai policijos uždaviniai, nurodyti LR policijos veiklos įstatymo 1 dalies 5 straipsnyje.

Pagrindiniai Lietuvos policijos uždaviniai¹⁴:
1. Žmogaus teisių ir laisvių apsauga. 2. Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas. 3. Neatidėliotinos pagalbos teikimas asmenims, kai ji būtina dėl jų fizinio ar psichinio bejėgiškumo, taip pat asmenims, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų, kitų teisės pažeidimų, stichinių nelaimių ar panašių veiksmų. 4. Nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija. 5. Nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų atskleidimas ir tyrimas. 6. Saugaus eismo priežiūra.

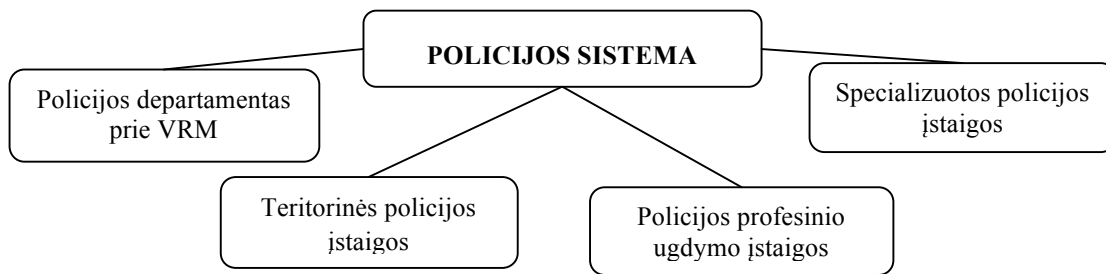
Policijai pavedama įgyvendinti vieną iš svarbiausių uždavinių, užtikrinti viešąją tvarką, eismo bei visuomenės saugumą. Atsižvelgdama į tai, policija vis labiau orientuojasi į ilgalaikes teisėsaugos stiprinimo ir nusikalstamumo kontrolės programas, keičiami ilgalaikiai prioritetiniai tikslai, policijos veiklos organizavimas ir valdymas, veiklos metodai, vaidmuo visuomenėje ir santykiai su kitomis valstybės teisinės sistemos dalimis¹⁵.

Policija yra pavaldi Vidaus reikalų ministerijai. Šios institucijos veiklą reglamentuoja LR policijos veiklos įstatymas, o statutinės tarnybos principus, pareigūnų statusą, jų priėmimo į vidaus tarnybą ir atleidimo iš jos tvarką, pareigūnų atsakomybę ir kitas tarnybos eigos sritis nustato Vidaus tarnybos statutas. *Policijos sistemą* atvaizduoja žemiau esantis paveikslas.

¹³ Raimundas Kalesnykas, *Policijos ir kitų institucijų, teikiančių socialines paslaugas gyventojams, bendradarbiavimas* (Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 2000), 28-29.

¹⁴ "Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas," *Valstybės žinios* 90, 2777 (2000).

¹⁵ Virgilijus Valeckas ir Vilius Velička, *Vidaus reikalų sistemos pareigūnų profesinis taktinis rengimas: vadovėlis*. Vilnius: MRU, 2013).

1 pav. LR policijos sistema ir policijos valdymo organizacinė struktūra¹⁶.

Kaip matyti iš 1 paveikslo, policijos sistemą sudaro:

1. *Policijos departamentas* – vidaus reikalų centrinė įstaiga (policijos įstaiga, padedanti policijos generaliniam komisarui formuoti policijos veiklos strategiją ir kontroliuoti jos įgyvendinimą, taip pat organizuoti ir įgyvendinti teritorinių policijos įstaigų valdymą).

2. *Teritorinės policijos įstaigos* (vyriausieji policijos komisariatai, atliekantys nustatytas funkcijas, reikalingas policijos uždaviniams apskrities teritorijoje įgyvendinti).

3. *Policijos profesinio ugdymo įstaigos* (policijos generalinio komisaro steigiami policijos profesinio ugdymo padaliniai, užtikrinantys nuolatinį policijos pareigūnų profesinės kvalifikacijos tobulinimą).

4. *Specializuotos policijos įstaigos* (neteritoriniu principu steigiami policijos padaliniai, atliekantys teisės aktais jiems pavestas tam tikras (specialiąsias) policijos funkcijas).

Policijos veiklos principai įtvirtinti Policijos veiklos įstatymo 4 straipsnyje. Policija, vadovaudamasi įstatymais ir kitais teisės aktais, nešališkai gina visus asmenis, esančius LR teritorijoje, nepaisydama jų tautybės, rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Policijos veikla grindžiama demokratijos, pagarbos žmogaus teisėms, humanizmo, visuomenės moralės, teisėtumo, veiklos viešumo, taip pat prievartos naudojimo tik būtiniais atvejais ir jos proporcingumo principais¹⁷.

Objektyviai viena policija nepajėgi stabdyti didėjančio nusikalstamumo, šalinti jo priežastis ir sąlygas. Tai galima pasiekti tik bendradarbiaujant su kitomis valstybės institucijomis, visuomene, plėtojant prevencinį darbą, kontroliuojant įmonių poveikį nusikaltimų priežastims ir sąlygoms. Viena iš pagrindinių policijos prioritetinių veiklos krypčių – orientuoti veiklą į teisės pažeidimų prevenciją,

¹⁶ “Policijos sistema.“ Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Žiūrėta 2017 vasario 16 d. <http://www.policija.lt/index.php?id=2878>.

¹⁷ “Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo Nr. VIII-2048 pakeitimo įstatymas,“ *Valstybės žinios* 10818 (2015).

socialinių paslaugų teikimą, stiprinti bendravimą su bendruomenėmis, tobulinti ryšių su visuomene sistemą¹⁸.

Galima teigti, kad policijos prevencijos padaliniai yra svarbiausi policijos struktūros vienetai, įgyvendinantys policijos bendradarbiavimo su vietos bendruomenėmis funkciją. Tiesioginė gyventojų įtraukimo ir bendradarbiavimo funkcija yra numatyta viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūnui arba apylinkės inspektoriui (toliau – apylinkės inspektorius). Ši funkcija įtraukta ir į jo pareigybės apibrėžimą: viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūnas (*apylinkės inspektorius*) – policijos komisariato pareigūnas, dirbantis prevencijos padalinyje ir tam tikroje teritorijoje vykdamas nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevenciją ir administracinių teisės pažeidimų tyrimą, savo veikla (susitikimuose su prižiūrimos teritorijos gyventojais, nevyriausybinių ir privačių organizacijų atstovais) siekiantis įtraukti kuo daugiau visuomenės narių į viešosios tvarkos saugojimo ir savo gyvenamosios, darbo ar kitokios buvimo aplinkos saugumo stiprinimo veiklą, atliekantis kitus nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų bendrąjį, individualiąjį ir situacijų prevencijai priskiriamus aktyvius veiksmus¹⁹.

Pagrindinis šių padalinių (nuovadų) privalumas – policijos priartinimas prie gyventojų. Nuovadose dirba prevencinę veiklą vykdamas pareigūnai: apylinkės inspektoriai (viešosios policijos tyrėjai) ir iki įvykusių reformų policijos įstaigose buvę viešosios policijos nepilnamečių reikalų policijos pareigūnai (specialistai).

Viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno tarnybinės veiklos apraše²⁰ yra išskiriama nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų bendroji prevencija, nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų individualioji prevencija, nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų situacijų prevencija, kurią turi organizuoti ir vykdyti apylinkės inspektorius (žr. 1 lentelė).

---

¹⁸ Virgilijus Valeckas ir Vilius Velička, *supra* note, 15.

¹⁹ Lietuvos Respublikos generalinio komisaro 2015 m. balandžio 8 d. įsakymas Nr. 5-V-367 “Dėl viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno tarnybinės veiklos aprašo patvirtinimo pakeitimo“. *Valstybės žinios* 5, 615 (2013).

²⁰ *Ibid.*

1 lentelė. Apylinkės policijos inspektoriaus taikomos vykdomos prevencinės priemonės²¹

Bendrosios prevencijos funkcijų sritys, kai informacija skleidžiama visuomenei	Individualios prevencijos funkcijų sritys, rizikos grupių asmenų priežiūrai ir kontrolei	Situacijų prevencijos funkcijų sritys
<ul style="list-style-type: none"> ▪ visuomenės <i>pasitikėjimo policija kėlimas</i> ir <i>policijos pareigūno profesijos įvaizdžio gerinimas</i>; ▪ gyventojų konsultavimas teisės pažeidimų užkardymo bei policijos teikiamų paslaugų klausimais; ▪ <i>bendradarbiavimas</i> su vietos bendruomenėmis, valstybės savivaldos institucijomis, verslo subjektais, NVO; ▪ gyventojų <i>savisaugos iniciatyvų palaikymas</i> ir <i>stiprinimas</i>; ▪ <i>policijos rėmėjų</i> ir jaunųjų policijos rėmėjų <i>veiklos organizavimas</i>; ▪ <i>policijos ir bendruomenės</i> komunikacijos tinkle <i>organizavimas</i>; ▪ <i>programų</i> ir projektų, <i>šalinančių nusikalstamumo priežastis</i> bei sąlygas <i>inicijavimas</i> bei <i>dalyvavimas</i> juose. ▪ <i>teisinis švietimas</i> švietimo ir ugdymo įstaigose, formuojant nepilnamečių socialaus elgesio įgūdžius. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ <i>teismo grupių</i> asmenų <i>priežiūra</i> ir <i>kontrolė</i>; ▪ <i>teismo skirtų įpareigojimų</i> ir (ar) <i>draudimų vykdymo kontrolė</i>; ▪ <i>kardomųjų priemonių kontrolė</i>; ▪ individuali veikla su nepilnamečiais, esančiais profilaktinėje įskaitoje; ▪ <i>administracinio ir prevencinio poveikio priemonių taikymas</i>; ▪ <i>ankstyvųjų</i> (prekriminalinė prevencija) ir <i>vėlyvųjų</i> (postkriminalinė prevencija) poveikio <i>priemonių taikymas</i>; ▪ asmenims ar asmenų grupėms, pasižymintiems <i>delinkventiniu elgesiu</i>; ▪ asmenims, <i>tapusiems ar galintiems tapti teisės pažeidimų aukomis</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ viešasis ir neviešasis <i>patruliavimas</i>; ▪ tikslinės policinės priemonės ir policijos operacijos; ▪ <i>kriminogeninės situacijos analizė</i> ir <i>aplinkos saugumo vertinimas</i>, ▪ <i>ekspertinės visuomenės konsultavimas</i> situacinių teisės pažeidimų užkardymo sferoje.

Apylinkės inspektorius yra arčiausiai žmonių ir geriausiai žino, kuo jo kuruojama teritorija yra specifinė. Be gyventojų pasitikėjimo apylinkės inspektorius yra bejėgis. Šių pareigūnų užduotis – padedant vietos bendruomenei, kurti saugią aplinką, kad joje teisėtvarkos pažeidimams neliktų vietos²².

Kiekvienas gyventojas turi galimybę kreiptis į jo gyvenamąją teritoriją aptarnaujantį apylinkės inspektorius, kurio veiklą apima: socialinės pagalbos, prevencinių patarimų gyventojams teikimas, gyventojų teisių ir teisėtų interesų apsaugos užtikrinimas, nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų prevencija. Apylinkės inspektorius, betarpiškai bendraujantis su bendruomenės nariais, siekia kuo daugiau visuomenės, jos narių įtraukti į jų pačių saugios gyvenamosios, darbo ar kitokios aplinkos kūrimą bei saugumo stiprinimą²³.

Būtina pabrėžti, kad stabdyti nusikalstamumą galima tik plėtojant intensyvų prevencinį darbą, bendradarbiaujant su visuomene, šalinant nusikalstamumo priežastis ir įgyvendinant ilgalaikes kompleksines programas, kuriose būtų numatyti prevenciniai policijos veiklos tikslai ir uždaviniai.

²¹ “Apylinkės inspektoriaus tarnybinės veiklos aprašas. 2013 m. liepos 19 d. Nr. 5-V-615.“

²² Dovilė Simaitytė, “Apylinkės inspektorius stiprybė – bendradarbiavimas su gyventojais“. Pajūrio naujienos. 2010 rugsėjo 17 d. <http://www.pajurionaujienos.com/index.php?sid=5697&act=exp>.

²³ *Ibid.*

Galima teigti, kad bendruomenių (gyventojų) įtraukimas, bendradarbiavimas su jais ir jų organizacijomis yra pagrindinės veiklos funkcijos. Vis dėlto, kaip rodo praktika, šios funkcijos paskęsta tarp daugelio kitų apylinkės inspektoriams priskirtų veiklų, todėl bendradarbiavimo su bendruomene funkcijai tenka labai mažai laiko išteklių. Pastebėta, kad nepakankamai kokybiško dėmesio skiriama prevencijai, t.y. saugios aplinkos kūrimui, daug daugiau dėmesio skiriama kovai su pasekmėmis, kurios policijos sistemą privertė pasijusti kaip uždaramė rate. Policijos institucijų nuomone, nuolat tik baudžiant ir kontroliuojant, sunku atlikti kitą pareigūno rolę, t.y. kurti saugią aplinką²⁴.

Siekiant spręsti pastarąją problemą ir labiau įtraukti policiją, nuo 2013 m. liepos 19 d. į Viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno tarnybinės veiklos aprašą buvo įtraukta nauja bendruomenės pareigūno pareigybė.

Bendruomenės pareigūnas apibūdinamas kaip policijos komisariato prevencijos padalinio pareigūnas, kuris savo veikla (susitikimuose su prižiūrimos teritorijos gyventojais, nevyriausybinų ir privačių organizacijų atstovais) siekia įtraukti kuo daugiau visuomenės narių į viešosios tvarkos saugojimo ir savo gyvenamosios, darbo ar kitokios buvimo aplinkos saugumo stiprinimo veiklą ir atlieka kitus nusikalstamų veikų, kitų teisės pažeidimų bendrajai, individualiajai ir situacijų prevencijai priskiriamus aktyvius veiksmus.

Žemiau esančioje lentelėje pateikiama užsienio šalių geroji patirtis teisėsaugos institucijoms glaudžiai bendradarbiaujant su bendruomenėmis.

2 lentelė. **Bendruomenės policijos pareigūnų veikla ES valstybėse**²⁵

Valstybė	Policijos ir bendruomenės tarpininkavimo ypatybės
Anglija	Šalyje akcentuojamas pakankamai didelis dėmesys, kaip pagerinti policijos ir visuomenės bendradarbiavimą, jos pasitikėjimą policija.
Olandija	Skiriamas ypatingai didelis dėmesys visuomenės ir policijos santykių gerinimui, kuriasi įvairios organizacijos, tarsi užpildydamos tuštumą, kurią palieka policija.
Prancūzija	Nacionalinės policijos pastangos kovoti su nusikalstamumu ir kurti bendruomenės policijos struktūrą Prancūzijoje yra išskirtinės, juolab, kad policijos techninė ir mokslinė plėtra reikalauja, jog specialistai ir pareigūnai būtų gerai parengti, o jų veikla rezultatyvi. Daug dėmesio taip pat skiriama kovai su pažeidėjų nebaudžiamumu, todėl tokia veikla leidžia numatyti ateitį. Nusikaltimus padeda atskleisti ir policijos įstaigų materialinis ir techninis aprūpinimas.
Suomija	Šalyje susiklosčiusios tamprios ir dalykiškos bendruomenės ir policijos bendradarbiavimo bei pačios bendruomenės policijos – dar vadinamos „kaimų policijos“– tradicijos.

²⁴ Bronius Palšis, „Bendruomenės pareigūno pareigybė: teisėtvarkos ir socialinio darbo vaidmenų derinimas,“ *Socialinis darbas: patirtis ir metodai* 14, 2 (2014): 55-78.

²⁵ Leonardo da Viči programos Bandomasis projektas „POLIFORME - Bendruomenės policijos pareigūnų kompetencijos vertinimo metodikos sukūrimas“, Nr. I/06/B/F/PP/154764. Žiūrėta 2017 kovo 10 d. www.mruni.eu/lt/universitetas/struktura/irprogramos/leonardo_da_vinci/.

2 lentelės tęsinys

Ispanija	Pagrindinės Ispanijos bendruomenės policijos veiklos kryptys orientuotos į socialinės taikos ir gerbūvio vystymą per visuomenės saugumo užtikrinimą bei piliečių įtraukimą į šią veiklą.
Airija	Pagrindiniai Š. Airijos bendruomenės policijos tikslai: užtikrinti pažangią ir efektyvią policijos veiklą, atitinkančią visuomenės poreikius; palaikyti artimus ir dalykiškus ryšius su vietos bendruomenių nariais, siekiant informacijos apsikeitimo teisės pažeidimų prevencijai organizuoti ir vykdyti, nusikaltimams tirti ir aiškinti, viešajai tvarkai ir saugumui palaikyti; bendradarbiavimo su visuomene, jos narių organizacijomis inicijavimas, organizavimas, palaikymas, vertinimas.

Bendruomenės pareigūno tikslas – būti tuo asmeniu, kuris tiesiogiai neatlieka baudimo funkcijos, o būtų tarpininku tarp bendruomenės ir policijos, kuris siektų savo organizuojamomis priemonėmis skatinti bendruomenės pasitikėjimą policija ir tuo pačiu kartu su bendruomene kurtų saugią gyvenamąją aplinką²⁶.

Apibendrinant galima teigti, kad policijai pavedama įgyvendinti vieną svarbiausių uždavinių – užtikrinti viešąją tvarką, eismo bei visuomenės saugumą. Tuo tarpu apylinkės inspektoriaus veikla pasižymi pagalba vietos bendruomenėms, kuriant saugią aplinką, kad joje neliktų vietos teisėtvarkos pažeidimų. Apylinkės inspektoriaus galimybės didžiąja dalimi priklauso ne tik nuo profesionalumo, bet ir nuo žmonių nusiteikimo padėti. Tarpusavio pasitikėjimas ir bendradarbiavimas gerina policijos darbą ir didina bendruomenės saugumo jausmą. Esti ne vienas ES valstybių gerosios praktikos pavyzdys policijai tarpininkaujant su bendruomenėmis taip užtikrinant efektyvią policijos veiklą bei saugesnę aplinką.

1.2. Policijai ir apylinkės policijos inspektoriui priskiriamos funkcijos

Lietuvos policijos teisinis statusas pertvarkytas pagal teisinės valstybės modelį. Pastaruoju metu policija laikoma savarankišku viešojo administravimo subjektu, vykdančiu įstatymus ir kitus teisės aktus, teikiančiu administracines paslaugas ir administruojančiu viešąsias paslaugas. Tai rodo, jog policija turi teisės aktais reglamentuotą kompetenciją (veiklos uždavinius ir funkcijas, teises ir pareigas, veiklos formas ir metodus), savitą valdymo struktūrą ir valdymo sistemą, teisę taikyti specialius valdymo metodus organizacine tvarka nepavaldiems subjektams²⁷.

Siekiant išsamiau ištirti policijos bei apylinkės policijos inspektoriaus veiklos turinį, šiame poskyryje analizuojami pastarųjų funkcijos ir uždaviniai.

Policijai keliami valdymo uždaviniai (žr. 1.1. poskyris) yra universalūs visai policijai ir vienodai įgyvendinami bet kuriame valstybės teritorijos administraciniame vienetu. Akcentuotina tai, kad

²⁶ Bronius Palšis, *supra* note 24: 55-78.

²⁷ Aušra Pocienė ir kt., *Saugumo miestuose užtikrinimo problemos* (Vilnius: Teisės institutas, 2010).

universalumo principas, keliamas policijos pareigūnui, suteikia galimybę vykdyti beveik visus veiklos uždavinius ir funkcijas, įtvirtintus teisės aktuose. Būtina pažymėti, kad Policijos veiklos įstatymo 5 straipsnyje nustatytų policijos uždavinių sąrašas nėra baigtinis, nes policijos veiklos sritis ir apimtis gali numatyti ir kiti šalies įstatymai²⁸.

LR Policijos įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje²⁹ nurodomos pagrindinės policijos funkcijos ir išskiriami 22 punktai, nusakantys bendras visos **Lietuvos policijos funkcijas**: pagal kompetenciją rengia ar dalyvauja rengiant prevencijos ir kontrolės, teisėsaugos stiprinimo priemonių projektus ir juos įgyvendina; įgyvendina nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų prevenciją, atskleidimą; renka, kaupia, analizuoja ir apibendrina informaciją apie kriminogeninių procesų įtaką valstybei, teikia siūlymus dėl neigiamos kriminogeninių procesų įtakos valstybei mažinimo suinteresuotoms institucijoms; registruoja ir nagrinėja pareiškimus, pranešimus apie rengiamas, daromas ar padarytas nusikalstamas veikas ir administracinius teisės pažeidimus; taiko administracinio poveikio ir kitokias prevencijos priemones; atlieka pasislėpusių įtariamųjų, kaltinamųjų, nuteistųjų, be žinios dingusių asmenų ir pasišalinusių iš sveikatos priežiūros įstaigų asmenų, kuriems teismas taikė priverčiamąsias medicinos priemones, kitų asmenų paiešką, nustato asmens tapatybę, taip pat rastų neatpažintų lavonų asmens tapatybę; vykdo kriminalinę žvalgybą; sudaro kriminalistines kartotekas ir kolekcijas; įgyvendina ES ir tarptautinių teisės aktų nuostatas, dalyvauja Europos Sąjungos institucijų, įstaigų, tarnybų, agentūrų ir tarptautinių organizacijų veikloje; vykdo asmens ir jo turto apsaugą nuo nusikalstamo poveikio; tvarko asmens duomenis, išduoda ir keičia LR pilietybę ir asmens tapatybę patvirtinančius dokumentus; atlieka užsieniečių teisinės padėties LR kontrolę; organizuoja ir įgyvendina viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo priemones; teikia nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų ir administracinių teisės pažeidimų ar bejėgiškos būklės asmenims neatidėliotą pagalbą, reikalingą gyvybei, sveikatai ar turtui išsaugoti; atlieka eismo automobilių keliais priežiūrą ir patruliuoja viešose vietose; įstatymų nustatytais atvejais išduoda licencijas, leidimus ir kontroliuoja, kaip laikomasi nustatytų licencijuojamos veiklos sąlygų; vykdo teismų nuosprendžius, nutarimus ir nutartis; užtikrina policijos įstaigose laikomų sulaikytų, suimtų ir nuteistų asmenų apsaugą ir priežiūrą; atlieka sulaikytų, suimtų ir nuteistų asmenų konvojavimą; saugo LR diplomatines atstovybes ir konsulines įstaigas ir Lietuvos Respublikoje esančias užsienio šalių diplomatines atstovybes ir

---

²⁸ *Ibid.*

²⁹ "Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo Nr. VIII-2048 pakeitimo įstatymas." *Valstybės žinios* 10818 (2015).

konsulines įstaigas; atlieka pretendentų į policijos profesinio mokymo ar kitas švietimo įstaigas atranką; rengia pareigūnus, tobulina jų kvalifikaciją.

Viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno tarnybinės veiklos apraše³⁰ III skyriuje yra numatytos ir ***bendrosios apylinkės inspektoriaus funkcijos***. Apylinkės inspektorius apylinkėje pagal kompetenciją:

- vykdo individualiąją prevenciją; tiria policijos kompetencijai priskirtus administracinius teisės pažeidimus;
- užtikrina viešąją tvarką ir visuomenės rimtį; tiria asmenų pranešimus, prašymus ir skundus apie pažeistas teises ar teisėtus interesus;
- vykdo teisės aktuose nurodytų kategorijų asmenų paiešką;
- vykdo Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo nuostatas;
- policijos komisariato video ar jo įgalioto asmens pavedimu vykdo teismo, prokuratūros, ikiteisminio tyrimo įstaigų pareigūnų pavedimus, susijusius su šio aprašo 27 punkte minimais procesiniais veiksmais ir veiksmais, susijusiais su administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną;
- vykdo asmenų, turinčių ribotos civilinės apyvartos ginklų, kontrolę;
- esant tarnybiniam būtinumui, vykdo eismo kontrolę, leidimų sistemos objektų, saugos darbuotojų, užsieniečių buvimo ir gyvenimo Lietuvos Respublikoje kontrolę;
- teisės aktų nustatyta tvarka vykdo Rusijos Federacijos piliečių, vykstančių tranzitu iš Rusijos Federacijos teritorijos į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį ir atgal per Lietuvos Respublikos teritoriją kontrolę;
- vykdo kitas teisės aktuose nustatytas funkcijas.

Nustatyta, kad policijai keliami valdymo uždaviniai bei pagrindinės funkcijos yra universalios visai policijai ir vienodai įgyvendinami bet kuriame valstybės teritorijos administraciniame vienetė. Išsiaiškinta, kad universalumo principas, keliamas policijos pareigūnui, suteikia galimybę vykdyti beveik visus veiklos uždavinius ir funkcijas, įtvirtintus teisės aktuose.

---

³⁰ Lietuvos Respublikos generalinio komisaro 2015 m. balandžio 8 d. įsakymas Nr. 5-V-367, *supra note 19*.

1.3. Bendruomenės samprata ir tipologija

Pastaruoju metu visuomenėje susiduriama su vis gausėjančiomis socialinėmis problemomis: didėjančia socialine diferenciacija, socialiniu neteisingumu, rasine segregacija, migracijos keliamomis ir kt. problemomis, bendruomenių nykimu ir su tuo susijusiu asmens nesaugumu. Plėtojant atsaką į šių multidimensinių problemų sprendimą vis labiau akcentuojamas prevencinis darbas, bendruomenių stiprinimas ir bendruomeniškumo ugdymas. Norint dirbti bendruomenėje, panaudoti jos išteklius įvairioms problemoms spręsti ir poreikiams patenkinti, svarbu suvokti pačią bendruomenės sampratą, bendruomenių tipus, jų skirstymo kriterijus³¹.

Sąvoka „*bendruomenė*“ vartojama plačiai tiek Lietuvos, tiek ir užsienio šalių mokslinėje literatūroje. Pastarasis terminas gana aptakus, kuris gali būti suprantamas skirtingai: pradedant valstybei, kaip didžiausiai bendrijai, ir baigiant nedidelėms vienodų interesų grupėms įvardyti. Bendruomenė gali susidaryti pagal gyvenamąją teritoriją (pvz., policijos apylinkė) ir pagal bendrus interesus (pvz., religinė bendruomenė).

Plačiau sąvoka nagrinėjama žemiau pateiktoje lentelėje.

3 lentelė. **Bendruomenės sąvokos traktuotė**

Autorius	Apibrėžtis
A. Laurinavičius (2001)	Bendruomenė – 1. tai kolektyvinio žmonių bendravimo forma; 2. tai socialinė grupė, kuriai priklauso individai, turintys pareigų ir įsipareigojimų. Asmenys prisiima įsipareigojimų bendruomenei tikėdamiesi tokiu būdu geriau tenkinti savo visuomeninius, asmeninius poreikius, interesus, apginti tam tikras socialines vertybes. Žmogaus sauga, saugi bendruomenė – tai svarbi socialinė vertybė, ir kiekvienas doras žmogus suinteresuotas ją ginti civilizuočiai, kitaip tariant, siekti bendruomenei priimtinos tvarkos įgyvendinant socialines normas.
S. Nikartas (2014)	Bendruomenė suvokiama kaip tam tikroje teritorijoje gyvenančių ir (ar) veikiančių žmonių grupė, kurią sieja tarpusavio ryšiai, bendri interesai, vidinis jausmas, kad priklauso tai žmonių grupei ir tai teritorijai.
I. Leliūgienė, J. Sadauskas (2011)	Bendruomenė – tai geografinė teritorija su panašiomis politinėmis - teisinėmis sistemomis; socialinio prasmingumo tam tikrų santykių, tradicijų, normų ir elgesio sferoje forma; struktūra bendroms problemoms spręsti bei siekti bendrų tikslų.
L. C. Johnson (2001)	Bendruomenė – tai artimiausia darbuotojo, kliento, institucijos aplinka, analizuojama kaip socialinė sistema. Efektyviai funkcionuojančios vietos bendruomenės ypatybės: autonomija, egzistuojantys pirminiai ryšiai, pajėgumas kovoti su problemomis ir sutelkti žmogiškuosius išteklius toms problemoms spręsti, ryškus valdžios pasiskirstymas, piliečių prisiimti įsipareigojimai bendruomenei ir aktyvus dalyvavimas sprendžiant bendruomenės problemas.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis lentelėje pateiktais bibliografiniais aprašais.

³¹ Irena Leliūgienė ir Justinas Sadauskas, “Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija,” *Socialinių mokslų studijos* 3, 4 (2011): 1289-1297.

Vadinasi, bendruomenės – tai grupės, kurioms individai priklauso, turi pareigų ir įsipareigojimų³².

Policijos mokslo požiūriu bendruomenę svarbu analizuoti dviems aspektais:

- a) kaip *geografinį vienetą* – pagal policijos įstaigos aptarnaujamą teritoriją;
- b) kaip *socialinį darinį*, susidariusį pagal bendrus interesus.

Administraciniai vienetai – apygardos, rajonai ir mažesni teritoriniai vienetai, kuriuos pavedama aptarnauti konkrečioms policijos tarnyboms, sudaromi geografiniu pagrindu.

Kur kas sudėtingiau bendruomenę apibūdinti socialinių mokslų požiūriu. Retai pasitaiko, kad toje pačioje, net nedidelėje, teritorijoje būtų įsikūrusi monolitinė bendruomenė. Suprantama, kad kuo bendruomenė didesnė geografiniu požiūriu, tuo sudėtingesnė jos struktūra. Paprastai bendruomenės struktūrizuojamos išskiriant jų: *neformalųjį, pusiau formalųjį ir, formalųjį aspektą, arba tipus*³³.

Pusiau formalios bendruomenės, arba “kiti viešojo administravimo subjektai”, nėra teisiškai detalai reglamentuotos. Tokio pobūdžio bendruomenės buvo kuriamos 1988 m. Visuomeninių organizacijų įstatymo pakeitimo įstatymo pagrindu. Apskritai pusiau formalųjį socialinių darinių veiklos pagrindus reglamentuoja įstatymo nustatyta tvarka registruoti Visuomeninės arba privačios struktūros įstatai.

Kitas klausimas, kokia socialinių darinių, bendruomenių įvairovės reikšmė bendram socializacijos procesui? Socialinių mokslų literatūroje atskleidžiamos visų socialinių darinių tipų specifinės funkcijos:

- neformalieji dariniai sėkmingiausiai atlieka žmogaus socializacijos, dvasinio, dorovinio ugdymo, taip pat jungties su kitais asmenimis funkciją (pvz., policijos administravimo darbe – tai asmenys ir jų grupės, siekiančios saugesnio gyvenimo ir ieškančios būdų, kaip tai pasiekti suteikiant policijos tarnyboms reikiamos informacijos, šviečiant bendruomenę ar jos atskiras grupes teisės klausimais ir pan.);
- pusiau formalieji – puikiai atlieka tarpininko vaidmenį tarp valstybės ir žmonių sprendžiant abiejų šalių interesus, plėtoja jų sąveiką (visuomeninės organizacijos, pvz., “Stabdyk nusikalstamumą”, privačios tarnybos, kurių veiklos susijusios su viešosios tvarkos palaikymu).

---

³² Alfonsas Laurinavičius, *Bendruomenės teisėtvara* (Vilnius, 2001), 7.

³³ Alfonsas Laurinavičius, *supra* note 32: 61.

- formalieji dariniai civilizuotoje visuomenėje sukurti užtikrinti esmines vidines ir išorines visuomenės ir konkrečios bendruomenės egzistencijos sąlygas³⁴.

“Bendruomenė grindžiama žmogumi. Ji yra jausmų ir minčių, tradicijų ir ištikimybės, kolektyvumo ir valios lydinys. Bendruomenę galima atrasti arba ji gali simboliškai reikštis kažkokioje lokaloje vietovėje per religiją, naciją, profesiją ar judėjimą”³⁵.

Bendruomenė gali turėti daug skirtingų reikšmių nuo mažo, homogeniško kultūrinio ar socialinio susijimo vienetų iki didelių bendrijų kaip Europos Sąjunga. Todėl, kalbant apie bendruomenę, dažnai vartojamas pažymintis, nusakantis bendruomenės tipą, pvz.: vietos bendruomenė, kaimo bendruomenė, miesto bendruomenė, geografinė bendruomenė ir kt.

Mokslinėje literatūroje išskiriami kriterijai, pagal kuriuos yra klasifikuojamos bendruomenės. Bendruomenių tipologiją lemia³⁶: vaidmuo dalijantis žiniomis, socialinės paramos kontekstas, kuriamas asmens tapatumas, tikslai, funkcionalumas, socialiniai santykiai ir jų struktūros organizacijos tipai ir kiti sociologiniai bruožai (žr. 4 lentelė).

4 lentelė. Bendruomenių klasifikacija

Autorius	Bendruomenės skirstymo kriterijus	Bendruomenės tipas
R. Dobranskienė (2004); I. Jonutytė (2007); V. Baršauskienė, I. Leliūgienė (2001).	<i>Ryšių bendruomenėje stiprumas</i>	Teritorinė bendruomenė, vietos bendruomenė, kaimynystės bendruomenė.
M. Castells (2006); P. Fellin (1995).	<i>Kuriamas asmens tapatumas</i>	Gynybinės, įsivaizduojamos, kultūrinės, nacionalinės, pasipriešinimo, religinės, tarptautinės, teritorinės, socialinių klasių ir vietos bendruomenės.
I. Roivainen (2009)	<i>Bendruomenės socialinės paramos kontekstas</i>	Natūralios žmonių arba „intymios“ bendruomenės: šeima, giminė, kaimynų bendruomenės. Tarp šių intymių ir institucinių bendruomenių egzistuoja vietos bendruomenės.
V. Šlapkauskas (2000)	<i>raidos sociologiniai bruožai</i>	Klasikinės, modernios, šiuolaikinės bendruomenės.
S. Nefas (2007); L. Johnson (2001).	<i>Funkcionalumas</i>	Funkcionalios ir nefunkcionalios bendruomenės.
R. Dobranskienė (2004); I. Jonutytė (2007).	<i>Tikslas</i>	Kaimynystės bendruomenės, solidarumo bendruomenės, socialinės klasės bendruomenės, socialinių tinklų bendruomenės, interesų bendruomenės.
G. Krogh (2003)	<i>Vaidmuo, dalijantis žiniomis</i>	Kaimo, profesinės, virtualios, interesų ir veiklos bendruomenės.
R. Žiliukaitė (2006); L. Žaliumienė (2003).	<i>Dydis</i>	Kaimo, miesto bendruomenės.

³⁴ *Ibid.*, 62.

³⁵ Saulius Nefas ir kt., *Demokratija ir vietos bendruomenė Lietuvoje* (Vilnius, 2011).

³⁶ Irena Leliūgienė ir Justinas Sadauskas, *supra* note, 31:1296.

4 lentelės tęsinys

J. Bučaitė (2007)	<i>Socialiniai-kultūriniai ypatumai</i>	Vietos bendruomenės: prarastos, išsaugotos ir išlaisvintos.
L. C. Streeter (2008), G. Krogh (2003); R. Pahl, L. Spencer (2004).	<i>Bendruomenės vidaus prigimtis</i>	Vietos, interesų bendruomenės.

Šaltinis: sudaryta darbo autoriaus, remiantis lentelėje pateiktais bibliografiniais aprašais.

Remiantis lentelės duomenimis, pastebima, kad pagal pagrindinius bendruomenių skirstymo kriterijus egzistuoja daug įvairių bendruomenių tipų. Pagal ryšių bendruomenėje stiprumą skiriamos teritorinės, vietos, kaimynystės bendruomenės; pagal sociologinius bruožus – klasikinės, modernios, šiuolaikinės; pagal dydį – kaimo ir miesto bendruomenės ir t.t.

Daugelis mokslininkų pripažįsta, kad dažniausiai bendruomenės skirstomos į vietos ir interesų bendruomenes. Todėl, tolesnėje analizėje bus labiau gilinamasi į vietos bendruomenes (žr. 1.5 poskyryje).

Apibendrinant galima teigti, kad bendruomenės sąvokos nors ir turi nedidelių turinio ir prasmės skirtumų, tačiau daugelis mokslininkų pabrėžia, kad pastarosios sąvokos apibrėžimuose dominuoja trys pagrindiniai požymiai: gyvenamoji teritorija, socialinė sąveika bei bendras ryšys. Taigi, bendruomenė suvokiama kaip vienetas, kuriame telkiasi tam tikras žmonių santykių rinkinys, nulemtas socialinių, funkcinių, kultūrinių aplinkybių. Bendruomenės gali būti skirstomos pagal: tikslus; sociologinius bruožus; vaidmenį dalijantis žiniomis; dydį; socialinius-kultūrinius ypatumus, bendruomenės vidaus prigimtį, funkcionalumą; kuriamą asmens tapatumą. Dažniausiai bendruomenės skirstomos į vietos ir interesų.

1.4. Vietos bendruomenės ypatumai

LR Vietos savivaldos įstatymo 3 straipsnyje³⁷ nurodoma, kad **gyvenamosios vietovės bendruomenė** – savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies arba kelių gyvenamųjų vietovių) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais, interesais ir tenkindami šiuos poreikius ir interesus veikiantys įvairiomis tiesioginio dalyvavimo formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, apklausa, veikla per savo atstovus, bendruomeninės organizacijos).

³⁷ “Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas,“ *Valstybės žinios* 55, 1049 (1994).

Vietos bendruomenė – tai geografinė vietovė, kurioje vietos gyventojai jaučia subjektyvų ir objektyvų bendrumą. Vietos bendruomenė apima kelias esmines charakteristikas: socialinę narių sąveiką; patiriamą priklausymo grupei jausmą ir bendrus interesus³⁸.

L. Streeter³⁹ *vietos bendruomenę* įvardija kaip grupę žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei.

Mokslinėje literatūroje apibrėžiant su vieta susijusią bendruomenę vartojamos įvairios sąvokos: teritorinė bendruomenė, kaimynystės bendruomenė, vietos bendruomenė.

Vietos bendruomenės esmę atspindi du pagrindiniai aspektai: socialiniai ir moraliniai ryšiai, susiejantys žmonių grupę bei apibrėžta teritorija.

Efektyviai funkcionuojanti vietos bendruomenė pasižymi šiomis ypatybėmis: autonomija, egzistuojantys pirminiai ryšiai, pajėgumas kovoti su problemomis ir sutelkti žmogiškuosius išteklius toms problemoms spręsti, ryškus valdžios pasiskirstymas, piliečių prisiimti įsipareigojimai bendruomenei ir aktyvus dalyvavimas sprendžiant bendruomenės problemas⁴⁰.

Pažymėtina, kad ką mes vadiname funkcionale vietos bendruomene, Vakarų šalyse vadinama pilietine bendruomene ir nurodoma, kad jai būdingas piliečių dalyvavimas viešuose reikaluose, o jų tarpusavio ryšiai grindžiami horizontaliai savitarpiskumo ir bendravimo santykiais, kurių esmė – tarpusavio pagarba ir pasitikėjimas net tada, kai požiūriai į esminius dalykus skiriasi⁴¹ arba kaimynystė, kuri pasak Durando yra teritorija, kurioje gyventojai užima tam tikras gyvenimo erdves; naudojasi tomis pačiomis tarnybomis ir bendro naudojimo įrenginiais, gali dalyvauti toje pačioje veikloje: rūpintis, stengtis išlaikyti ir gerinti materialinius dalykus, sudvasinti bendruomenės gyvenimą, turtinti aplinką, kuriai taip pat reikalingi įsipareigojimai⁴².

Tiek vietos bendruomenės, tiek pilietinės bendruomenės arba kaimynystės negalima painioti su Vakarų šalyse jau senai egzistuojančiais, o Lietuvoje tik pastaraisiais metais sparčiai besikuriančiomis formalizuotomis institucijomis – bendruomenių centrais – vieta, kurioje susirenka įvairaus amžiaus, skirtingo išsilavinimo, įvairios visuomeninės padėties žmonės, kurie čia ateina pasidalyti savo žiniomis,

---

³⁸ Saulius Nefas, „*Funkcionalinė vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose*“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2007).

³⁹ Terry Mizrahi and Larry Davis, *Encyclopedia of Social Work* (Oxford: Oxford University Press, 2008).

⁴⁰ Cooper Johnson, *Socialinio darbo praktika: bendrasis požiūris* (Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija, 2001).

⁴¹ Robert Putnam, *Kad demokratija veiktų* (Vilnius: Margi raštai, 2001).

⁴² Robert Durand, *Histoire des centres sociaux. Du voisinage a la citoyennete* (Paris: Syros, 1996).

patyrimu ir turintys norą šviestis, aptarti bendras problemas, dirbti vardan paties tikslo. Tai ne kas kita, kaip vietos bendruomenėje veikiančios viena ar kelios formalios bendruomeninės organizacijos⁴³.

Galima teigti, kad funkcionali vietos bendruomenė yra svarbiausias pilietinės visuomenės elementas, o tai ir patvirtina jos apibrėžimas, nes pilietinė visuomenė yra sąmoninga piliečių visuomenė, kurios nariai sugeba savo interesus ginti. Tai visuomenė, kurioje veikia įvairūs piliečių susivienijimai, bendrijos asociacijos ir kitos organizacijos, galinčios apsisaugoti nuo piktnaudžiavimo valdžia. Interesų gynimas, žmonių grupės susivienijimas - tai tie veiksniai, kuriuos atliekant vietos bendruomenėje ji tampa funkcionali.

Apibendrinant galima teigti, kad autoriai vietos bendruomenę apibrėžia kaip grupę žmonių, susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei, gyvenančiai apibrėžtoje teritorijoje, turinčiai bendras vertybes ir tarpusavio palaikymą. Pažymėtina tai, kad vietos bendruomenės funkcionavimą lemia jos socialinė struktūra.

1.5. Apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos aspektai

Bendruomenės teisėtvarkos modelio pagrindas yra stipri bendruomenė, palaikanti glaudžius ir nuolatinius ryšius su teisėtvarkos institucijomis, pirmiausia su policija. Kuo stipresnė bendruomenė, tuo didesnis turi būti jos autoritetas individui. O jeigu dar bendruomenė glaudžiai bendradarbiauja su policija, kartu siekiama mažinti nusikalstamumą, tai galima manyti, kad tai skatins bendruomenės narį siekti to paties. Taigi, norint užkardyti nusikaltimus, reikia stiprinti bendruomenę⁴⁴.

Pastaruoju metu policija suvokia bendradarbiavimo su visuomene svarbą kovojant ne tik su viešosios tvarkos pažeidimais, bet ir su nusikaltimais. Naujas policijos veiklos modelis yra socialiai nukreiptas į žmogų, bendruomenės narį, siekiant jam suteikti visapusišką pagalbą, kad jis saugiai jaustųsi ne tik savo kaimynystėje, bet ir didesnėje bendruomenėje. Policijos pagalba gyventojams priklauso nuo visuomenės požiūrio į naujai besikuriančios policijos veiklos modelį, kuriuo pabrėžiamas siekis sustiprinti ir nuolat palaikyti abipusį policijos ir bendruomenės pasitikėjimą. Prevencinis policijos

---

⁴³ Saulius Nefas, "Funkcionalių vietos bendruomenių veiklą sąlygojantys veiksniai," *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 3, 16 (2009): 101-109.

⁴⁴ Alfonsas Laurinavičius, *supra* note, 32: 31.

darbas užtikrinant saugią aplinką būtų veiksmingas, jeigu pati visuomenė į policiją žiūrėtų kaip į “pagalbininkę”, teiktų įvairią informaciją policijai, kovojančiai su nusikalstamumu⁴⁵.

Pagalbos suteikimas gyventojams turi būti strateginis policijos interesas: policijos pareigūnai visuomenės saugumo problemas turi spręsti taip, kad įsivyratų stiprus policijos ir vietos bendruomenės abipusis ryšys. Policijos įstaigos turi būti suinteresuotos, jog kuo daugiau viešosios policijos pareigūnų, patruliuojančių atitinkamoje teritorijoje ar apylinkėje, užmegztų kuo glaudesnius ryšius su gyventojais - vietos bendruomenės nariais. Taip atsiranda domėjimasis gyventojais, dirbančiais toje vietovėje, mokiniais, pagyvenusiais žmonėmis ir kitais bendruomenės nariais, jų problemomis, interesais bei policijos ir kitų teisėsaugos institucijų poreikiais toje nedidelėje bendruomenėje⁴⁶.

Policija ir bendruomenės teisėtvara tampa tarsi visuomenės kultūros integruota dalimi, kuriai būdinga tokia veikla:

5 lentelė. Apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveika praktiniu požiūriu

Veiklos sritis	Turinys
<i>Pagalbos teikimas nusikaltimų, nelaimingų atsitikimų atveju.</i>	Pagalba nusikaltimų ir teisės pažeidimų aukoms. Neatidėliotinos pagalbos teikimas nelaimingų atsitikimų atveju. Pvz., pirmosios medicinos pagalbos teikimas autoįvykio, gaisro atveju ir pan.
<i>Pagalba sprendžiant iškilusius nesklandumus.</i>	Pagalba padedanti spręsti nesklandumus, kilusius aptarnaujamojoje teritorijoje. Teisėtvarkos pareigūnas, gerai pažinodamas savo raj. gyventojus, žinodamas jų problemas, gali kūrybiškai jas spręsti dirbdamas drauge su gyventojais. Jis gali spręsti net ir būtinas problemas, pvz., jeigu nuolatos loja šuo, kaukia automobilio ar pastato apsaugos signalizacija, tarp kaimynų kyla konfliktų.
<i>Pagalba sprendžiant nepilnamečių problemas.</i>	Pagalba sprendžiant šiuolaikines mokinių arba nedirbančių vaikų problemas teisėtvarkos pareigūnai turi patarti, nuolatos sekti ir prižiūrėti nepilnamečių nusikalstamumo reikalus, rūpintis jų saugumu toje bendruomenėje.
<i>Kitų socialinių paslaugų teikimas.</i>	Pagalba sugedus transporto priemonei, pagalba pasiklydusiam, negalinčiam patekti į savo gyvenamąją patalpą ir t. t.

Tokia savo veikla bendruomenės teisėtvarkos pareigūnai siekia saugoti ir ginti konstitucines piliečių teises ir laisves, užtikrinti, kad visi visuomenės nariai gyventų saugiai ir pasitikėtų vieni kitais. Teisėtvarkos pareigūnai savo vykdomas funkcijas privalo priartinti prie visuomenės ir sulaukti iš jos paramos. Svarbu išaiškinti žmonėms, kad jie taip pat turi padėti policijai, nes nuo to labiau priklausys jų

⁴⁵ Alfonsas Laurinavičius, *Tarnybinė teisė ir naujoji valstybės tarnybų (institucijų) valdymo paradigma: Monografija* (Vilnius: MRU, 2010).

⁴⁶ Raimundas Kalesnykas, *supra* note, 13: 34.

pačių gerovė ir saugumas. Be to, policija gerina ir pilietiškumo ugdymo modelį, t. y. pagalbos teikimą, pagarbą bendruomenės nariui, sąžiningumą ir teisingumą⁴⁷.

Visuomenė sulauks pagalbos iš policijos kur kas daugiau tada, kai pati gerins ir plėtos santykius su policija, teiks visokeriopą informaciją policijai nusikaltimų ir teisėtvarkos pažeidimų atvejais. Jeigu visuomenės nariai nori saugiai jaustis savo bendruomenėje, tai jie patys ir turi rodyti iniciatyvą bendradarbiauti su policija. Pasitikėjimo policija ugdymas nėra greitas procesas. Reikia labai stengtis, kad policija įgautų visuomenės pasitikėjimą.

JAV teisininkai G. Kirkhamas ir L. Wollanas teigė, kad “policija pelno bendruomenės pasitikėjimą tada, kai ji rūpinasi savo išore, bendrauja su gyventojais, valdo emocijas, išsiskiria deramu elgesiu, o ne smurtu”. Policija, teikdama pagalbą, su gyventojais privalo elgtis pagarbiai, jautriai, nes bet koks šiurkštus policijos elgesys sugriautų visuomenės norą bendradarbiauti su policija⁴⁸.

Kadangi policija yra visuomenės sukurta valstybinė institucija jos konkretiems poreikiams (viešosios tvarkos, asmens ir turto saugumo) tenkinti, laipsniškai ruošiantis esminėms Lietuvos policijos reformoms viena iš pagrindinių kryptių yra policijos ir visuomenės santykių stiprinimas. Nors ir itin tobulai policija būtų organizuota ir pakankamai aprūpinta, vis dėlto ji gali užtikrinti tik tam tikrą vidutinį gyventojų aptarnavimo lygį⁴⁹. Policijos veiklos veiksmingumas visuomenėje priklauso ne tik nuo policijos darbuotojų pastangų, bet ir nuo policijos bendradarbiavimo su gyventojais. Visuomenė yra pagrindinis policijos veiklos vertintojas. Teisėtvarkos, teisėsaugos pareigūnai piliečių elgesį ir veiklą vertina remdamiesi įstatymais, kodeksais, t. y. atitinkamomis teisės normomis, o gyventojai policijos veiklą visų pirma vertina remdamiesi policijos veiklos kriterijais ir rezultatais bei tuo, kaip yra rodomas dėmesys ir pagarba paprastam žmogui – visuomenės nariui⁵⁰.

Jau nuo senų laikų policijos ir visuomenės bendradarbiavimas, jo formos ir jų tobulinimas buvo aktualios. “Tarpukario laikotarpiu Lietuvoje svarbų vaidmenį turėjo Šaulių organizacija, nemaža dėmesio skirta ir visuomenės informavimui apie kriminalines grėsmes”⁵¹.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę buvo sukurta Lietuvos policija, susikūrė naujos visuomeninės organizacijos. Teisingumo ministerijoje buvo įregistruota virš tūkstančio visuomeninių organizacijų, turinčių savo interesus ir atskiras problemas. Taigi yra skatinamas visuomeninių organizacijų kūrimasis

---

⁴⁷ Raimundas Kalesnykas, *supra* note, 13: 34.

⁴⁸ Assim Muneb Khan and Abdul Shakoor, “Factors Affecting Public Trust in Police,” *Journal of Criminology* 1 (2015): 71-74.

⁴⁹ Raimundas Kalesnykas, *supra* note, 13: 63.

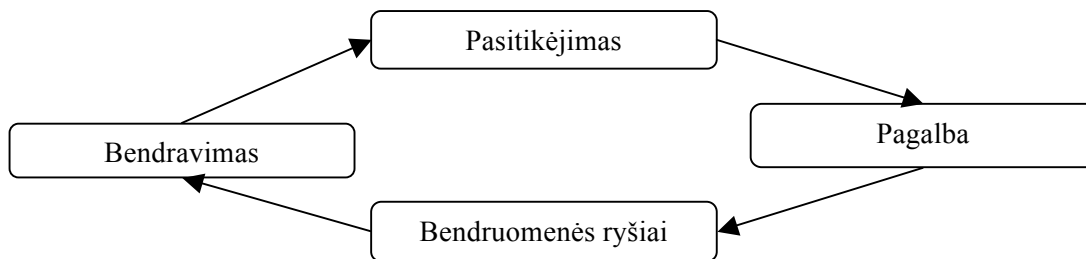
⁵⁰ Alfonsas Laurinavičius, *supra* note, 44: 31.

⁵¹ Raimundas Kalesnykas, *supra* note, 13: 63.

siekiant įgyvendinti įvairias programas, pavyzdžiui, “Automobilis” (transporto priemonių saugojimas stovėjimo aikštelėse, gatvėse ir t.t.), “Sodas” (sodininkų bendrijų sodų, daržų, sodybų apsaugojimo), “Kaimynas” (kaimynų tarpusavio pagalbos saugant butus ir palaikant viešąją tvarką)⁵².

Prevencija turi būti laikoma prioritetine policijos darbo sritimi, tačiau pastaruoju metu daugiausia dėmesio skiriama nusikaltimams atskleisti ir tirti, o ne socialinės aplinkos saugumui užtikrinti. Be abejo, nusikaltimo atveju reikia stengtis jį išsiaiškinti. Tačiau kiekvienam žmogui svarbiausia, kad jis būtų saugus. Užbėgti nusikaltimams už akių, apsaugoti piliečius bei jiems padėti apsisaugoti nuo nusikaltimų, užtikrinti jų gyvenamosios vietovės, būsto, automobilio saugumą yra prioritetinė policijos veiklos kryptis. Visuomenė ugdo policiją sau, todėl nekyla abejonių, jog policiją, kovojančią su socialine netvarka, turi remti visi piliečiai. Žinoma, piliečiai saugūs jaučiasi tada, kai su nusikalstamumu kovoja glaudžiai bendradarbiaujančios policija ir visuomenė bei kitos socialinės institucijos, teikiančios visuomenės saugumo užtikrinimo paslaugas⁵³.

2 pav. **Bendruomenės partnerystės procesas**

Ši schema rodo, kad glaudus policijos ir bendruomenės bendradarbiavimas priklauso nuo pastarosios tikėjimo, kad policija suteiks reikiamą pagalbą, jeigu jos bus paprašyta.

Kad būtų pasiektas dar geresnis ir glaudesnis bendruomenės teisėtvarkos pareigūnų ir vietos valdžios institucijų bendradarbiavimas, numatomi tokie pagrindiniai veiklos aspektai:

- ✓ bendruomenės teisėtvarkos pareigūnai dalyvauja kuriant ir palaikant “namų kvartalo” (kaimynystės) asociacijas, nuomininkų asociacijas ir t.t.;
- ✓ bendruomenės teisėtvarkos pareigūnai nuolat lankosi pas žmones, skatindami juos dalyvauti susirinkimuose, kuriuose diskutuojama bendruomenėje iškilusių socialinių problemų klausimais;
- ✓ bendruomenės teisėtvarkos pareigūnai įvairiomis priemonėmis skatina bendruomenę dalyvauti nusikalstamumo prevencijoje konkrečioje teritorijoje (sudaro darbotvarkes, sprendžia kitus

⁵² *Ibid.*

⁵³ *Ibid.*, 65.

klausimus, susijusius su susirinkimų arba kitų susitikimų organizavimu, padeda organizuoti ir vykdyti “kaimynysčių” sargybos, patruliavimo arba kitokią bendruomenės apsaugą tam tikroje teritorijoje);

- ✓ bendruomenės teisėtvarkos pareigūnai bendradarbiauja su kitomis teisėsaugos institucijomis rengiant bendrus mokymo ir mokymosi forumus nusikaltimo prevencijos klausimais⁵⁴.

Visuose valstybėse siekiama, kad saugios aplinkos užtikrinimo funkcijas visuomenėje vykdytų tinkamiausias policijos pareigūnų skaičius. Dažnai atliekami tyrimai, kuriais siekiama nustatyti, kiek policijos pareigūnų tenka šimtam tūkstančių gyventojų. Ne išimtis ir Lietuva, kur kasmet bandoma suskaičiuoti policijos pareigūnų skaičių⁵⁵.

Policija gali bendradarbiauti su skirtingomis bendruomenėmis, pavyzdžiui, vietų bendruomene, mokyklų bendruomene, bažnyčių bendruomene, kitomis organizacijomis. Policijos pareigūnai privalo užtikrinti saugią bendruomenių aplinką, tačiau tai jie turi daryti ne sėdėdami tarnybiniuose automobiliuose, o patruliuodami pėsčiomis arba dviračiais. Taip pasireiškia preventyvinė bendruomenės teisėtvarkos funkcija, t.y. ji stengiasi užkirsti kelią galinčioms kilti problemoms. Suprantama, kad policija negali kontroliuoti bendruomenės iš išorės. Bendruomenės nariai turi būti padrašinami ir apie policiją turėtų galvoti kaip apie “šaltinį, kurį jie gali panaudoti sprendami bendruomenės susirūpinimą vienu ar kitu klausimu”. Vienas iš būdų, kaip pagerinti visuomenės ir policijos santykius, yra nuolatinis ryšys ir konsultacijos su visuomene. Tai yra laikoma savitarpio supratimo pagrindu⁵⁶.

Reikia rasti atsakymą į dar vieną klausimą – *koks įvairių bendruomenių tarpusavio ryšys siekiant tikslo, t.y. kuriant saugią aplinką?* Policijos administravimo požiūriu labai svarbūs teisiniai aspektai: ar pakankamos teisinės prielaidos tarpusavio integracijai, bendradarbiavimui palaikant viešąją tvarką bei gerinant bendruomenių ir jų narių saugumą. Kiekvienas asmuo prisiimdamas įsipareigojimą bendruomenei, yra įsitikinęs, kad taip bus įmanoma visapusiškiau patenkinti savo viltis, geriau bus ginami jo teisėti interesai. Todėl vienas šiuolaikinio viešojo administravimo bruožų – įvairių suinteresuotų institucijų bendradarbiavimas. Pavyzdžiui, Viešojo administravimo įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta tokia nuostata: “Viešojo administravimo subjektai dėl administracinių sprendimų, susijusių su bendrais teisėtais visuomenės interesais, turi konsultuotis su visuomenės interesams tam

---

⁵⁴ Raimundas Kalesnykas, *supra* note, 13: 38.

⁵⁵ *Ibid.*

⁵⁶ Raimundas Kalesnykas, *supra* note, 13: 84.

tikroje srityje atstovaujančiomis organizacijomis (asociacijų, profesinių sąjungų, kitų nevyriausybinų organizacijų atstovais), o įstatymų numatytais atvejais – ir su gyventojais ar jų grupėmis”⁵⁷.

Gyvenamosios aplinkos saugumą galima užtikrinti dviem būdais: saugumą garantuoja Valstybė arba asmeninės gyvenamosios aplinkos saugumu rūpinasi patys žmonės. Žmonijos istorijoje šie būdai žinomi, nes jie atsirado ir buvo tobulinami skirtingų teisinių sistemų valstybėse. Bet dabar civilizuotose Europos valstybėse taikomas abiejų būdų junginys. Tiesa, aptinkamos skirtingos jų proporcijos, kurios mokslinėje literatūroje aiškinamos tradicijomis ir kitais nacionaliniais ypatumais, bet tarptautinės integracijos praktika neišvengiamai skatina jų suvienodėjimą. Kraštuose, kuriuose labai tvirtos savivaldos tradicijos ir aktyvios piliečių bendruomenės, o valstybės galios reguliuojant visuomenės santykius sąlygiškai ribotos (pvz., bendrosios teisės principą išpažįstančiose valstybėse), plečiami vadinamieji viešojo sektoriaus institutai⁵⁸.

Apibendrintas naujasis požiūris į saugumą pagrįstas šiais principais:

- *Užtikrinti saugią aplinką yra ir Valstybės, ir piliečių rūpestis.* Valstybės veikla, kuria užtikrinamas aplinkos saugumas, yra konstitucinė paslauga piliečiams.
- *Užtikrinant gyvenamosios aplinkos saugumą valstybė ir pilietis arba piliečių bendruomenės yra lygiaverčiai partneriai.* Valstybė suteikia tokias paslaugas ir tokia apimtimi, kiek piliečiai jai suteikė įgaliojimų ir politinės, finansinės, moralinės bei kitokios paramos.
- *Valstybė skatina ir palaiko pilietines iniciatyvas racionaliai siekti saugesnės aplinkos.* Jeigu kai kurias aplinkos saugumą užtikrinančias veiklas atlieka pačios gyventojų bendruomenės, valstybės paslaugų apimtys, savikaina ir kaina turi mažėti.
- *Valstybės institucijos privalo mažinti saugumo paslaugų savikainą* tam, kad sąnaudų likutis būtų skiriamas aukštesnei saugumo kokybei pasiekti.

Teigtina, kad šie principai užtikrina šių dviejų institucijų tikėjimosi ir galėjimo, noro ir gebėjimo pusiausvyrą. Šias savybes turi tiek valstybė, tiek piliečiai. Tačiau jų viešojo išraiška yra neadekvati⁵⁹.

Sėkmingai policijos ir bendruomenės sąveikai užtikrinti būtinas pagrindinių joje dalyvaujančių subjektų – policijos, bendruomenės ir visuomenės – suinteresuotumas ir iniciatyva. Kuris iš šių partnerių turėtų būti aktyviausias, nėra esminis klausimas, svarbu, kad visi jie aktyviai įsitrauktų. Įprasta, kad

⁵⁷ Alfonsas Laurinavičius, *supra* note, 32: 63.

⁵⁸ Alvydas Šakočius, “Gyvenamosios aplinkos saugumas ir šiuolaikinės policijos sampratos problema,” *Jurisprudencija* 23, 27 (2002): 15-25.

⁵⁹ Aušra Pocienė ir kt., *supra* note, 26.

policija, seniūnija rūpinasi gyventojų saugumu, tačiau ar šie veiksmai bus sėkmingi, jeigu pati bendruomenė nebus aktyvi, nejaus poreikio ar nesupras tokios veiklos svarbos? Kita vertus, ar visada valstybės, savivaldos institucijų atstovai yra pasirengę pagelbėti įgyvendinant bendruomenės iniciatyvas? Akivaizdu, kad sėkmė priklauso nuo daugelio objektyvių ir subjektyvių veiksnių, todėl jos plėtra kol kas nėra tokia greita ir efektyvi⁶⁰.

Apibendrinant galima teigti, kad policijos veikla ir jos efektyvumas sunkiai įsivaizduojama be glaudaus bendravimo ir bendradarbiavimo su gyventojais (bendruomenėmis), nuolatinio keitimosi informacija ir nuomonėmis. Policija visa savo veikla privalo įgyvendinti siekį tapti atvira organizacija, bendradarbiaujančia su visomis visuomenės socialinėmis grupėmis, institucijomis, nevyriausybinėmis organizacijomis ir bendruomene, teikiančia kokybiškas paslaugas visuomenei, jai tarnaujančia ir besirūpinančia žmonių saugumu, dirbančia žmonėms.

---

⁶⁰ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. “Projektas: Saugios aplinkos kūrimas ir bendruomenės teisėtvara”. Žiūrėta 2017 kovo 11 d. <https://vrm.lrv.lt/uploads/.../ParaiskaSaugiosaplinkos2012.pdf>

2. APYLINKĖS POLICIJOS INSPEKTORIAUS IR VIETOS BENDRUOMENĖS VEIKIMO TEISINIO REGLAMENTAVIMO BRUOŽAI LIETUVOJE

2.1. Apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės veiklos (funkcijų) teisinis reglamentavimas

Policija yra pagrindinė jėga, kuri palaiko teisėtvarką ir užtikrina vidinį valstybės, visuomenės bei asmens saugumą. Todėl turi būti siekiama, kad jos veiklos teisinis reglamentavimas būtų kiek galima efektyvesnis.

Teisės saugos institucijų veiklą reglamentuoja įvairūs tarptautiniai, Europos Sąjungos bei Lietuvos teisės aktai.

Tarptautiniuose dokumentuose pabrėžiama, jog policija valstybėje yra valstybės valdžios ir visuomenės sankirtoje. Parlamentinės asamblėjos deklaracijos dėl policijos 690 (1979) rezoliucijoje, priimtoje 1979 metų gegužės 8 dieną *Parlamentinėje Asamblėjoje* nurodomas pagrindinis policijos vaidmuo - garantuoti tvarką ir saugumą visuomenėje. Tuo tarpu policijos pareigūnas yra dalis viešosios tvarkos ir saugumo sistemos, kuri pagrįsta įstatymais ir skirta tvarkai palaikyti bei įstatymams taikyti⁶¹.

Apie policijos tikslus ir policijos veiklos teisinį reglamentavimą kalbama ir *Europos policijos etikos kodekse*, kuriame nurodomi pagrindiniai policijos tikslai: užtikrinti visuomeninę rimtį ir teisės saugą; saugoti ir gerbti pagrindines asmens teises ir laisves; užkardyti nusikaltimus ir kovoti su nusikalstamumu; teikti pagalbą ir paslaugas visuomenei⁶².

Jungtinių Tautų Organizacija (toliau – JTO) yra priėmusi nemažai rekomendacinių tarptautinių dokumentų visuomenės saugumo ir nusikaltimų prevencijos klausimais. Galima išskirti tarptautinius dokumentus bendraisiais nusikaltimų prevencijos aspektais ir tam tikrų specifinių prevencijos sričių klausimais. Pirmoje tarptautinių teisės aktų grupėje pateikiami bendri nusikaltimų prevencijos įgyvendinimo principai ir gairės, šakiniuose – konkrečių prevencijos sričių, pavyzdžiui, nepilnamečių ir pakartotinių teisės pažeidimų, miestų (urbanistinės) prevencijos, baudžiamųjų priemonių taikymo ir kt.

---

⁶¹ Parlamentinės asamblėjos deklaracijos “Dėl policijos 690 (1979) rezoliucija“, priimta 1979 m. gegužės 8 d. Parlamentinėje Asamblėjoje.

⁶² *Europos policijos etikos kodeksas* (Vilnius: Gilija, 2002).

Dažname jų daug dėmesio skiriama visuomenės dalyvavimui (bendruomenių įsitraukimui) nusikaltimų prevencijoje ir užtikrinant visuomenės saugumą⁶³.

Svarbu pabrėžti, kad šiuose tarptautiniuose dokumentuose paprastai vartojamas terminas *bendruomenės* (angl. *community*), kuris, kaip teigiama *Jungtinių Tautų Ekonominės ir socialinės tarybos Nusikaltimų prevencijos gairėse*, suvokiamas kaip pilietinės visuomenės įtraukimas vietos lygmeniu⁶⁴.

Organizuoto gyventojų dalyvavimo teisinį pagrindą įtvirtina ir *Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas*, kuris nustato, kad kiekvienas asmuo turi teisę laisvai jungtis į asociacijas kartu su kitais įskaitant teisę steigti profesines sąjungas ir stoti į jas siekiant ginti savo interesus (22 str.)⁶⁵.

Pagrindinis Lietuvos nacionalinio saugumo srities reguliavimo aktas – *Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas*. Jame nurodoma kad Lietuvos nacionalinio saugumo teisinis pagrindas yra Lietuvos Respublikos Konstitucija. 94 Konstitucijos straipsnyje yra nuostata, kad Vyriausybė (kuriai pavaldžios teisėsaugos institucijos) garantuoja valstybės saugumą ir viešąją tvarką⁶⁶.

Gyventojų veiklos svarba atspindima jau pirmame šio įstatymo straipsnyje, numatančiame įstatymo paskirtį. Šio straipsnio trečioje dalyje nustatyta, kad Lietuvos nacionalinio saugumo sistema sudaro valstybės ir gyventojų veiklos šiam tikslui patvirtintų pagrindinių nuostatų, principų ir būdų, narystės Europos ir transatlantinėje sąjungose priemonių, įstatymų ir kitų teisės aktų, valstybės šiam tikslui įsteigtų institucijų, jų veiklos principų bei tarpusavio sąveikos būdų visuma. Nacionalinio saugumo tikslas - sutelktomis valstybės ir piliečių pastangomis plėtoti ir stiprinti demokratiją, užtikrinti Tautos ir valstybės saugų būvį, atgrasyti kiekvieną potencialų užpuoliką, ginti Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką⁶⁷.

Įstatymas ir jo priedėlis pagrindiniais nacionalinio saugumo subjektais įtvirtina valstybę, jos nacionalinio saugumo, gynybos ir kitas institucijas bei piliečius, jų bendrijas ir organizacijas. Įstatymo antras straipsnis, kuris pabrėžia nacionalinio saugumo užtikrinimo subjektus, visų pirma įvardija Lietuvos Respublikos piliečius, jų bendrijas ir organizacijas. Galima teigti, kad tokiu būdu įstatymų leidėjas deklaruoja, jog gyventojų vaidmuo užtikrinant visuomenės saugumą yra svarbiausias. Tokia nuostata atitinka demokratinių valstybių principą, kad savo valstybės kūrėjai ir saugotojai visų pirma yra

---

⁶³ Simonas Nikartas, *Gyventojų dalyvavimas užtikrinant saugumą bendruomenėse: kriminologinės ir teisinės prielaidos: Monografija* (Vilnius, 2014), 80.

⁶⁴ “Guidelines for the Prevention of Crime“. *Economic and Social Council resolution 13* (2002): 12-17.

⁶⁵ “Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas.“ *Valstybės žinios* 77, 3288 (2002).

⁶⁶ “Lietuvos Respublikos Konstitucija.“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).

⁶⁷ “Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 2, 16 (1997).

jos piliečiai. Tiesa, įstatymo priedėlyje “Lietuvos nacionalinio saugumo pagrindai”, įvardijant nacionalinio saugumo tikslą ir subjektus, piliečiai “rikiuojasi” jau po valstybės ir jos institucijų. Nacionalinio saugumo užtikrinimo subjektai yra: valstybė, jos nacionalinio saugumo bei gynybos ir kitos institucijos; piliečiai, jų bendrijos ir organizacijos (Priedėlio 1 dalies 2 skyrius).

Priedėlyje numatomi tokie piliečiams priskirti nacionalinio saugumo užtikrinimo būdai:

- saugoti tautines vertybes ir ugdyti pasiryžimą ginti Lietuvos laisvę;
- rengtis visuotiniam pilietiniam pasipriešinimui;
- plėtoti visuomenės institutus, gyventojų susivienijimų ir draugijų veiklą.

Pagrindinis bendrai policijos veiklą reglamentuojantis teisės aktas yra ***Policijos įstatymas***. Šiuo įstatymu imamasi nustatyti 13 policijos veiklos pagrindų: jos paskirtį; veiklos principus; teisinius pagrindus; policijos uždavinius; organizacinę struktūrą; bendradarbiavimo su gyventojais, visuomeninėmis organizacijomis; savivaldybių bei kitomis institucijomis pagrindus; policijos pareigūnų įgaliojimus; jų teises; pareigas; atsakomybę; prievartos naudojimo teisėtumo sąlygas; policijos įstaigų finansavimo šaltinius ir jų formas⁶⁸. Analizuotini Policijos įstatyme įvardyti jos uždaviniai, nes policijos kaip ir kitų teisėsaugos institucijų, uždaviniai reprezentuoja institucijos paskirtį bei jos taikomosios veiklos pagrindines kryptis.

Tuo tarpu apylinkės policijos inspektorius veikla aiškiai apibrėžta ***Viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno tarnybinės veiklos apraše***. Jame nustatytos pagrindinės apylinkės inspektorius funkcijos ir darbo organizavimo tvarka. Akcentuotina tai, kad prevencijos padalinio pareigūnas savo veikla siekia įtraukti kuo daugiau visuomenės narių į viešosios tvarkos saugojimą⁶⁹.

Visuomenės dalyvavimas (įsitraukimas) nusikaltimų prevencijoje taip pat numatytas ir ***Korupcijos prevencijos įstatyme***. Šio įstatymo 3 straipsnis nustato, kad vienas korupcijos prevencijos uždavinių – įtraukti į korupcijos prevenciją gyventojus, visuomenės organizacijas. O vienas iš įstatymo 4 straipsnyje įtvirtintų korupcijos prevencijos principų yra visuotinis privalomumas, reiškiantis, kad korupcijos prevencijos subjektais gali būti visi asmenys. Įstatymas numato kitą gyventojų dalyvavimo aspektu reikšmingą principą – sąveikos: korupcijos prevencijos priemonių veiksmingumas užtikrinamas derinant

---

⁶⁸ “Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 90, 2777 (2000).

⁶⁹ Lietuvos Respublikos generalinio komisaro 2015 m. balandžio 8 d. įsakymas Nr. 5-V-367 “Dėl viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno tarnybinės veiklos aprašo patvirtinimo pakeitimo“. *Valstybės žinios* 5, 615 (2013).

visų korupcijos prevencijos subjektų veiksmus, keičiantis subjektams reikalinga informacija ir teikiant vienas kitam kitokią pagalbą⁷⁰.

Asmenų dalyvavimą baudžiamajame procese reglamentuoja ir **LR baudžiamojo proceso kodeksas** (toliau BPK). BPK 1 straipsnis nustato, kad Baudžiamoji proceso paskirtis yra ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus greitai ir išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, jog nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas⁷¹.

LR baudžiamasis kodeksas (toliau – BK) numato kai kurias normas, susijusias su gyventojų dalyvavimu užtikrinant visuomenės saugumą: tai baudžiamąją atsakomybę šalinančios aplinkybės: būtinoji gintis, būtinasis reikalingumas ir asmens padariusio nusikalstamą veiką, sulaikymas. Šios aplinkybės vertinamos kaip gyventojų reagavimo į teisės pažeidimus formos. Per jas BK numato teisinę apsaugą gyventojų, kurie, siekdami apsaugoti savo ar kitų žmonių teises ir vertybes ir (arba) užtikrinti teisingumą, užkirsti kelią baudžiamosios atsakomybės išgyvenimui, nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui ar kitiems asmenims padaro žalos jų turtui ar sveikatai. Kitos BK normos, sudarančios sąlygas įtraukti bendruomenės įgyvendinant baudžiamąją atsakomybę, – tai baudžiamojo poveikio ir auklėjamojo poveikio priemonės. Visuomenė (bendruomenės), jos organizacijos gali dalyvauti įgyvendinant baudžiamojo poveikio priemonę – dalyvavimą smurtinį elgesį keičiančiose programose (BK 67 str. 2 d. 9 p.). Tokias programas neretai įgyvendina būtent nevyriausybinės ir bendruomeninės organizacijos⁷².

Vertinant įstatymų lygmens visuomenės dalyvavimo užtikrinant visuomenės saugumą teisinį reguliavimą pastebima, kad yra nemažai teisės normų, deklaruojančių visuomenės dalyvavimo svarbą, tačiau šios normos yra abstraktus pobūdžio. Įstatymuose yra mažai normų, konkretizuojančių šį visuomenės vaidmenį, t. y. nustačius konkrečius bendruomenės dalyvavimo būdus ir jų tvarką. Viena išimčių – **LR probacijos įstatymas** (7 str.), kuris ne tik įtvirtina įprastą deklaratyvią normą, kad probacijos tarnybos, siekdamos probacijos tikslo, sutarčių (susitarimu) pagrindu bendradarbiauja su asociacijomis, religininėmis bendruomenėmis ir bendrijomis, kitais juridiniais asmenimis ar jų padaliniais ir savanoriais, koordinuoja jų darbą su probuojamaisiais, bet ir nustato tokio bendradarbiavimo tvarką apibrėžiančias normas⁷³.

⁷⁰ “Lietuvos Respublikos Korupcijos prevencijos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 57, 2297 (2002).

⁷¹ “Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).

⁷² Simonas Nikartas, *supra* note, 60: 38.

⁷³ *Ibid.*

Gyventojų organizuotam dalyvavimui užtikrinti reikšmingas naujas *Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas*.

Nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymo tikslas – kurti palankią aplinką nevyriausybiniams organizacijoms, užtikrinti tinkamas jų, kaip svarbaus pilietinės visuomenės elemento, veiklos ir plėtros sąlygas. Šis įstatymas nustato nevyriausybinių organizacijų plėtros politikos formavimo ir įgyvendinimo principus, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimo su nevyriausybiniomis organizacijomis ir kitas nevyriausybinių organizacijų veiklos sąlygas, skatinančias jų plėtrą⁷⁴.

Svarbu pabrėžti tai, kad įstatymo rengėjų nuomone, įstatymas gali turėti netiesioginės teigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai: sukūrus palankesnes sąlygas nevyriausybiniams organizacijoms (toliau - NVO) veiklai, reglamentavus NVO ir valdžios institucijų bendradarbiavimo mechanizmus, NVO turės geresnių galimybių plėtoti veiklą taip pat ir nusikaltimų prevencijos ir užimtumo srityse⁷⁵. Nors rengėjai išsamiau minėtos prielaidos nepagrindžia, šis įstatymas (pasiekus jame keliamus tikslus) gali prisidėti prie palankių sąlygų efektyviam saugumui garantuoti bendruomenėse užtikrinimo. Tokią prielaidą pagrindžia moksliniai tyrimai, kurie rodo, kad bendruomenių organizuotumas (pavyzdžiui, aktyvių organizacijų skaičius bendruomenėse) turi prevencinį poveikį teisės pažeidimų skaičiui bendruomenėje⁷⁶. Taigi, tinkama teisinė aplinka NVO plėtrai tokiu būdu gali atlikti ir kriminogeninės situacijos gerinimo funkciją.

Apibendrinant galima teigti, kad gyventojų (bendruomenių) dalyvavimas kaip svarbus įvairių teisinio reguliavimo sričių, institucijų veiklos elementas yra numatytas daugelyje Lietuvos įstatymų. Svarbu pastebėti, kad dauguma nuostatų, susijusių su visuomenės dalyvavimu, yra deklaratinio (tvirtinančio pobūdžio): pripažįstant visuomenės dalyvavimo ir bendradarbiavimo svarbą, vaidmenį ir pan. Kita vertus, mažai yra įstatymų, kur visuomenei bei jos organizacijoms būtų numatytos konkrečios funkcijos, nustatyti jų dalyvavimo ir bendradarbiavimo reguliuojamoje srityje būdai, formos ir tvarka. Pastebima, kad įstatymuose pabrėžiama visuomenės principinė svarba ir vaidmuo, kita vertus, detalizuojant jų vaidmenį saugumo užtikrinimo srityje, bendruomenė neretai pateikia ne kaip aktyvus prevencijos ar saugumo užtikrinimo subjektas, o jos objektas. Galima daryti prielaidą, kad tokiu būdu netiesiogiai išreiškiamas valstybės globėjiškas požiūris, paremtas nepasitikėjimu bendruomenėmis. Nors valstybė pripažįsta bendruomenių svarbą (galbūt dar ir dėl to, kad taip rekomenduoja tarptautiniai ir ES dokumentai), tačiau dar stokojama realaus tokio vaidmens suteikimo teisinio reguliavimo lygmeniu.

⁷⁴ “Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas.“ *Valstybės žinios* 00018 (2014).

⁷⁵ Aiškinamasis raštas “Dėl nevyriausybinių organizacijų įstatymo projekto”, Nr. XI-IP-493.“

⁷⁶ *Ibid.*

Lietuvos Respublikos Konstitucija ne tik įtvirtina pagrindinį valdžios įstaigų tarnavimo žmonėms principą, bet ir įtvirtina visų asmenų lygybę įstatymui, teismui ir kitoms valdžios institucijoms, užkirsdama kelią galimam šališkumui lyties, rasės, tautybės, religijos, socialinės padėties ar kitu pagrindu, suteikia piliečiams galimybę kritikuoti valdžios įstaigų ar pareigūnų darbą, apskusti jų priimamus sprendimus. Remiantis J. Rohro pozicija, galima teigti, kad Lietuvos Konstitucija įkūnija tarnavimo žmonėms ir lygybės vertybes, kurias praktikoje turi įgyvendinti valstybės tarnautojai⁷⁷.

Kaip ir daugelio Vakarų demokratinių valstybių praktikoje, taip pat ir Lietuvoje, valstybės tarnautojų veiklos pagrindus reglamentuoja valstybės tarnybos įstatymas. *Valstybės tarnybos įstatymo* 2 straipsnio 6 punkte įtvirtinta, kad *Statutinis valstybės tarnautojas* – valstybės tarnautojas, kurio tarnybą reglamentuoja įstatymo patvirtintas statusas arba Diplomatinės tarnybos įstatymas, nustatantys specialias priėmimo į valstybės tarnybą, tarnybos atlikimo, atsakomybės ir kitas su tarnybos ypatumais susijusias sąlygas, ir (ar) turintis viešojo administravimo įgaliojimus jam nepavaldžių asmenų atžvilgiu.

Mokslininkai valstybės tarnybą analizuoja socialiniu požiūriu (valstybės tarnyba suprantama kaip socialinė kategorija, t. y. asmenų, einančių pareigas valstybės institucijose, valstybės pavedimu atliekama visuomenei naudinga veikla), politiniu požiūriu (valstybės tarnyba – veikla, kurios dėka įgyvendinama valstybės vykdoma politika, valstybinių politinių tikslų ir uždavinių siekimas), socialiniu požiūriu (valstybės tarnyba kaip valstybės funkcijų, valstybės tarnyba kaip valstybės institucijų kompetencijos praktinis įgyvendinimas). Mokslinėje literatūroje tarnyba apibrėžiama kaip įstaiga ar institucija, kaip teisinių santykių tarnyboje visuma. Lingvistinė reikšmė terminas “tarnyba” gali būti suprantamas dvejopai: 1) kaip paslaugų sistema, įmonė, arba 2) kaip tarnavimas, tarnautojo pareigos. Pirmu atveju valstybės tarnyba suvokiama kaip viešoji administracija, jos sistema. Antruoju – svarbus aspektas “tarnavimas”, kuris leidžia valstybės tarnybą traktuoti kaip tarnystę visuomenei. Vadinasi, iš esmės valstybės tarnyba suvokiama kaip valstybės institucijų sistema, kurios paskirtis, tarnaujant visuomenei, teikiant paslaugas visuomenei ir aptarnaujant politikus, užtikrinant viešąjį interesą⁷⁸.

Valstybės tarnyba *expressis verbis* minima tik Konstitucijos 33 straipsnio 1 dalyje, kurioje įtvirtinama piliečio teisė lygiomis sąlygomis stoti į Lietuvos Respublikos valstybinę tarnybą, ir Konstitucijos 141 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad asmenys, atliekantys tikrąją karo arba

---

⁷⁷ Jolanta Palidauskienė, “Valstybės tarnautojų veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas,” *Viešoji politika ir administravimas* 4 (2003), 8.

⁷⁸ Neringa Glebovė, “Valstybės tarnybos samprata ir valstybės tarnautojo statuso ypatumai,” *Teisė* 6 (2010), 76.

alternatyviąją tarnybą, taip pat neišėję į atsargą krašto apsaugos sistemos, policijos ir vidaus tarnybos karininkai, puskarininkiai ir liktiniai, kitų sukarintų ir saugumo tarnybų apmokami pareigūnai negali būti seimo nariais ir savivaldybių tarybų nariais ir negali eiti renkamų ar skiriamų pareigų civilinėje valstybinėje tarnyboje, dalyvauti politinių partijų ir politinių organizacijų veikloje⁷⁹.

2.2. Vietos bendruomenės teisių, pareigų ir atsakomybės teisinis reglamentavimas

Vienas pagrindinių pilietinio dalyvavimo užtikrinant visuomenės saugumą elementų – aktyvus reagavimas į teisės pažeidimų situacijas. Pagrindinis to būdas – pranešimas teisėsaugos ar kitoms kompetentingoms institucijoms apie daromus pažeidimus, nes tiesioginė reagavimo į teisės pažeidimus funkcija visuomenės yra deleguota būtent šiems subjektams. Tačiau kai kuriais atvejais pavojingose teisės pažeidimų situacijose, siekiant apsaugoti įstatymų ginimas vertybes (asmens gyvybė, sveikata, orumas, nuosavybė ir pan.), būtina reaguoti greitai. Daugelyje tokių situacijų greičiausiai sureaguoti gali bent šalia esantys piliečiai. Tokia piliečio reakcija yra jo teisė, bet ne pareiga, tačiau, be abejonės, toks elgesys vertinamas kaip socialiai vertingas. Kita vertus, pilietis reaguodamas, pirma rizikuoja nukentėti pats, antra, savo veiksmais gindamas savo ar kito žmogaus teisės, gali padaryti žalą pažeidėjui ar tretiesiems asmenims. Valstybė turi garantuoti tokio pilietiškai besielgiančio asmens teisinę apsaugą. Pagrindiniai gyventojų, reaguojančių į teisės pažeidimus, apsaugos teisiniai mechanizmai – teisinės atsakomybės išimtys, kurios taikomos būtiniosios ginties, būtinojo reikalingumo ir asmens, padariusio nusikalstamą veiką, sulaikymo atvejais⁸⁰.

Būtinoji gintis, remiantis baudžiamosios teisės teorija, apibrėžiama kaip tam tikra situacija, kai baudžiamojo įstatymo ginamiems interesams žala padaroma ginant save, kitą asmenį, nuosavybę, būsto neliečiamybę, kitas teises, visuomenės ir valstybės interesus nuo pradėto ar tiesiogiai gresiančio pavojingo kėsینimosi, jei tuo nebuvo peržengtos būtiniosios ginties ribos⁸¹. Baudžiamosios atsakomybės požiūriu, būtinoji gintis – tai aplinkybė, šalinanti veikos pavojingumą ir priešingumą teisei, t. y. atitinkamų teisės šakų numatymas ir formaliai nusikaltimą atitinkantis, visuomenei naudingas ir teisėtas poelgis, šalinantis visuomeninį pavojingumą ir veiklos priešingumą teisei bei įpareigojantis tam

---

⁷⁹ Neringa Glebovė, *supra* note, 78: 77.

⁸⁰ Nikartas, Simonas. *Gyventojų dalyvavimas užtikrinant saugumą bendruomenėse: kriminologinės ir teisinės prielaidos: Monografija* (Vilnius, 2014), 113.

⁸¹ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004), 181.

įgaliojas valstybės institucijas visiškai ir besąlygiškai atleisti asmenis nuo baudžiamosios ir bet kokios kitos teisinės atsakomybės už padarytą veiką⁸².

Besiginančio asmens prievartos panaudojimas nėra teisinę atsakomybę šalinantis pagrindas, kai peržiangiamos būtiniosios ginties ribos. Šiuo aspektu svarbu pastebėti, kad BK numato konkrečius būtiniosios ginties peržengimo požymius – būtiniosios ginties ribų peržengimą apibūdinantys požymiai yra šie: a) veika padaroma tiesiogine tyčia; b) atimama gyvybė arba sunkiai sutrikdoma sveikata; c) gynyba aiškiai neatitiko kėsimosi pobūdžio ir pavojingumo⁸³.

Būtinasis reikalingumas baudžiamojoje teisėje apibūdinamas kaip situacija, kai teisėtai padaroma žalos baudžiamojo įstatymo saugomiems interesams, siekiant pašalinti pavojų, gresiantį Lietuvos valstybės interesams, vsuomenės interesams, to asmens ar kitų asmenų teisėms, jei tas pavojus tomis aplinkybėmis negalėjo būti pašalintas kitomis priemonėmis ir jeigu padaryta žala yra mažiau reikšminga negu išvengta⁸⁴.

Būtiną reikalingumo situacija atsiranda susidūrus dviem teisės saugomiems interesams, kurių vieną galima apsaugoti tik darant žalą antram. Veiksmai, padaryti esant būtinajam reikalingumui, yra socialiai vertingi, nes jais siekiama išsaugoti žymiai vertingesnę interesą⁸⁵.

LR baudžimojo kodekso komentare pateikiamos tokios būtiną reikalingumo sąlygos: a) gresiantis pavojus pačiam asmeniui, kitiems asmenims ar jų teisėms, visuomenės ar valstybės interesams; b) realus ir akivaizdus pavojus; c) gresiantis pavojus, kurį galima pašalinti tik darant žalą teisės saugomiems interesams; d) pavojus, pašalinamas darant žalą trečiajam asmeniui; e) padaryta žala, kuri yra mažesnė nei išvengta⁸⁶.

Asmens teisė sulaikyti teisės pažeidimą padariusį asmenį

LR Konstitucijos 20 straipsnis teigia, kad niekas negali būti savavališkai sulaikytas arba laikomas suimtas. Niekam neturi būti atimta laisvė kitaip – tik tokiais pagrindais ir pagal tokias procedūras, kokias yra nustatęs įstatymas. Taigi Konstitucija leidžia suvaržyti asmens laisvę tik įstatymo numatytais pagrindais. Įstatymai tokią teisę suteikia teisėsaugos institucijoms ir pareigūnams, tam tikrais griežtai įstatymų numatytais atvejais asmens sulaikymo funkcija saugumo užtikrinimo tikslais turi ir privačios saugos tarnybos. Tik tam tikrais atvejais tokią teisę turi ir paprasti piliečiai: LR BK numato

⁸² Vilius Pavilonis ir Rokas Merkevičius. *Būtiną gintis*. Mokomoji priemonė (Vilnius: Justitia, 1999), 19.

⁸³ "Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas." *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).

⁸⁴ Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004), 181.

⁸⁵ *Ibid.*, 83.

⁸⁶ *Ibid.*

baudžiamąją atsakomybę šalinančią aplinkybę – asmens, padariusio nusikalstamą veiką, sulaikymą (BK 29 str.): “Asmuo neatsako pagal šį kodeksą už veiksmus, kai vydamasis, stabdydamas, neleisdamas ištrūkti ar kitais veiksmais aktyviai bandančiam išvengti sulaikymo nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui padaro turtinės žalos, nesunkų sveikatos sutrikdymą arba sunkų sveikatos sutrikdymą dėl neatsargumo, o sulaikydamas nusikalstimo vietoje asmenį, tyčia nužudiusį ar pasikėsimusį nužudyti, – sunkų sveikatos sutrikdymą, jeigu nusikalstamą veiką padariusio asmens kitais nebuvo galima sulaikyti.” BK numato ne tiek pačią asmens teisę sulaikyti, o tokią teisę įgyvendinančio asmens teisinę apsaugą – tuo atveju, jei sulaikydamas nusikalstamą veiką padariusį asmenį padaro jam turtinę žalą ar sutrikdo sveikatą⁸⁷.

Asmens padariusio nusikalstamą veiką, sulaikymo tikslas – apsaugoti teisingumą ir užtikrinti bausmės neišvengiamumo principo įgyvendinimą. Tai reiškia, kad jei asmuo vydamasis, stabdydamas, neleisdamas ištrūkti ar kitais veiksmais aktyviai bandančiam išvengti sulaikymo nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui padaro žalą, atitinkančios nagrinėjamo instituto nuostatas, tačiau tai atlieka, pavyzdžiui, siekdamas tik atgauti pagrobtą turtą, t. y. apsaugoti savo ar kitų asmenų nuosavybės teises, žalą padarymas negali būti pateisintas asmens, padariusio nusikalstamą veiką, sulaikymo nuostatomis⁸⁸.

Administracinių nusižengimų kodekse (toliau – ANK), tokia aplinkybė yra numatyta: ANK 14 straipsnis nustato, kad asmuo neatsako pagal šį kodeksą už veiksmus, kai vydamasis, stabdydamas, neleisdamas ištrūkti ar kitais veiksmais aktyviai bandančiam išvengti sulaikymo nusikalstamą veiką ar administracinį nusižengimą padariusiam asmeniui padaro turtinės žalos arba nežymų sveikatos sutrikdymą dėl neatsargumo, jeigu jo kitaip nebuvo galima sulaikyti⁸⁹. Šiame ANK numatyta apibrėžime administracinę atsakomybę pašalinantis pagrindas yra ne tik asmens, padariusio administracinį teisės pažeidimą, bet ir padariusio nusikalstamą veiką, sulaikytas. Ko gero, ANK rengėjai atleidimą nuo administracinės atsakomybės sieja su asmeniui padarytos žalos pobūdžiu ir dydžiu (jei padaryta veika padaroma žala nepatenka į Baudžiamojo kodekso definicijas), kai, sulaikant asmenį, padarytas nežymus sveikatos sutrikdymas dėl neatsargumo arba turtinė žala, už kurios padarymą nėra numatyta baudžiamoji atsakomybė⁹⁰.

---

⁸⁷ Simonas Nikartas, *supra* note, 79: 56.

⁸⁸ Pavelas Kujalis, “Būtinasis reikalingumas, kaip aplinkybė, šalinanti baudžiamąją atsakomybę,” (daktaro disertacija, Lietuvos teisės universitetas, 2004).

⁸⁹ Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, Nr. XII-1869.

⁹⁰ Simonas Nikartas, *supra* note, 79: 59.

2.3. Policijos rėmėjo sąvoka ir funkcijos (kontrolinė institucija)

Policijos rėmėjai yra viena pagrindinių gyventojų dalyvavimo, užtikrinant visuomenės saugumą, formų Lietuvoje. Policijos rėmėjas – tai pilietis, visuomenės narys, teikiantis policijai pagalbą žmogaus teisių ir laisvių apsaugos, nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos klausimais bei padedantis užtikrinti socialinės aplinkos saugumą⁹¹.

1998 m. birželio 18 d. Lietuvos Respublikos Seimo priimtas “*Lietuvos Respublikos policijos rėmėjų įstatymas*” įteisino piliečių pagalbos teikimą policijai užtikrinant visuomenės saugumą. Įstatymais paremtas visuomenės dalyvavimas įtvirtinant nusikalstamumo prevenciją, policijai padedančių visuomenės narių, teisinių veiklos pagrindų, socialinių garantijų ir atsakomybės įtvirtinimas leidžia teigti, kad klostosi glaudūs policijos ir visuomenės santykiai. Tai beveik išsprendžia dilemą, kad Lietuvoje nėra jokio norminio akto, reglamentuojančio policijos ir visuomenės bendradarbiavimą.

Išanalizavus minėtą įstatymą, galima pateikti dvi sąvokas, apibrėžiančias policijos rėmėjo statusą:

Pirma, bendruoju požiūriu, policijos rėmėjas – tai pilietis (visuomenės narys), teikiantis policijai pagalbą žmogaus teisių ir laisvių apsaugos, nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos klausimais užtikrinant socialinės aplinkos saugumą.

Antra, teisiniu požiūriu, policijos rėmėjas – tai policijoje arba Lietuvos kariuomenėje, įskaitant kario savanorio tarnybą, netarnaujantis Lietuvos Respublikos pilietis, sulaukęs atitinkamo amžiaus (18 metų), kuris savanoriškai padeda policijai vykdyti jos funkcijas⁹².

Policijos pareigūnų vertinimu, policijos rėmėjai yra naudinga parama policijai, kadangi policija jaučia žmogiškųjų išteklių trūkumą. Pavyzdžiui, įvairiuose Lietuvos vietovėse, ypač mažesniuose miesteliuose, policijos rėmėjų pagalba vertinama viešųjų renginių metu, kai policijos rėmėjai padeda palaikyti viešąją tvarką. Būdami vietos bendruomenės gyventojai, jie neretai sugeba greičiau rasti bendrą kalbą su vietos potencialiais pažeidėjais, išpėja apie galinčias kilti saugumo problemas.

Policijos rėmėjai teikia ir kitokią pagalbą: padeda organizuoti prevencinius projektus, steigia prizus organizuojamų konkursų nugalėtojams, spausdina lankstinukus ir pan. Tiesa, dažniausiai tokios iniciatyvos kyla iš verslo atstovų. Policijos pareigūnų teigimu (interview metu), dalis tokių paramos teikėjų taip pat turi policijos rėmėjo statusą⁹³.

---

⁹¹ Raimundas Kalesnykas, *supra* note, 13: 65.

⁹² *Ibid.*

⁹³ Simonas Nikartas, *supra* note, 79: 154.

Vertinant Policijos rėmėjų įstatymo numatytas policijos rėmėjų pareigas, galima daryti išvadą, kad policijos rėmėjai užtikrindami visuomenės saugumą turi daugiau pareigų nei kiti piliečiai, kurie nėra statutiniai pareigūnai. Paprastai teisės pažeidimų užkardymas, pagalbos teikimas ir pan. yra piliečio teisė, o ne pareiga. Policijos talkininko statusas šias teises paverčia pareigomis. Kyla klausimas, ar šias pareigas policijos rėmėjai privalo vykdyti visada, ar tik atlikdami policijos pavestas funkcijas? Policijos rėmėjai, nepaisant specifinės veiklos srities, vis dėlto yra savanoriai, todėl ypač svarbus kriterijus – laisva valia. Savanoriškoje veikloje asmens įpareigojimai susiję tik su jo atliekamu darbu – teisiniai įpareigojimai ne savanoriško darbo metu prieštarauja savanorystės esmei⁹⁴. Taigi šios policijos rėmėjų pareigas nustatančios normos turi galioti tik atliekant Policijos rėmėjų įstatymo numatytas funkcijas. Policijos rėmėjai turi būti nepriekaištingos reputacijos, tačiau niekas negali versti jo kaip piliečio, kuris tuo metu nevykdo įstatymo numatytų funkcijų, daryti daugiau, negu įstatymai reikalauja iš visų gyventojų.

Gyventojų įsitraukimas į saugumo užtikrinimo veiklą paprastai yra glaudžiai susijęs savo gyvenamosios aplinkos saugumo užtikrinimu, todėl manytina, kad toks policijos rėmėjų veiklos teritorijos išplėtimas taip pat galėtų būti vertinamas kaip vienas iš vangaus įsitraukimo į policijos rėmėjų gretas veiksmų.

Kai kuriuose Lietuvos miestuose ir rajonuose policijos rėmėjai yra skatinami palaikyti glaudesnius ryšius su savo gyvenamosios vietos bendruomene, pavyzdžiui, imtis iniciatyvos telkti gyventojus į saugios kaimynystės grupes. Pamažu plinta praktika į policijos rėmėjų gretas įtraukti gyvenamųjų namų bendrijų pirmininkus ir administratorius. Taigi tokiais atvejais policijos rėmėjus galima iš tiesų vertinti kaip bendruomenės deleguotus atstovus. Tiesa, sudėtinga būtų tokį delegavimą įtvirtinti formaliai dėlto, kad policijos rėmėjo veikla yra savanoriška, čia ypač svarbus individualus asmens apsisprendimas. Apklaustų policijos pareigūnų nuomone, policijai bendradarbiaujant su bendruomenėmis visai nebūtina, kad jų atstovai taptų policijos rėmėjais. Policijos rėmėjai ir bendruomenių veikla, pavyzdžiui, programa “Saugi kaimynystė”, tai dvi skirtingos gyventojų įsitraukimo formos, viena kitai netrukdančios ir galinčios egzistuoti kartu, tačiau nėra būtina jų formaliai inkorporuoti, pavyzdžiui, nustatyti, kad saugios kaimynystės grupių koordinatorius privalo tapti policijos rėmėju ar pan⁹⁵.

---

⁹⁴ Gintautas Sakalauskas ir kt., *Savanorystė probacijos sistemoje: prielaidos ir galimybės* (Vilnius: Teisės institutas, 2012), 9-18.

⁹⁵ Simonas Nikartas, *supra* note 79: 167.

2.4. Saugios kaimynystės bendruomenės

Saugi kaimynystė Lietuvoje – gana naujas, bet pastaraisiais metais sparčiai plintantis reiškinys. Jos užuomazgos aptinkamos dar pirmajame nepriklausomos Lietuvos dešimtmetyje, 1997 m. įsteigto ir keletą metų nusikaltimų prevencijos srityje aktyviai veikusio visuomeninio judėjimo “Stabdyk nusikalstamumą” veikloje. Tačiau 2002 m. judėjimui nutraukus valstybės finansavimą, daugelis projektų, tarp jų ir “Saugios kaimynystės” toliau nebebuvo įgyvendinami. Nors pasitaikė išimčių, vis dėlto galima teigti, kad keletą metų daugelyje Lietuvos vietovių saugios kaimynystės veikla aktyviai nebebuvo įgyvendinama. Per pastaruosius keletą metų vis labiau buvo jaučiamas policijos suartėjimo su visuomene poreikis. Pradėta ieškoti policijos ir visuomenės bendradarbiavimo būdų, kurių, remiantis Vakarų valstybių patirtimi, pagrindiniu tapo saugios kaimynystės skatinimas vietos bendruomenėse. Pamažupolicijos iniciatyvos pradėtos įgyvendinti įvairiuose Lietuvos miestuose ir rajonuose. Ypač jos paplito 2009 m. policijos departamentui pradėjus visą Lietuvą apimančią prevencinę priemonę “Saugią aplinką kurkime kartu”⁹⁶.

Šiuo projektu buvo pasiūlytas veiklos modelis, susidedantis iš tokių žingsnių:

- raštai bendruomenėms;
- steigiamasis susirinkimas, bendradarbiavimo sutarties pasirašymas;
- koordinacinės tarybos sudarymas;
- komunikacinio tinklo sudarymas;
- veiksmų plano pasirašymas;
- priemonių vykdymas, keitimasis informacija;
- mokymai, pasitarimai, susitikimai;
- metinių rezultatų aptarimas ir analizė;

Šios priemonės esmė yra bendruomenės narių mobilizavimas nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų savo gyvenamojoje aplinkoje užkardymui bei kitai prevencinei veiklai. Ja siekiama inicijuoti bendruomenės prevencinę veiklą ir kad jai vadovautų neformalus kolektyvinis organas, kurį sudarytų apylinkės inspektorius, seniūnas ar seniūnaitis, pedagogų atstovas, jaunimo atstovas, kiti įtakingi bendruomenės nariai.

Preveninės priemonės “Saugią aplinką kurkime kartu” siekiai ir tikslai yra šie:

---

⁹⁶ Simonas Nikartas, *supra* note, 79: 175.

1. Vietos policijos darbuotojas tampa bendruomenės policininku, pagalbininku.
2. Saugią aplinką kuria ne tik policija, bet ir socialiniai partneriai, bendruomenės nariai.
3. Sukuriamas finansinio ar kitokio motyvavimo mechanizmas – kiekvienas bendruomenės narys siekia būti pastebėtas ir paskatintas.
4. Siekiama aktyvių policijos rėmėjų ir jaunųjų policijos rėmėjų skaičiaus augimo.
5. Sukuriama nepalanki terpė galimiems nusikaltimų procesams.
6. Plėtojama “nulinės tolerancijos” teorija (netoleruojant net smulkių pažeidimų, užkertamas kelias nusikalstamų veikų vykdymui).

Pagal aktyvumą saugios kaimynystės bendruomenės būna įvairios: nuo realiai veikiančių, gyvybingų bendruomenių, kuriose aktyviai rūpinasi savo saugumu (vykdo kaimynystės stebėseną, praneša policijai apie incidentus, deda pastangas kurdamos saugesnę aplinką, pavyzdžiui, apšvietimas, stebėjimo kamerų įrengimas ir pan.), iki grynai formalių, bet realiai neveikiančių darinių. Tai yra atvejai, kai saugios kaimynystės veikla prasideda ir baigiasi vien formalios sutarties pasirašymu. Tokios praktikos stebėseną perša išvadą, kad veiklumo pagrindas yra bendruomenės sutelktumas, vidinė komunikacija ir socialinių įgūdžių turėjimas⁹⁷.

2.5. Vaiko teisių apsaugos tarnybos

Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme⁹⁸ nurodoma, kad vaiko teisių apsaugą Lietuvos Respublikoje užtikrina:

- valstybė ir jos institucijos;
- vietos savivaldos institucijos;
- visuomeninės organizacijos, kurių veikla susijusi su vaiko teisių apsauga.

Vaiko teisių apsaugos tarnyba savivaldybės teritorijoje įgyvendina pagrindines Jungtinių Tautų Organizacijos 1989 metų Vaiko teisių konvencijos nuostatas, vykdo vaiko teisių apsaugą, įstatymų nustatyta tvarka gina vaiko teises ir teisėtus interesus, organizuoja ir prižiūri be tėvų globos likusių vaikų globą (rūpybą).

Svarbiausieji Vaiko teisių apsaugos tarnybos uždaviniai:

---

⁹⁷ Simonas Nikartas, *supra* note, 79: 179.

⁹⁸ “Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 33, 807 (1996).

- 1) užtikrinti vaiko teisių apsaugą ir ją reglamentuojančių įstatymų bei kitų teisės aktų įgyvendinimą ir priežiūrą;
- 2) rengti ir įgyvendinti priemones vaiko teisių apsaugai ir jų pažeidimų prevencijai gerinti;
- 3) atstovauti vaiko teisėms ir jo teisėtiems interesams teismuose;
- 4) ginti vaiko teises šeimoje, globėjų (rūpintojų) ir tėvių šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybės institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų įsteigtose vaikų globos įstaigose ir kartu su vaiko tėvais (tėviais), globėjais (rūpintojais), įstaigų darbuotojais šalinti aplinkybes, dėl kurių pažeidžiamos vaiko teisės;
- 5) organizuoti be tėvų globos likusių vaikų globą (rūpybą) šeimose bei šeimynose, valstybės ir savivaldybės institucijose bei įstaigose, nevyriausybinių institucijų, organizacijų ir fizinių asmenų globos įstaigose;
- 6) organizuoti įvaikinimą.

Vaiko teisių apsaugos sistema formuojama kaip nurodyta nutarime dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kad svarbiausia – vaiko interesai, pagarba visoms šeimoms, efektyvus skirtingų institucijų bendradarbiavimas.

2.5.1. Visuomeninė vaiko teisių apsauga

Visuomeninė vaiko teisių apsauga vykdoma bendradarbiaujant visuomeninėms organizacijoms ir valstybės, vietos savivaldos institucijomis.

Prie savivaldybių tarybų veikia savivaldybių bendruomenių vaiko teisių apsaugos tarybos. Jas sudaro vietos savivaldos institucijų, vaiko teisių apsaugos institucijų (tarnybų), policijos nepilnamečių (jaunimo) reikalų inspektorių, švietimo, vaiko globos įstaigų atstovai. Taip pat į šią tarybą gali įeiti vaikų ar jaunimo organizacijų ar/ir mokyklų moksleivių tarybų, vaiko teisių apsaugos srityje veikiančių visuomeninių organizacijų ar/ir tradicinių bei valstybės pripažintų religinių bendruomenių ir kitų įstaigų bei organizacijų atstovai.

Šios tarybos teikia siūlymus vietos savivaldos institucijoms dėl bendruomenių vaiko teisių apsaugos politikos ir strategijos formavimo bei prioritetų nustatymo, vaiko teisių apsaugos ir vaiko teisių pažeidimų prevencijos priemonių rengimo ir įgyvendinimo, taip pat vykdo kitas savo nuostatuose numatytas funkcijas⁹⁹.

---

⁹⁹ “Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 33, 807 (1996).

2.5.2. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga

Už vaiko teisių apsaugą reglamentuojančių įstatymų bei kitų teisės aktų vykdymo kontrolę ir priežiūrą atsako vaiko teisių apsaugos kontrolierius. Jo įstaiga buvo įkurta siekiant užtikrinti Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir kitų su vaiko teisių apsauga susijusių teisės aktų nuostatų įgyvendinimą Lietuvoje, taip pat kontroliuoti valstybės, savivaldos, nevalstybinių institucijų bei organizacijų ir privačių asmenų veiklą, dėl kurios gali būti pažeidžiamos vaiko teisės ir teisėti interesai. Minėti įstaigai vadovauja ir už jos veiklą atsako vaiko teisių apsaugos kontrolierius. Svarbiausia jam patikėta užduotis – nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintų vaiko teisių ir teisėtų interesų propagavimas ir atstovavimas šalyje, naudojant visas įmanomas ir veiksmingiausias priemones, vaikų politinės valdžios ir visuomeninės įtakos neturėjimo kompensavimas valstybės gyvenime.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierius yra ypatinga teisinė institucija, kurios negalima priskirti nė vienai iš trijų valdžių. Vienas iš pagrindinių šios institucijos bruožų – ji neturi ir nenaudoja valstybinės prievartos priemonių ir jos rekomendacijų įgyvendinimas užtikrinamas vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus autoritetu.

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus priimami rekomendaciniai sprendimai yra autoritetingos ir nešališkos išvados, kurių tikslas ne bausti asmenis, pažeidusius vaiko teises ir teisėtus interesus, o užkirsti kelią šiems pažeidimams, atkreipiant asmenų dėmesį į priimtus sprendimus, jų veiksmus (neveikimą), nustatyti vaikų teisių ir jų teisėtų interesų pažeidimų priežastis ir galimus problemų sprendimo, pažeidimų pašalinimo (išvengimo) būdus.

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus rekomendacijų, ypač adresuotų valstybės ir savivaldybių institucijoms, vykdymas rodo vaiko teisių ir jo teisėtų interesų pripažinimo, gerbimo lygį bei siekį užtikrinti tinkamą jų įgyvendinimą, apsaugą ir gynimą šalyje. Kaip jau minėta, pagrindinis kriterijus, kuriuo remiantis įgyvendinamos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus rekomendacijos, yra šio pareigūno autoritetas, todėl itin svarbu, kad jis būtų nepriklausomas. Tai leidžia siekti ir įgyti visuomenės bei įvairaus lygmens institucijų, įstaigų, organizacijų pasitikėjimą ir užtikrinti atliekamų tyrimų, analizių bei vertinimų, priimamų sprendimų objektyvumą ir nešališkumą.

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus misija atskleidžia ir lemia pagrindinius jo uždavinius:

- 1) prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip Lietuvoje vykdomos Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir kitų vaiko teisių bei teisėtų interesų apsaugą reglamentuojančių tarptautinių teisės aktų nuostatos;
- 2) prižiūrėti ir kontroliuoti, kaip laikomasi Lietuvos nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą, nuostatų;

- 3) koordinuoti valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų, nevyriausybinių organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų veiksmus, sprendžiant su vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsauga ir užtikrinimu susijusius klausimus, bei skatinti tarpžinybinį bendradarbiavimą;
- 4) identifikuoti ir analizuoti minėtų teisės aktų vykdymo trūkumus, teikti pasiūlymus jų realizavimo tobulinimui;
- 5) formuoti ir daryti įtaką visuomenės nuomonei, perduodant žinutes, kad vaikui reikia išskirtinio dėmesio bei paramos, kad būtina užtikrinti tinkamą vaiko teisių ir įstatymais saugomų interesų apsaugą;
- 6) atstovauti vaikams valstybės politiniuose ir visuomeniniuose procesuose;
- 7) keisti informacija ir skleisti žinias apie tinkamą vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą;
- 8) skatinti visavertį vaikų dalyvavimą sprendžiant su jais susijusius klausimus;
- 9) metinėmis veiklos ataskaitomis atkreipti valstybės dėmesį į tas vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimo sritis, kuriomis rūpinamasi nepakankamai ar neadekvačiai¹⁰⁰.

---

¹⁰⁰ “Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo pakeitimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 1384 (2007).

3. APYLINKĖS POLICIJOS INSPEKTORIAUS IR VIETOS BENDRUOMENĖS SAŪVEIKOS PRAKTINIAI ASPEKTAI IR IŠŠŪKIAI (PROBLEMOS)

3.1. Tyrimo metodologijos pagrindimas

Mokslinėje literatūroje nurodoma, jog siekiant efektyvių tyrimo metodų ir objektyvių naujų žinių gavimo būdų, jie visų pirma turi būti metodiškai pagrįsti, o antra - turi būti informatyvūs ir patikimi. Tyrimo pagrįstumas – kai matuojama tai, ką norima matuoti; išvados teisingumas, korektiškumas ar patvirtinimo laipsnis¹⁰¹.

Empiriniam tyrimui atlikti taikyta kiekybinio tyrimo strategija. *Kiekybiniais tyrimais* apibūdinami tokie tyrimai, kurių duomenys pateikiami skaičiais, kuriems būdingas objektyvus požiūris į aplinką, kuriais tiriama tai, kas yra, o ne tai, kas norėtume, kad būtų¹⁰².

Apklausa yra vienas iš dažniausiai taikomų kiekybinių duomenų rinkimo metodų socialiniuose tyrimuose. Tai duomenų rinkimo metodas, kuriuo siekiama surinkti sistemingus kiekybinius duomenis apie dideles populiacijas, naudojant specifinę tyrimo priemonę – klausimyną¹⁰³. Apklauskos tyrimo procesas atitinka bendras kiekybinės socialinių tyrimų metodologijos nuostatas. Tai procesas, kurio metu atskleidžiamos sąsajos tarp teorijos ir faktų (empirinių duomenų)¹⁰⁴.

Daugelis mokslininkų (Urbonienė, 2011¹⁰⁵; Prakapas, Butvilas, 2011¹⁰⁶ ir kt.) pažymi tokius pastarojo tyrimo instrumento (apklausa naudojant anketos formą) privalumus: anketos forma suteikia galimybę lengviau palyginti duomenis; anketų naudojimas yra patikimas ir populiarus dėl šio metodo naudojimo; per trumpą laiką galima surinkti duomenis iš aibės respondentų; didesnis anonimiškumo laipsnis; nedidelė interviuotojo įtaka. Taigi, įvertinus pastarojo metodo specifiką bei privalumus, pasirinkta būtent anketos forma, atliekant empirinį tyrimą.

---

¹⁰¹ William Shadish, *Experimental and quasiexperimental designs for generalized causal inference* (Boston: Houghton Mifflin, 2002).

¹⁰² Asta Valackienė ir Svajonė Mikėnė, *Sociologinis tyrimas. Metodologija ir atlikimo metodika* (Kaunas: Technologija, 2010).

¹⁰³ Inga Gaižauskaitė ir Svajonė Mikėnė, *Socialinių tyrimų metodai: apklausa* (Vilnius: MRU, 2014).

¹⁰⁴ Vilma Žydžiūnaitė, *Taikomųjų tyrimų metodologijos charakteristikos: mokomoji knyga* (Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija, 2006).

¹⁰⁵ Ramunė Urbonienė, "Sociologinių tyrimų metodika. Anketinė apklausa". Žiūrėta 2017 balandžio 2 d. <http://www.slideserve.com/ronna/sociologiniu-tyrimu-metodika-anketine-apklausa>.

¹⁰⁶ Romas Prakapas ir Tomas Butvilas, *Mokslinio tiriamojo darbo logografija studijoms* (Vilnius: MRU, 2011).

Siekiant įgyvendinti darbo tikslą, pasirinkta kiekybinio tyrimo strategija. Pastarasis tyrimo taikymas orientuotas siekiant atskleisti praktines policijos ir bendruomenių bendradarbiavimo galimybes. Šiam tikslui atlikta Šiaulių miesto gyventojų anketinė apklausa.

Tyrimo imtis. Nustatant tyrimo imties dydį, vadovaujamosi V. Rudzkienės (2005) žemiau pateikta formule:

$$n = \frac{N * 1,96^2 * p * q}{\varepsilon^2 * (N - 1) + 1,96^2 * p * q}$$

čia: n – imties dydis;

N – populiacijos dydis;

reikšmė 1,96 atitinka standartizuoto normaliojo skirstinio 95 proc. pasiklivimo lygmenį;

p - numatoma įvykio baigmės tikimybė, kad nagrinėjamas požymis pasireikš tiriamoje populiacijoje (dažniausiai įmanoma blogiausio varianto tikimybė – požymis būdingas pusei, t.y. 50 proc. populiacijos, ir pasirenkama $p=0,5$;

q - tikimybė, kad nagrinėjamas požymis pasireikš tiriamoje populiacijoje ($q=1-p=0,5$);

ε - pageidaujamas tikslumas (dažniausiai $\varepsilon=0,05$).

Nustatant tyrimo imtį, būtina žinoti populiacijos dydį. Remiantis Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, 2017 m. pradžioje Šiaulių miesto gyventojų skaičius siekė 101 210. Atlikus skaičiavimus pagal Paniotto formulę gautas imties dydis:

$$n = \frac{101210 * 1,96^2 * 0,5 * 0,5}{0,05^2 * (101210 - 1) + 1,96^2 * 0,5 * 0,5} \approx 383$$

Taigi, reikia apklausti 383 respondentus iš Šiaulių miesto.

Tyrimo laikas. Apklausa vykdyta 2017 m. balandžio mėnesį.

Tyrimo anketos struktūra. Anketa anoniminė. Anoniminė apklausa leido respondentams jaustis saugiai ir užtikrino atsakymų konfidencialumą, nes anketoje neprašoma nurodyti vardo ir pavardės. Šiaulių miesto gyventojai apie apklausą buvo informuoti iš anksto, atvykus ir sutarus dėl apklausos atlikimo elektroniniu būdu. Šiaulių miesto gyventojai apie apklausą buvo informuoti elektroniniu paštu, išsiunčiant unikalią nuorodą į elektroninę tyrimo anketą, pastarųjų gyventojų elektroninio pašto adresais prašant atsakyti į jame pateiktus anketos klausimus. Anketa patalpinta internetiniame tinklalapyje <http://www.apklausa.lt>.

Anketą sudaro 25 uždari klausimai (žr. 1 priedas), respondento prašant pasirinkti vieną iš pateiktų atsakymo variantų. Išsamiau anketos struktūrą atvaizduoja žemiau esanti lentelė.

6 lentelė. Anketos struktūra

Klausimyno struktūra	Klausimyno turinys	Teiginių skaičius
Demografinė dalis	1. Respondentų lytis; 2. Respondentų amžius; 3. Respondentų išsilavinimas; 4. Respondentų darbo stažas	4 klausimai
Diagnostinė dalis	Apylinkės inspektorius ir vietos bendruomenės sąveikos galimybių vertinimas	
	Pasitikėjimo policija vertinimas	5 klausimai
	Policijos veiklos vertinimas	7 klausimai
	Bendruomenių įsitraukimas	5 klausimai
	Policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo tobulinimas	4 klausimai

Anketos grįžtamumas. Elektroninis anketos variantas elektroniniu paštu buvo išsiųstas Šiaulių miesto gyventojams, kuriuos sudarė Šiaulių miesto policijos pareigūnai, Šiaulių Respublikinės ligoninės personalas, Šiaulių miesto savivaldybės tarnautojai, Šiaulių miesto autobusų parko darbuotojai. Taip pat anketos nuoroda buvo patalpinta socialinėje medijoje. Į anketos klausimus atsakė 405 respondentai.

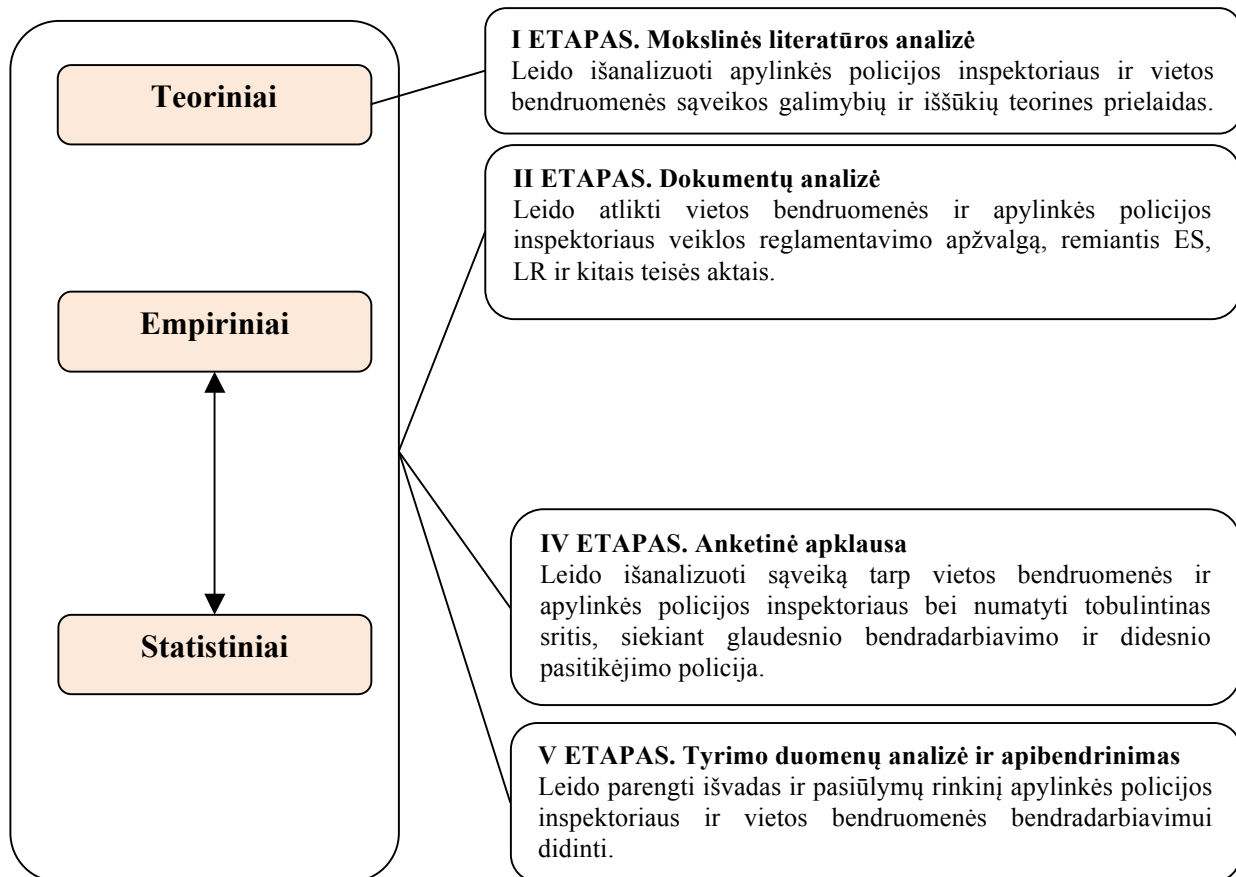
Gautiems duomenims apdoroti naudota Microsoft Excel programa, atlikta duomenų analizė, grafinis vaizdavimas ir interpretavimas.

Tyrimo etika. Etika apibūdinamas susitarimas, kokios yra moralinės ribos. Norint, kad tyrimas būtų atliktas etiškai reikia laikytis tokių principų: informuotumas, laisvanoriškumas, kondifencialumas, lygiavertiškumas ir naudingumas. Pirmiausia tyrimo dalyviai buvo supažindinti su tyrimo tikslu, problema, buvo atsakyta į jiems iškilusius klausimus (informuotumas). Tyrimo dalyviai, sužinoję tyrimo tikslą turėjo galimybę laisvai apsispręsti dėl dalyvavimo tyrime (t.y. laisvanoriškumas). Siekiant, kad nebūtų pažeista tyrimo etika buvo laikomasi konfidencialumo principo (t.y. jie nebūtų atpažinti). Lygiavertiškumo principas leido išlaikyti lygiavertį santykį tarp tyrimo dalyvių ir tyrimo vykdytojo¹⁰⁷. Klausimai sudarinėjami taip, kad jie atskleistų respondentų požiūrį į tyrimo objektą, o ne primestų mano

¹⁰⁷ Kęstutis Kardelis, Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Žiūrėta 2017 balandžio 9 d. <http://www.scribd.com/doc/37948910/K-Kardelis-Mokslini%C5%B3-tyrim%C5%B3-metodologija-ir-metodai>.

požiūrį ar klaidintų. Taip pat buvo siekiama abipusės naudos, tiek tyrimo vykdytojui, tiek respondentams, kadangi jie bus supažindinti su tyrimo rezultatais, kurie ateityje leis sudaryti sąlygas efektyvesniam policijos ir bendruomenių bendradarbiavimui.

Tyrimo etapai. Magistro baigiamasis darbas atliktas, remiantis trimis pagrindiniais tyrimo etapais: teoriniais, empiriniais bei statistiniais. Pastarieji etapai plačiau analizuojami žemiau.

3.2. Respondentų sociodemografinė charakteristika

Siekiant išsiaiškinti, koks yra tipinis respondento demografinių savybių aspektas, empiriniame tyrime analizuojamas dalyvavusių respondentų pasiskirstymas pagal lytį, amžių, išsilavinimo lygį bei darbo stažą, kadangi atranka buvo vykdoma atsitiktinė, šiuo tikslu svarbu išsiaiškinti minėtos charakteristikos pasiskirstymą tarp skirtingų tyrimo dalyvių.

Ištyrus respondentų pasiskirstymą pagal lytį, nustatyta, kad didžiąją daugumą iš visų apklausoje dalyvavusių respondentų sudarė moterys – 60,25 proc. (n=244) Tuo tarpu vyrų apklausoje dalyvavo mažiau – 39,75 proc. (n=161).

Nustatyta, kad didžiausią dalį apklausoje dalyvavusių tyrimo dalyvių sudarė 25-30 metų amžiaus gyventojai, t.y. 39,01 proc. (n=158). Panaši procentinė dalis atiteko ir 30-45 metų amžiaus gyventojams – 35,06 proc. (n=142). Tuo tarpu jauni gyventojai iki 25 m. amžiaus sudarė 14,57 proc. (n=59). Vidutinio amžiaus gyventojai (45-55 m.) sudarė 8,40 proc. (n=34) visų apklaustųjų respondentų, o vyresnio amžiaus gyventojai virš 55 metų atitinkamai siekė vos 2,96 proc. (n=12).

Vertinant tyrimo dalyvių pasiskirstymą pagal išsilavinimą nustatyta, kad respondentų atsakymų variantai pasiskirstė panašiai: vidurinę išsilavinimą turintys sudarė – 26,91 proc. (n=109), aukštąjį – 35,81 proc. (n=145), o aukštesnyjį – 37,28 proc. (n=151).

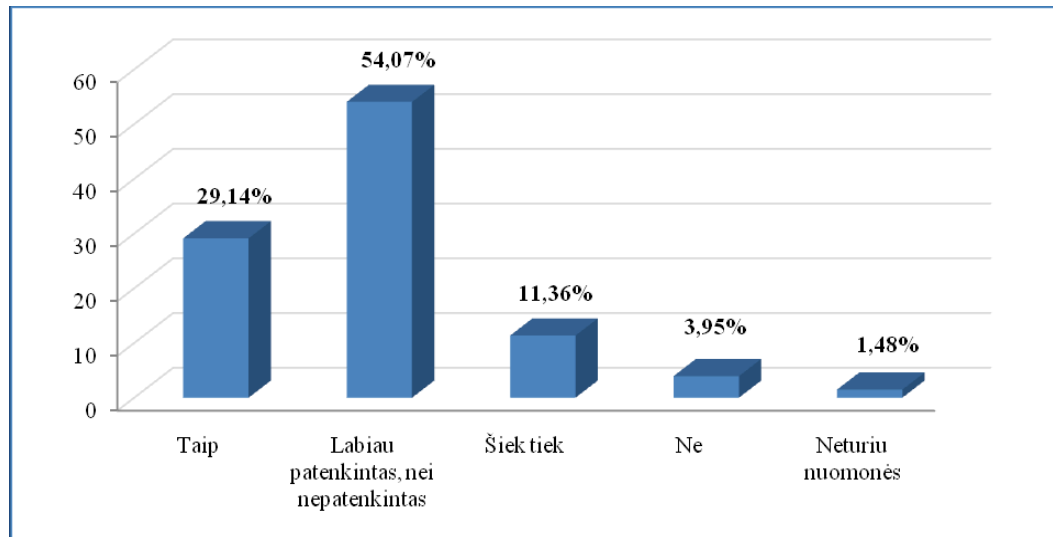
Pastebima, kad didžiausią gyventojų dalį sudaro gyventojai, turintys darbo stažą, kuris siekia nuo 5 iki 10 metų, o tai sudaro 39,51 proc. (n=160) visų apklaustųjų. Panašią dalį sudaro gyventojai, dirbantys nuo 10 iki 15 metų - 21,24 proc. (n=86) bei gyventojai, turintys darbo stažą iki 5 metų – 23,95 proc. (n=97). Tuo tarpu mažiausią apklaustųjų dalį sudarė ilgesnį darbo stažą turintys gyventojai atitinkamai tarp 15-20 metų bei virš 20 metų sudarė po 7,65 proc. (n=31).

Apibendrinant tyrime dalyvavusių gyventojų sociodemografinę charakteristiką, galima teigti, kad didžiąją dalį tyrime dalyvavusių gyventojų sudarė 25-30 metų bei 30-45 metų amžiaus gyventojai, kurių didžioji dauguma - moterys. Didžiausią respondentų dalį sudarė gyventojai, turintys darbo stažą nuo 5 iki 10 metų, mažiausią – gyventojai, turintys ilgesnį darbo stažą (tarp 15-20 metų bei virš 20 metų). Gyventojų sociodemografinę charakteristiką galima laikyti palankia, siekiant detalaus apylinkės inspektoriatų bei vietos bendruomenės sąveikos galimybių įvertinimo.

3.3. Pasitikėjimo ir pasitenkinimo policijos veikla vertinimas

Policijai reikia gyventojų (bendruomenių) pasitikėjimo, savanoriško paklusimo ir bendradarbiavimo, tam, kad ji galėtų efektyviai atlikti savo socialinės tvarkos sergėtojos vaidmenį, o gyventojams šis pasitikėjimas gali sustiprinti suvoktą saugumo jausmą. Galima teigti, kad gyventojų pasitikėjimas yra vienas iš svarbiausių policijos veiklos vertinimo kriterijų.

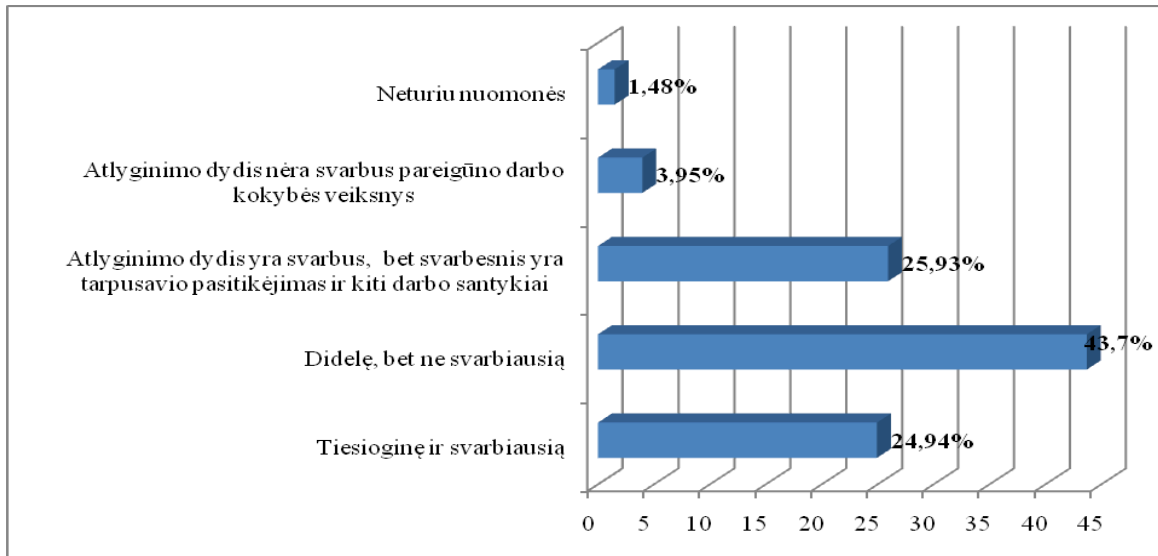
Siekiant įvertinti gyventojų pasitenkinimą policijos veikla, respondentams pateiktas klausimas: „Ar Jūs esate patenkintas (-a) policijos atliekamu darbu?“ Tyrimo rezultatų pasiskirstymas nagrinėjamas žemiau esančiame paveiksle.

3 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Ar Jūs esate patenkintas (-a) policijos atliekamu darbu?“

Pastebima, kad daugiau nei pusė respondentų (54,07 proc., n=219) yra labiau patenkinti, nei nepatenkinti policijos atliekamu darbu. Policija patenkinti tyrimo dalyviai sudarė 29,14 proc. (n=118) visų apklaustųjų. Tuo tarpu nepatenkinti sudarė tik 3,95 proc. (n=16). Atsakymo variantai „šiek tiek“ bei „neturiu nuomonės“ siekė atitinkamai 11,36 proc. (n=46) ir 1,48 proc. (n=6). Darytina išvada, kad dauguma gyventojų yra patenkinti policijos atliekamu darbu.

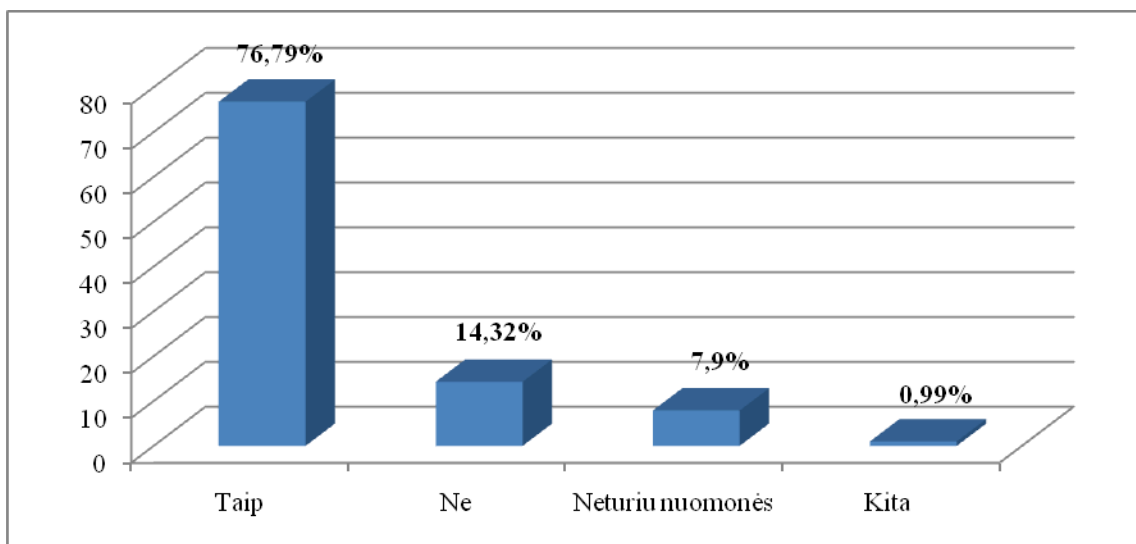
Siekiant išsiaiškinti ar policijos pareigūno gaunamas atlygis turi įtakos pastarojo darbo kokybei, pateiktas klausimas: „Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis?“

4 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis?“

Iš 4 paveikslo matyti, kad beveik pusė (43,70 proc., n=177) respondentų mano, kad policijos pareigūno atlyginimo dydis turi didelę, bet ne svarbiausią įtaką darbo kokybei. Tuo tarpu 24,94 proc. (n=101) tyrimo dalyvių teigia, kad policijos pareigūnų darbo kokybei atlygis turi tiesioginę ir svarbiausią įtaką. Panaši respondentų dalis (25,93 proc., n=105) mano, kad atlyginimo dydis yra svarbus, bet svarbesnis yra tarpusavio pasitikėjimas ir kiti darbo santykiai. Tik 3,95 proc. (n=16) apklaustųjų teigia, kad atlyginimo dydis nėra svarbus pareigūno darbo kokybės veiksnys.

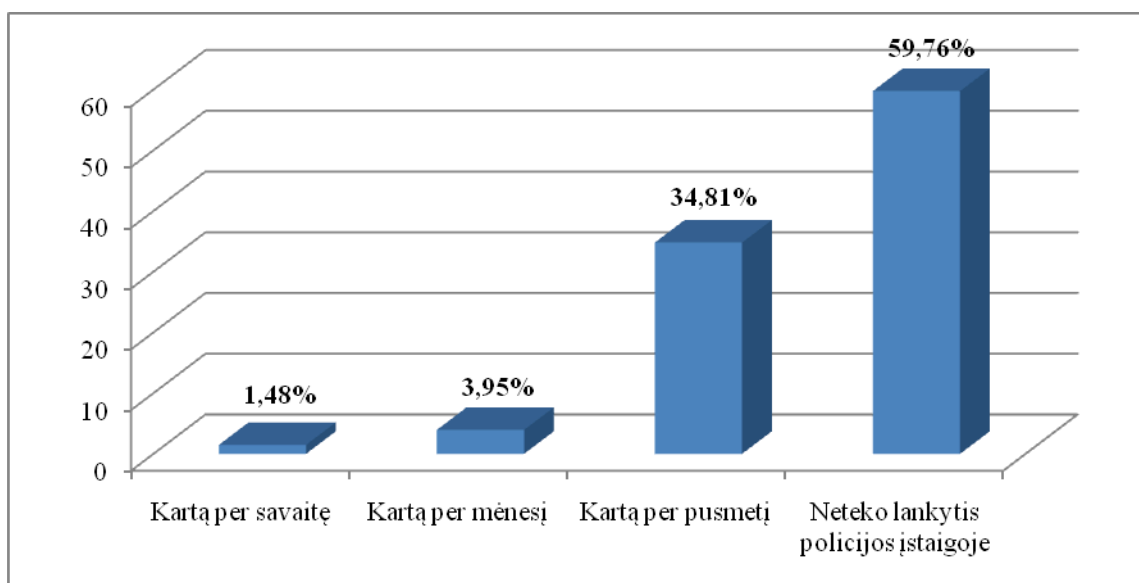
Sekančiu anketos klausimu siekiama išsiaiškinti, kokią įtaką bendravimui su piliečiais (bendruomenėmis) turi policijos pareigūnų išsilavinimas bei kompetencija.

5 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu?“

Pastebima, kad didžioji dauguma (76,79 proc., n=311) respondentų mano, kad policijos pareigūnų išsilavinimas bei turima kompetencija turi tiesioginės įtakos bendravimui su piliečiais. Tuo tarpu 14,32 proc. (n=58) tyrimo dalyvių mano priešingai: policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija neturi įtakos bendravimui su piliečiais. Kiti respondentai (0,99 proc., n=4), pasirinkę atsakymo variantą, „Kita“ nurodo, kad išsilavinimas nėra svarbiausias kriterijus, bendraujant su piliečiais: *„svarbiausia asmeninės savybės, o tik po to išsilavinimas“*; *„išsimokslinimas nėra svarbiausia priežastis bendraujant su piliečiais, asmeniškai, aš, esu mažai susidūręs su policijos pareigūnais, bet iš esamos patirties, labiausiai pasigedau, pareigūnų bendravime supratingumo, kartais atrodo, kad pareigūnai save laiko daug pranašesniu už sulaikytą pilietį ir nežymiai naudoja psichologinį smurtą, dėl to kyla nereikalingi konfliktai“*; *„Manau, kad tiek išsilavinimas tiek pareigūno kompetencija yra reikalinga kokybiškam darbui bei gerų rezultatų pasiekimui“*. Galima teigti, kad policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija turi tiesioginės įtakos bendravimui su piliečiais, tačiau ne mažiau svarbios yra ir asmeninės policijos pareigūno savybės.

Toliau anketoje respondentams pateiktas klausimas: „Ar dažnai Jums tenka apsilankyti policijos įstaigoje kaip interesantui?“

6 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Ar dažnai Jums tenka apsilankyti policijos įstaigoje kaip interesantui?“

Iš 6 paveikslo matyti, kad didžioji dauguma (59,76 proc., n=242) tyrimo dalyvių dar nėra lankęsi policijos įstaigoje. Tuo tarpu 34,81 proc. (n=141) respondentų teigia, kad policijos įstaigoje lankosi kartą per pusmetį. Tik maža dalis apklaustųjų policijos įstaigoje lankosi dažniau: kartą per mėnesį – 3,95 proc. (n=16), kartą per savaitę – 1,48 proc. (n=6). Galima teigti, kad gyventojai policijos įstaigose lankosi retai.

Siekiant tikslingesnio respondentų atsakymų vertinimo, tolimesniam tyrimo vertinimui atsakymų variantams buvo suteiktos atskiros reikšmės (žr. 7 lentelė).

7 lentelė. Atsakymų variantams suteiktų reikšmių pasiskirstymas

Atsakymo variantai	Suteikta reikšmė
Sutinku	3
Labiau sutinku, nei nesutinku	2
Nesutinku	1
Neturiu nuomonės	0

Kiekvienam atsakymo variantui suteikus reikšmes buvo apskaičiuoti vertinimo vidurkiai. Pastarojo formulė pateikiama žemiau.

Respondentų nuomonės vidurkis skaičiuojamas pagal tokią formulę:

$$\text{Vidurkis (stiprumas balais)} = \frac{\text{Visų respondentų pasirinktų atsakymų suma}}{\text{respondentų skaičius}} \times \text{suteikta reikšmė}$$

Vertinimo vidurkiui artėjant prie 1, kriterijaus įvertinimo reikšmė rodo probleminę situaciją, o artėjant prie 3, reikšmė rodo, jog problemos nėra.

Respondentų atsakymų pasiskirstymas apie visuomenės pasitikėjimo policija vertinimą (pagal kriterijus) pateikiamas 8 lentelėje.

8 lentelė. Visuomenės pasitikėjimo policija vertinimas

Visuomenės pasitikėjimo policija vertinimo kriterijai	Vertinimo vidurkis
Pareigūnų kompetencija (atliekamo darbo kokybė)	2,69
Pareigūno sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis	2,62
Pareigūno sugebėjimas bendrauti su žurnalistais	2,27
Policijos organizuoti viešieji ryšiai	2,42

Remiantis tyrimo rezultatais pastebima, kad daugelis veiksnių (anot respondentų) įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija. Vidutiniškai vertinimo vidurkis pagal kriterijus siekia 2,5 balo iš 3. Svarbiausiu pasitikėjimo policija veiksmu respondentai laiko pareigūnų kompetenciją (2,69 balo) bei pareigūno sugebėjimą bendrauti su suinteresuotais asmenimis (2,62 balo). Tuo tarpu žemiausias vertinimo vidurkis (2,27 balo) atiteko policijos organizuojamiems viešiesiems ryšiams. Galima teigti, kad visuomenės pasitikėjimą policija tiesiogiai lemia šie veiksniai: pareigūnų kompetencija, pareigūnų sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis bei žurnalistais, policijos organizuojami viešieji ryšiai, nes visais atvejais vertinimo vidurkis artėja prie 3. Kas savo ruožtu reiškia kiekvieno veiksnio svarbą policijos pasitikėjimo vertinimui.

Vertinant policijos veiklą, svarbu išsiaiškinti, kurie yra svarbiausi policijos veiklos uždaviniai (žr. 9 lentelė).

9 lentelė. Policijos veiklos uždavinių vertinimas

Policijos veiklos vertinimo kriterijai	Vertinimo vidurkis
Žmogaus teisių ir laisvių apsauga	2,57
Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas	2,66
Neatidėliotinos pagalbos teikimas asmenims, kai ji būtina dėl jų fizinio ar psichinio bejėgiškumo, taip pat asmenims, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų, kitų teisės pažeidimų, stichinių nelaimių ar panašių veiksnių	2,60
Nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija	2,59
Nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų atskleidimas ir tyrimas	2,64
Saugaus eismo priežiūra	2,59

Nustatyta, kad policijos veiklai svarbiausiais uždaviniais laikomi: viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas (2,66 balo) bei nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija (2,64 balo). Pastarųjų uždavinių vertinimo vidurkiai – didžiausi. Ne mažiau policijos veiklai svarbūs ir kiti uždaviniai (žmogaus teisių ir laisvių apsauga, neatidėliotinos pagalbos teikimas ir kt.), kadangi vertinimo vidurkis, kiekvienu atveju artėja prie 3.

Toliau respondentams pateiktas klausimas: „Jūsų požiūriu, ar policija turėtų teikti ir tokią socialinę pagalbą?“ (žr. 10 lentelė).

10 lentelė. Kitos socialinės pagalbos teikimo vertinimas

Vertinimo kriterijai	Vertinimo vidurkis
Pagalba sprendžiant nepilnamečių problemas namuose ir mokykloje (pvz., pagalba tėvams ir mokytojams sprendžiant šiuolaikines mokinių arba nedirbančių vaikų problemas).	1,95
Pagalba sprendžiant saugumo problemas (pvz., jeigu nuolatos loja šuo, kaukia automobilio ar pastato apsaugos signalizacija).	1,76
Kitų socialinių paslaugų teikimas (pvz., pagalba sugedus transporto priemonei, pagalba pasiklydusiam, negalinčiam patekti į savo gyvenamąją patalpą ir panaši pagalba).	1,89

Išsiaiškinta, kad respondentai teigiamai vertina policijos teikiamą pagalbą sprendžiant nepilnamečių problemas, saugumo problemas bei kitų socialinių paslaugų teikimą, nes vertinimo

vidurkis artėja prie 2. Tačiau galima teigti, kad tokios socialinės pagalbos teikimas nėra pirmo būtinumo.

Policijos rėmėjai įstatymų ir teisės aktų nustatyta tvarka aktyviais veiksmais savo noru padeda policijai saugoti viešąją tvarką ar kitaip užkerta kelią nusikalstamoms veikoms ir kitiems teisės pažeidimams. Žemiau pateiktoje lentelėje analizuojamos policijos rėmėjų funkcijos pagal respondentams pateiktą klausimą: „*Jūsų požiūriu, kurios policijos rėmėjų funkcijos yra svarbiausios?*“

11 lentelė. Policijos rėmėjų funkcijų vertinimas

Vertinimo kriterijai	Vertinimo vidurkis
Užtikrinti žmogaus teises ir laisves	2,37
Saugoti viešąją tvarką	2,50
Prižiūrėti eismo saugumą	2,34
Užkirsti kelią nusikaltimams, kitiems teisės pažeidimams ir juos atskleisti	2,35
Įgyvendinti teisės pažeidimų prevencijos priemonės	2,40
Teikti visokeriopą pagalbą nuo nusikaltimų, kitų teisės pažeidimų ar nelaimingų atsitikimų nukentėjusiems asmenims arba tiems, kurių būklė bejėgiška.	2,36
Gelbėti žmones ir turtą stichinės nelaimės ar kito ypatingo įvykio, keliančio grėsmę žmonių gyvybei, sveikatai ar turtui, atveju.	2,39
Kartu su policijos pareigūnais, savivaldybių institucijų atsakingais darbuotojais lankytis socialinės rizikos šeimose nepilnamečių teisių užtikrinimo, jų nusikalstamumo prevencijos.	2,32

Pastebima, kad viena iš svarbiausių policijos rėmėjų funkcijų (tyrimo dalyviu nuomone) yra viešosios tvarkos saugojimas, kuomet vertinimo vidurkis yra stipriausias ir siekia 2,50 balo. Mažiausiai svarbi policijos rėmėjų funkcija laikytina ši - kartu su policijos pareigūnais, savivaldybių institucijų atsakingais darbuotojais lankytis socialinės rizikos šeimose nepilnamečių teisių užtikrinimo, jų nusikalstamumo prevencijos. Galima teigti, kad visų policijos rėmėjų funkcijų svarbą respondentai suvokia panašiai, nes vertinimo vidurkis visais atvejais artėja prie 3.

Siekiant išsamiau išsiaiškinti policijos veiklos efektyvumą, svarbu įvertinti ir policijos veiklos stilius. Šiuo aspektu respondentams pateiktas klausimas: „*Koks policijos veiklos stilius Jums labiausiai priimtinas?*“ (žr. 12 lentelė).

12 lentelė. Policijos veiklos stiliaus vertinimas

Vertinimo kriterijai	Vertinimo vidurkis
Teisėtvarkos „prižiūrėtojo“ stilius, kuriam būdinga orientuotis į konkrečios vietovės egzistuojančios socialinės tvarkos palaikymą.	2,08
„Legalistinis stilius“, kuriam būdinga orientuotis į įstatymų taikymą.	1,77
„Paslaugų stilius 1“, kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą turtingoms vietovės gyventojų grupėms.	1,32
„Paslaugų stilius 2“, kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą visiems vietovės gyventojams.	1,69

Galima teigti, kad daugelis gyventojų sutinka, kad pastariesiems priimtinausias teisėtvarkos „prižiūrėtojo“ stilius, kuriam būdinga orientuotis į konkrečios vietovės egzistuojančios socialinės tvarkos palaikymą. Šiuo atveju užfiksuotas stipriausias vertinimo vidurkis – 2,08 balo. Tuo tarpu „Paslaugų stilius 1“, kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą turtingoms vietovės gyventojų grupėms surinko žemiausią balą – 1,32. Kas savo ruožtu reiškia, kad šis veiklos stilius gyventojams nėra priimtinas.

Apibendrinant galima teigti, kad dauguma gyventojų yra patenkinti policijos atliekamu darbu. Nustatyta, kad respondentų požiūriu policijos pareigūno atlyginimo dydis turi didelę, bet ne svarbiausią įtaką darbo kokybei. Tuo tarpu policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija turi tiesioginės įtakos bendravimui su piliečiais, tačiau ne mažiau svarbios yra ir asmeninės policijos pareigūno savybės. Išsiaiškinta, kad visuomenės pasitikėjimą policija tiesiogiai lemia: pareigūnų kompetencija, pareigūnų sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis bei žurnalistais, policijos organizuojami viešieji ryšiai, nes visais atvejais vertinimo vidurkis artėja prie 3. Nustatyta, kad policijos veiklai svarbiausiais uždaviniais laikomi: viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas bei nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija. O viena iš svarbiausių policijos rėmėjų funkcijų yra viešosios tvarkos saugojimas, tuo tarpu mažiausiai svarbi - kartu su policijos pareigūnais, savivaldybių institucijų atsakingais darbuotojais lankytis socialinės rizikos šeimose nepilnamečių teisių užtikrinimo, jų nusikalstamumo prevencijos. Nustatyta, kad didžiajai daugumai respondentų priimtinausias teisėtvarkos „prižiūrėtojo“ stilius, kuriam būdinga orientuotis į konkrečios vietovės egzistuojančios socialinės tvarkos palaikymą.

3.4. Bendruomenių įsitraukimo į policijos veiklą vertinimas

Policija, siekdama užtikrinti asmens ir visuomenės saugumą bei viešąją tvarką turi palaikyti glaudų ryšį su gyventojais (bendruomenėmis). Tik pasitelkus bendruomenę bei sustiprinus policijos ir gyventojų tarpusavio sąveiką galima tikėtis aukštesnio saugumo lygio šalyje.

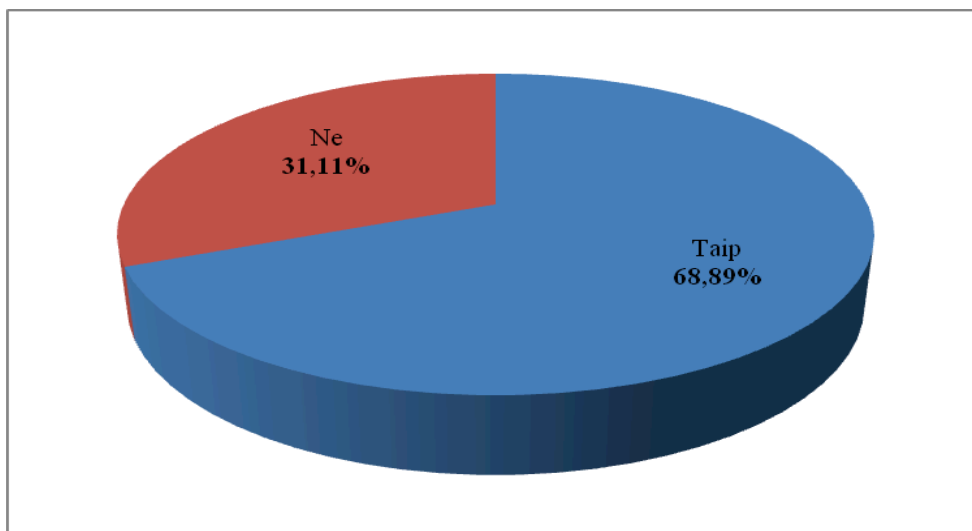
Siekiant išsamiau išnagrinėti bendruomenių ir policijos sąveiką, respondentams pateiktas klausimas: „*Jūsų požiūriu, kuris apibrėžimas geriausiai apibūdina bendruomenę (bendruomenė - tai: ...) ?*“

13 lentelė. **Bendruomenės sąvokos traktuotės suvokimo vertinimas**

Vertinimo kriterijai	Vertinimo vidurkis
Tai geografinė vietovė, kurioje vietos gyventojai jaučia subjektyvų ir objektyvų bendrumą.	2,08
Tai artimiausia darbuotojo, kliento, institucijos aplinka, analizuojama kaip socialinė sistema.	1,84
Tai grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei.	2,20
Tai geografinė teritorija su panašiomis politinėmis - teisinėmis sistemomis; socialinio prasmingumo tam tikrų santykių, tradicijų, normų ir elgesio sferoje forma; struktūra bendroms problemoms spręsti bei siekti bendrų tikslų.	1,95
Tai kolektyvinio žmonių bendravimo forma. Tai socialinė grupė, kuriai priklauso individai, turintys pareigų ir įsipareigojimų.	1,85
Tai savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais, kuriuos siekdami įgyvendinti veikia įvairiomis bendrystės formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, veikla per savo atstovus, bendruomenines organizacijas ir kt.).	2,00

Pastebima, kad stipriausias vertinimo vidurkis (2,20 balo) atiteko šiam bendruomenės apibrėžimui: „bendruomenė – tai grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei“. Galima teigti, kad gyventojai suvokia bendruomenės esmę, tačiau retas kuris išvelgia įvairias bendrystės formas. Tikėtina, kad nemaža dalis respondentų nėra linkę dalyvauti viešuosiuose svarstymuose, burtis į bendruomenines organizacijas ir pan.

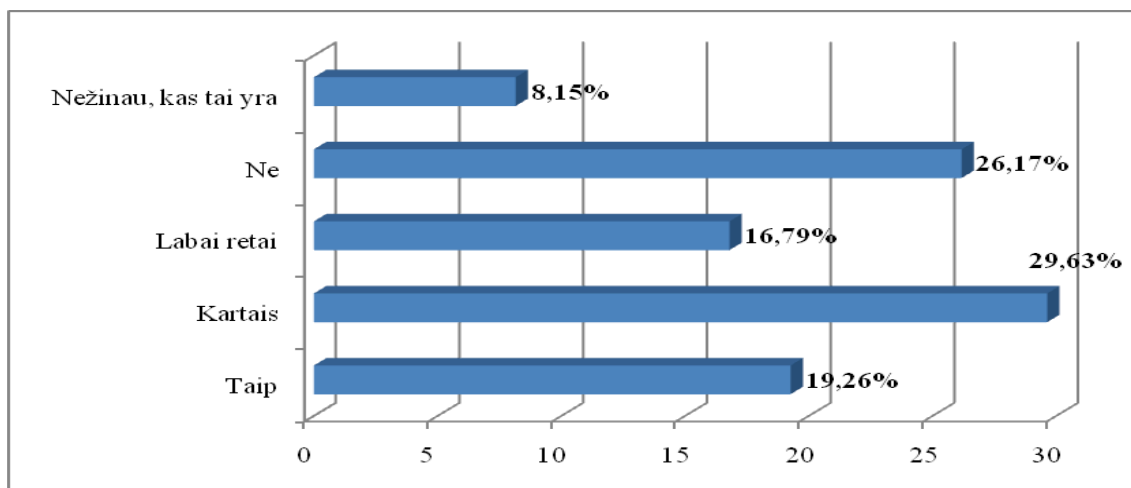
Toliau respondentams pateiktas klausimas: „*Ar policijos ir saugių kaimynysčių bendruomenių bendradarbiavimas ir keitimasis informacija yra pakankamas?*“

7 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Ar policijos ir saugių kaimynysčių bendruomenių bendradarbiavimas ir keitimasis informacija yra pakankamas?“

Remiantis 7 paveikslu duomenimis nustatyta, kad net 68,89 proc. (n=279) respondentų teigia, kad policijos ir saugių kaimynysčių bendruomenių bendradarbiavimas ir keitimasis informacija yra pakankamas. Tuo tarpu su tuo nesutinka – 31,11 proc. (n=126) tyrimo dalyvių.

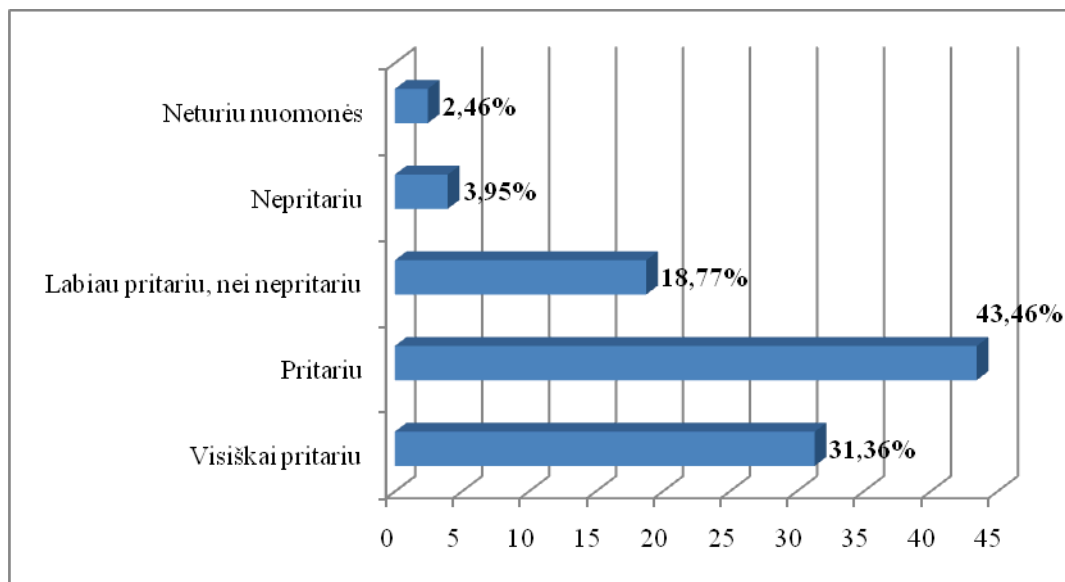
Siekiant išsiaiškinti gyventojų įsitraukimo dažnumą į saugių bendruomenių kūrimą, respondentams pateiktas klausimas: „Ar dalyvaujate savo gyvenamojoje vietovėje prevencinėje priemonėje: „Saugią aplinką kurkime kartu“, „Saugi kaimynystė“?“

8 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Ar dalyvaujate savo gyvenamojoje vietovėje prevencinėje priemonėje „Saugią aplinką kurkime kartu“, „Saugi kaimynystė“?“

Nustatyta, kad 19,26 proc. (n=78) apklaustųjų dalyvauja savo gyvenamojoje vietovėje prevencinėje priemonėje: „Saugią aplinką kurkime kartu” bei „Saugi kaimynystė”. Tuo tarpu 26,17 proc. (n=106) respondentų nedalyvauja šioje prevencinėje veikloje. Kartais linkę dalyvauti 29,63 proc. (n=120) respondentų, o labai retai – 16,79 proc. (n=68) apklaustųjų. Atsirado ir tokių tyrimo dalyvių, kurie nesuvokia prevencinių priemonių („Saugią aplinką kurkime kartu”, „Saugi kaimynystė”) taikymo („nežinau kas tai yra“ - 8,15 proc., n=33 respondentų).

Respondentams pateiktas klausimas: „Ar pritariate teiginiui, kad visuomenės nariai, jei nori jaustis saugiai, turi pasitikėti vieni kitais?“ (žr. 9 pav.).

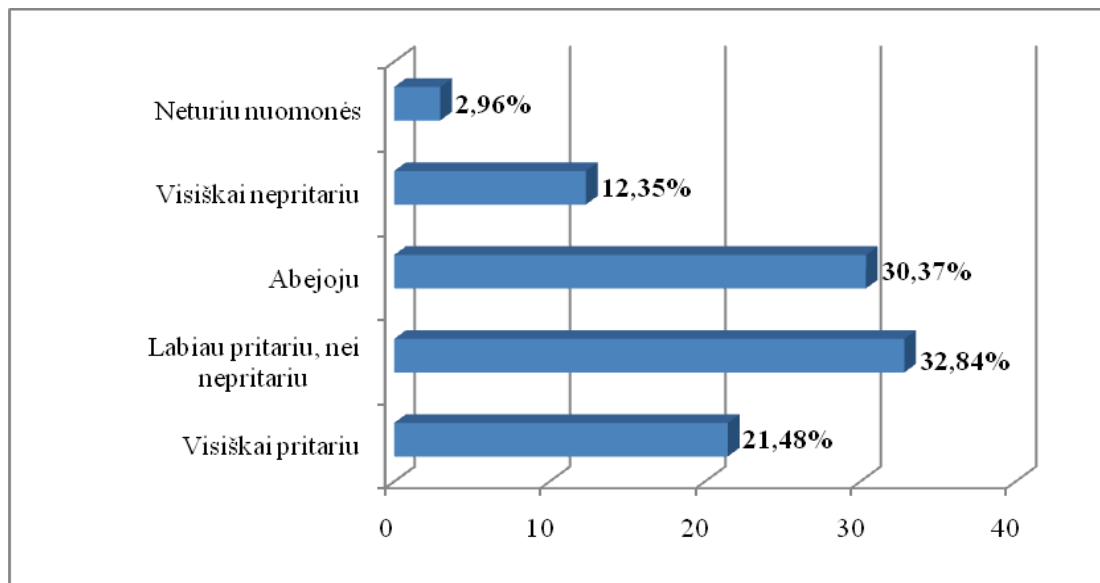

9 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Ar pritariate teiginiui, kad visuomenės nariai, jei nori jaustis saugiai, turi pasitikėti vieni kitais?“

Remiantis gautais tyrimo rezultatais nustatyta, kad beveik pusė (43,46 proc., n=176) apklaustųjų teigia, kad pritaria teiginiui: visuomenės nariai, jei nori jaustis saugiai, turi pasitikėti vieni kitais. Visiškai pritaria teiginiui – 31,36 proc. (n=127) respondentų, labiau pritaria, nei nepitaria – 18,77 proc. (n=76) respondentų. Tuo tarpu pastarajam teiginiui nepitaria tik 3,95 proc. (n=16) tyrimo dalyvių. Galima teigti, kad visuomenei svarbus pasitikėjimo kriterijus, norint užtikrinti asmens saugumą.

Pažymėtina tai, kad visuomenėje vis dar gajus įsitikinimas, jog policininkas yra baudėjas, o ne visuomenės draugas ar patarėjas. Šiuo aspektu respondentams pateiktas klausimas: „Ar pritariate

teiginiui, kad visuomenė (bendruomenės) bijo policijos, net jei bendruomenėje gyvenantys asmenys nėra nusižengę ar kitaip nusikaltę?”

10 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Ar pritariate teiginiui, kad visuomenė (bendruomenės) bijo policijos, net jei bendruomenėje gyvenantys asmenys nėra nusižengę ar kitaip nusikaltę?“

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad 21,48 proc. (n=87) respondentų visiškai pritaria teiginiui: visuomenė (bendruomenės) bijo policijos, net jei bendruomenėje gyvenantys asmenys nėra nusižengę ar kitaip nusikaltę. Tuo tarpu visiškai nepritaria pastarajam teiginiui 12,35 proc. (n=50) respondentų. Labiau pritaria, nei nepritaria – 32,84 proc. (n=133), abejojantys – 30,37 proc. (n=123), neturintys nuomonės – 2,96 proc. (n=12). Galima teigti, kad vis dar egzistuoja nusistovėjęs stereotipas, kad policijos pareigūnas yra baudėjas, o ne patarėjas. Tik bendradarbiavimas ir pasitikėjimas gali padėti policijos darbui ir „išginti“ tokį policininko įvaizdį. Todėl svarbu užtikrinti glaudžius policijos ir bendruomenių tarpusavio santykius.

Apibendrinant galima teigti, kad didžioji dauguma respondentų mano, kad policijos ir saugių kaimynsčių bendruomenių bendradarbiavimas ir keitimasis informacija yra pakankamas. Tačiau kaip tyrimas parodė, gyventojai vis dar nėra itin aktyviai linkę dalyvauti gyvenamosios vietovės prevencinėje veikloje („Saugi kaimynystė“, „Saugių aplinką kurkime kartu“). Vertinant pasitikėjimo kriterijū, nustatyta, kad didžioji dauguma respondentų sutinka, kad visuomenei svarbus pasitikėjimo kriterijus,

norint užtikrinti asmens saugumą. Išsiaiškinta, kad vis dar egzistuoja nusistovėjęs stereotipas, kad policijos pareigūnas yra baudėjas, o ne patarėjas. Tokia nuostata trukdo užtikrinti glaudų bendradarbiavimą tarp policijos ir vietos bendruomenės.

3.5. Policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo tobulinimas

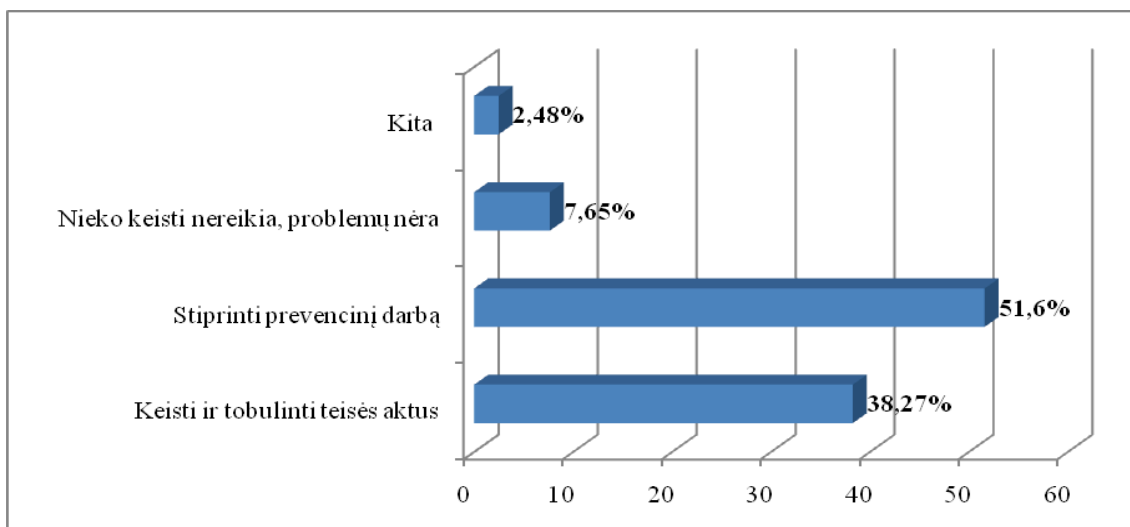
Sėkmingai policijos ir bendruomenės sąveikai užtikrinti būtinas pagrindinių joje dalyvaujančių subjektų – policijos, bendruomenės ir visuomenės – suinteresuotumas ir iniciatyva. Todėl būtina skirti pakankamai didelį dėmesį pastarųjų subjektų sąveikos tobulinimui: kaip pagerinti policijos ir visuomenės (bendruomenių) bendradarbiavimą bei jos pasitikėjimą policija. Šiuo tikslu respondentams pateiktas klausimas: „Kaip manote, kokios veiklos pagerintų santykius tarp policijos ir bendruomenės?“

14 lentelė. Policijos ir bendruomenės sąveikos tobulinimo vertinimas

Vertinimo kriterijai	Vertinimo vidurkis
Dar didesnis policijos atliekamų darbų paviešinimas	2,32
Griežtesnės ir didesnės baudos nusižengusiems asmenims	2,10
Dažnesni susitikimai su vietos bendruomenėmis	2,37
Aktyviau vykdoma prevencinė veikla	2,38
Dažnesnis patruliavimas	2,26
Rezonansinių įvykių detalių paviešinimas	2,19
Bendruomenės problemų domėjimasis, aktyvus ir glaudus bendradarbiavimas	2,39
Komunikacijos stiprinimas	2,34
Aktyvesnis dalyvavimas mokykluose, darželiuose	2,17

Vertinant policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo tobulinimą, respondentai labiausiai siūlo atsižvelgti į šias sritis: aktyviau vykdoma prevencinė veikla (2,38 balo); dažnesni susitikimai su vietos bendruomenėmis (2,37 balo); bendruomenės problemų domėjimasis, aktyvus ir glaudus bendradarbiavimas (2,39 balo). Pastarųjų kriterijų vidurkiai yra stipriausi.

Toliau respondentams pateiktas klausimas: „Kaip manote, ką reikėtų tobulinti policijos veikloje bandant kartu spręsti bendruomenės problemas?“

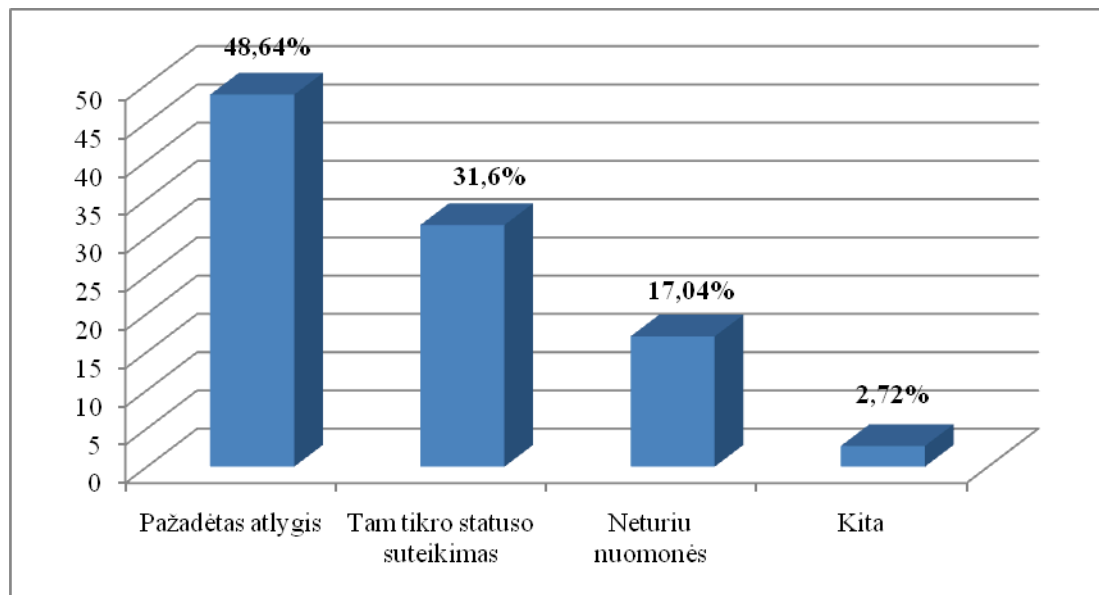
11 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Kaip manote, ką reikėtų tobulinti policijos veikloje bandant kartu spręsti bendruomenės problemas?“

Remiantis apklausos duomenimis nustatyta, kad daugiau nei pusė tyrimo dalyvių 51,60 proc. (n=209) teigia, kad sprendžiant bendruomenių problemas, policijos veikloje reikia stiprinti prevencinį darbą. Taip pat nemaža dalis respondentų (38,27 proc., n=155) mano, kad siekiant policijos veiklos efektyvumo sąveikaujant su bendruomenėmis reikia keisti ir tobulinti teisės aktus. Tik 7,65 proc. (n=31) respondentų teigia, kad nieko keisti nereikia, nes nėra problemų. Likę apklaustieji (2,48 proc., n=10) pasirinko atsakymo variantą „Kita“. Čia išryškėjo trys tobulintinos sritys: policijos pareigūnų kvalifikacija ir kompetencija, abipusis pasitikėjimas bei greitas reagavimas (žr. 15 lentelė).

15 lentelė. Policijos ir bendruomenės sąveikos tobulinimo sritys

Respondentų nuomonių sritys	Pagrindimas
<i>Policijos pareigūnų kompetencijos didinimas ir kvalifikacijos tobulinimas</i>	„Daugiau dėmesio skirti policijos pareigūnų kompetencijos ugdymui, kelti aukštesnius reikalavimus organizuojant konkursus į vadybės tarnybą. Priimant profesionalius, aukštą kvalifikaciją turinčius specialistus į darbą, kiltų didesnis pasitikėjimas policija. Šiandien vis dar egzistuoja nusistovėjęs stereotipas, kad policijoje dirba „neišmanėliai“; „Manome, kad pareigūnai turėtų būti skiriami aukštesnėm pareigom ne pagal pažintis ir simpatijas, o pagal savo kompetenciją ir profesionalumą“.
<i>Abipusis pasitikėjimo skatinimas</i>	„Skatinti pasitikėjimą vieni kitais, nes vis dar pareigūnų baimė yra, kad galbūt jis susijęs kažkokiais santykiais (galimai ir draugiškais) su „pažeidėjais“, todėl net nesinori dalintis savo pamąstymais“.
<i>Greitas reagavimas į problemas</i>	„Labiau domėtis ir reaguoti į paprastų žmonių problemas“; „greitai reaguoti į iškilusias problemas, incidentus“.

Bendruomenių dalyvavimas prevencinėse programose užtikrina efektyvesnę policijos veiklos valdymą, didesnę skaidrumą ir atskaitomybę bei skatina abipusį pasitikėjimą. Šiuo tikslu svarbu analizuoti aktyvaus dalyvavimo skatinimo aspektą bendruomeninėse nusikalstamumo prevencijos programose. Pateiktas klausimas: „Kaip manote, kas paskatintų aktyviau dalyvauti bendruomeninėse nusikalstamumo prevencijos programose?“ (žr. 12 pav.).

12 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Kaip manote, kas paskatintų aktyviau dalyvauti bendruomeninėse nusikalstamumo prevencijos programose?“

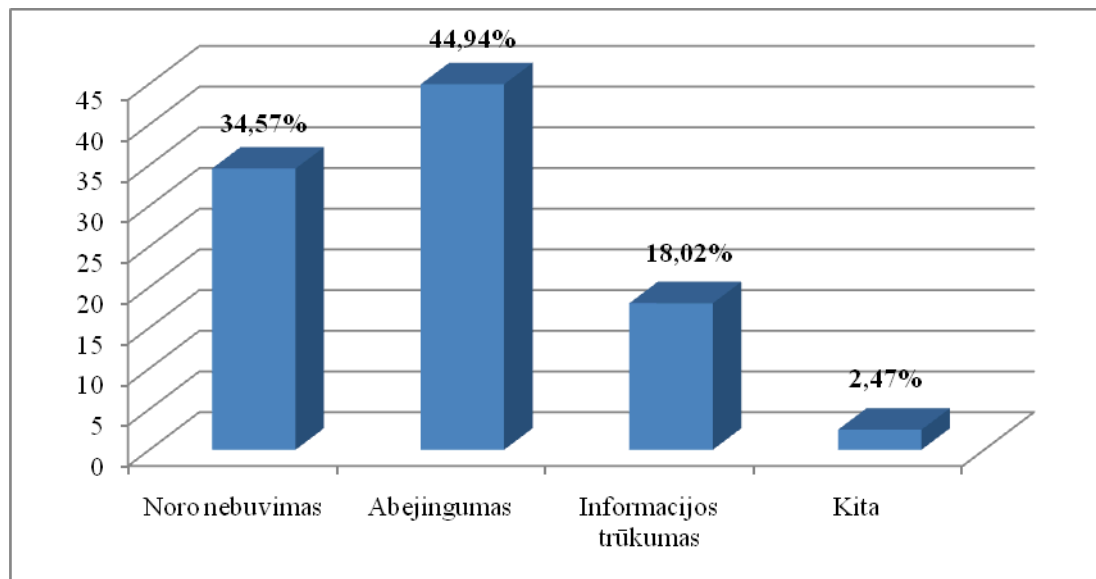
Nustatyta, kad 48,64 proc. (n=197) respondentų mano, jog aktyvesnę dalyvavimą bendruomeninėse nusikalstamumo prevencijos programose paskatintų pažadėtas atlygis. Tuo tarpu 31,60 proc. (n=128) respondentų teigia, kad aktyvesnę dalyvavimą paskatintų tam tikro statuso suteikimas. Kitą atsakymo variantą pasirinkusių 2,72 proc. (n=10) tyrimo dalyvių nuomonės galima grupuoti į keturias sritis: bendradarbiavimas, pilietiškumas, komunikacija, pareigybių sugrąžinimas (žr. 15 lentelė).

16 lentelė. Aktyvaus dalyvavimo skatinimas bendruomeninėse nusikalstamumo prevencijos programose

Respondentų nuomonių sritys	Pagrindimas
<i>Bendradarbiavimas</i>	„Abipusis bendradarbiavimas, iniciatyva, didesnė informacijos sklaida, kvietimas iš policijos dalyvauti kartu prevenciniuose renginiuose, kurie bandytų žmones sujungti į vieną, kad vienas kitu labiau pasitikėtų, tuomet būtų lengviau“; „Pareigūnų ir adekvačiai mėstančių bendruomenės narių bendradarbiavimas“.
<i>Pilietiškumas</i>	„Pilietiškumas, savisaugos kultūros lygis, vertybės, išprusimas“.
<i>Komunikacija, viešumas</i>	„Komunikacijos stiprinimas“; „Dažnesnis susitikimas su gyventojais, diskusijos apie problemas“; „Viešumas ir didesnis aktualių problemų eskalavimas“.
<i>Sugrąžintos pareigybės</i>	„Sugrąžintos nepilnamečių bei apylinkės inspektorių pareigybės ir jų pareigybų aprašymai. Daugiau variantų nėra. Priešingu atveju prevencija pasmerktą“.

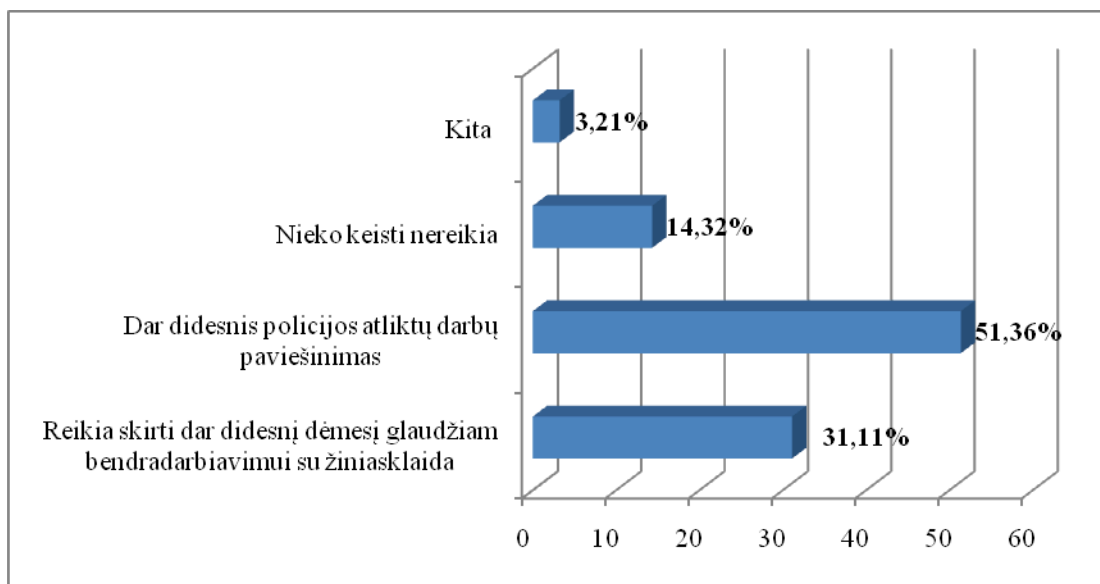
Svarbu išsiaiškinti ir bendruomenių nedalyvavimo problemas, todėl respondentams pateiktas klausimas: „Kas, Jūsų manymu, trukdo bendruomenės nariams labiau įsitraukti į bendruomeninių nusikalstamumo prevencijos programų vykdymą?“

13 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Kas, Jūsų manymu, trukdo bendruomenės nariams labiau įsitraukti į bendruomeninių nusikalstamumo prevencijos programų vykdymą?“

Remiantis 13 paveikslo duomenimis nustatyta, kad beveik pusė visų (44,94 proc., n=182) apklaustųjų mano, jog bendruomenės nariams labiau įsitraukti į bendruomeninių nusikalstamumo prevencijos programų vykdymą trukdo jų abejingumas. Kiti respondentai nurodo, kad bendruomenių įsitraukimui trukdo noro nebuvimas (taip mano 34,57 proc., n=140 apklaustųjų), informacijos trūkumas (18,02 proc., n=73). Likę 2,47 proc. respondentų pasirinkę atsakymo variantą „Kita“ nurodo, kad įsitraukimui trukdo: „pilietiškumo stoka, nenoras, menkas išprusimas, laiku neįdiegtos vertybės“; „informacijos trūkumas ir pareigūnų pasitikėjimo stoka piliečiais“; „policijos naikinimas (reforma)“; „nesinori būti dalimi korumpuotų policininkų, kurie vykdo zadonijas ir dreba dėl savo kėdės. Taip pat dirba ne dėl visuomenės gerovės, o dėl „rezultato“. Galima teigti, kad įsitraukimui į bendruomeninių nusikalstamumo prevencijos programų vykdymą bendruomenėms labiausiai trukdo gyventojų abejingumas, nenoras, kuris susijęs su pilietiškumo stoka.

Toliau respondentams pateiktas klausimas: „Kaip ir kokiais būdais bei priemonėmis reikėtų tobulinti policijos ir bendruomenės bendradarbiavimą?“

14 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Kaip ir kokiais būdais bei priemonėmis reikėtų tobulinti policijos ir bendruomenės bendradarbiavimą?“

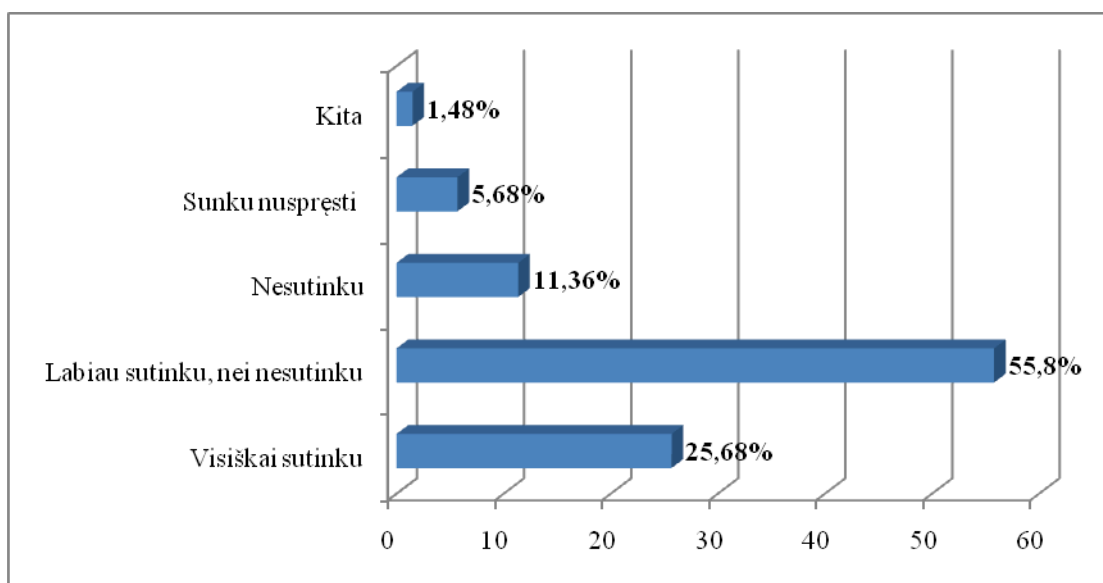
Pastebima, kad daugiau nei pusė (51,36 proc., n=208) tyrimo dalyvių mano, kad siekiant tobulinti policijos ir bendruomenės bendradarbiavimą, reikalingas dar didesnis policijos atliktų darbų pavišinimas. Kiti gyventojai teigia, kad reikia skirti dar didesnę dėmesį glaudžiam bendradarbiavimui

su žiniasklaida (taip mano 31,11 proc., n=126 tyrimo dalyvių). Tuo tarpu 14,32 proc. (n=58) respondentų teigia, kad nieko keisti nereikia, policijos ir bendruomenės bendradarbiavimas yra pakankamas. Likę tyrimo dalyviai (3,1 proc., n=13) pasirinkę atsakymo variantą „Kita“ nurodė tokias tobulinimo priemones (žr. 17 lentelėje):

17 lentelė. Policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo tobulinimo priemonės (būdai)

Respondentų nuomonių sritys	Pagrindimas
<i>Atvirumas, pasitikėjimas</i>	<i>„Atvirumas iš pačios policijos pusės tiek žiniasklaidoje, tiek realybėje, tiek "socialiniame" gyvenime“; „Pasitikėjimo policija stoka, žinant, kad dėl prasto atlyginimo policininkai stengiasi pasipelnyti, dabar kiek mažiau, bet dėl praeities turbūt našališkai stebi“; „Dėl vyraujančios tendencijos (policininkai tik apgavikai ir marožų krūva), policininkai priversti gauti kulką nuo saugomos visuomenės ir veidmainiauti. Policininkai privalo padaryti taip, kad žmonės pradėtų jais pasitikėti ir vienas iš geriausių būdų yra pradėti nuo vaikų (vaikai yra mūsų ateitis ir viską nuo jų) ir iki 30 metų žmonių“.</i>
<i>Darbo sąlygos</i>	<i>„Norint, kad dingtų - visi neigiami padariniai iš policijos - didinti jų saugumą, gerinti darbo sąlygas. Juk visgi darbas nėra kaip ant mielių ir nėra paprastas, o reikalaujantis psichologiško/morališko/fiziško stiprumo“.</i>
<i>Skatinimas pinigėmis priemonėmis</i>	<i>„Skatinti bendruomenę premijomis, kad labiau domėtųsi kas vyksta aplinkui“; „Jei galimybės leistų, suteikti premijas už suteikta naudingą informaciją“; „Vienas iš svarbiausių faktorių yra didinti policijos pareigūnų pajamas, tada dings visokie nesusipratimai kaip kyšininkavimas ir kitokie pažeidimai“; „Kelti atlyginimą (atlyginimas priklauso nuo policijos tyrumo)“.</i>
<i>Švietimas, Komunikacija, viešumas</i>	<i>„Nuolatinis keliavimas į įstaigas (mokymų, kalėjimų, viešąjį sektorių)“; Didesnis informacijos dalinimasis“; „Rengti nemokamus renginius, kuriuose būtų akcentuojamas bendradarbiavimas, betarpiškas informacijos dalinimasis“; „Visuomenės švietimas, paskaitos, seminarai ir pan., kad žmonės žinotų ką ta policija nuveikia ar nenuveikia, ar diskusijų forma gautų atsakymus į tai kas domina.. Žodžiu - reikalingas realus bendravimas, o ne tik parašyti internete vieną kitą postą“; „Nemokami renginiai ir apsilankymai policijos nuovadose vaikams (aiškinti bei i pasamonė kišti, jog policija - reikia pasitikėti. "Bobučių" laikas nebeklausti jau, nes jų elgesys kaip sovietinės idealogijos žmonių)“; „Tour'u organizavimas policijos nuovadose (atviravimas, pasitikėjimas apie policiją bei aiškinama policijos duona); „Radijo/tv/delfi pranešimai+atviravimai“; „Didesnis atvirumas (socialiniuose tinkluose)“; „Mokymai ir jų pranešimas visuomenei (svarbiausia, bet ne viską)“.</i>

Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Kaip manote, ar policija, kaip institucija, tinkamai ir kokybiškai pagal „išgalias“ atlieka savo darbą? (Greitas nusikalstamų veikų ištyrimas, tinkamas skubios pagalbos suteikimas nukentėjusiems asmenims, operatyvus ir greitas reagavimas į pranešimus?“ analizuojamas žemiau pateiktame paveiksle.

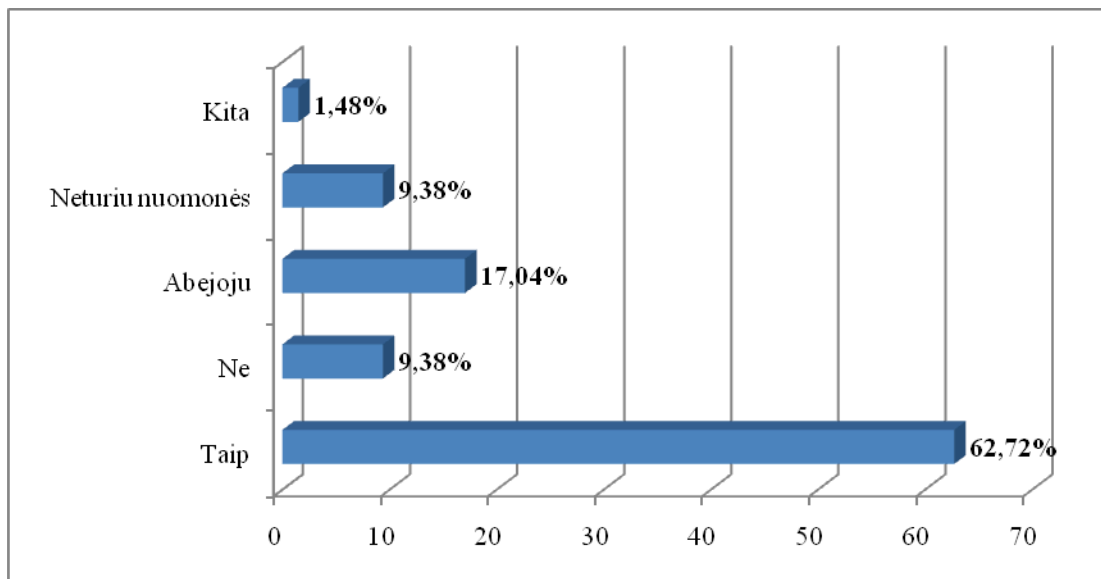

15 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: Kaip manote, ar policija, kaip institucija, tinkamai ir kokybiškai pagal „išgalias“ atlieka savo darbą?“

Nustatyta, kad 25,68 proc. (n=104) respondentų visiškai sutinka su teiginiu, kad policija, kaip institucija, tinkamai ir kokybiškai pagal „išgalias“ atlieka savo darbą (t.y. operatyviai ir greitai reaguoja į pranešimus, greitai ir laiku ištiria nusikalstamas veikas, tinkamai suteikia skubią pagalbą nukentėjusiesiems). Su pastaruoju teiginiu labiau sutinka, nei nesutinka – 55,80 proc. respondentų (n=226). Tuo tarpu 11,36 proc. (n=46) apklaustųjų nesutinka, jog policija kokybiškai atlieka savo darbą. Likę 1,48 proc. apklaustųjų pasirinkę atsakymo variantą „Kita“ taip pat pasigenda policijos veiklos kokybės: *„trūksta greito reagavimo, daugiau darbų - mažiau kalbų. Taip pat trūksta aukštos kvalifikacijos specialistų“*; *„manau, kad yra daugiau pareigūnų nesuprantančių savo darbo prasmės, kadangi valstybė nesuteikia tinkamų sąlygų oriai gyventi pareigūnui, dėl to atrankos, į pareigūno darbo vietą, nėra konkurencingos. Kompetencijos trūkumas ir klaidingas požiūris į darbą, gadina pareigūnų įvaizdį. Policijos darbo kokybę vertinu patenkinamai“*; *„šiuo metu policija yra visiškai neįgali, jos vadovai nekompetentingi, o artimiausiu metu (1 metų bėgyje) pasijus labai žiaurios nusikalstamumo pasekmės. Panašios, kai vyko tulpinių laikais“*.

Darytina išvada, kad didžioji dalis respondentų mano, kad policija tinkamai (kokybiškai) atlieka savo darbą ir jos veikla yra patenkinti, tačiau nepaisant to, pastebima ir policijos veiklos trūkumų, susijusių su policijos pareigūno kompetencija, kvalifikacija, požiūriu į darbą ir pan.

Siekiant išsiaiškinti policijos bei visuomenės santykių tendencijas, respondentams pateiktas klausimas: „Jūsų manymu, ar jaučiamas santykių pagerėjimas tarp policijos ir visuomenės per pastaruosius 5 metus?“

16 pav. Respondentų nuomonių pasiskirstymas klausimu: „Jūsų manymu, ar jaučiamas santykių pagerėjimas tarp policijos ir visuomenės per pastaruosius 5 metus?“

Remiantis tyrimo duomenimis nustatyta, kad didžioji dauguma respondentų (62,72 proc., n=254) įžvelgia santykių pagerėjimą tarp policijos ir visuomenės per pastaruosius penkerius metus. Tuo tarpu 9,38 proc. (n=38) apklaustųjų santykių pagerėjimo tarp pastarųjų subjektų nejaučia. Atsakymo variantą „Kita“ pasirinkę 1,48 proc. respondentų mano, kad: „vis dar nepakankamas policijos bendradarbiavimas su visuomene, todėl pagerėjimas nejaučiamas“; „pagerėjimas nėra jaučiamas, nes dabartinė policijos veikla dar netenkina visuomenės reikalavimų. Būtina tobulinti policijos valdymą, geriau organizuoti jos darbą. Policija paveldėjo biurokратиšką ir militarizuotą valdymo sistemą, pagrįstą komanda ir pavaldumu, o ne atsakomybe už racionalų skirtų išteklių naudojimą. Būtina skatinti policijos kūrybiškumą, iniciatyvą, veiklos naujoves“; „sunku vertinti, jei kalbant į temą, tai su vyresniais pareigūnais yra paprastesnis bendravimas, jauni pareigūnai (ne visi turbut) bando įrodinėti savo galias ir už menkus pažeidimus netinkamai vertina save - bando įrodinėti savo galias, kas yra labai juokinga, todėl nežinau kaip atsakyti į šį klausimą. Atsakinėju iš asmeninės patirties, todėl mano teiginiai gali būti klaidingi daugumos pareigūnų atžvilgiu“; „Labai didelis santykių pablogėjimas jau jaučiamas. Galite

pabendrauti su Raseinių r., Joniškio r., Radviliškio r., Pakruojo r., o artimiausiu metu ir Šiaulių r., rajonų seniūnais ir jie jums pasakys apie "pagerėjimą"

Galima teigti, kad didžioji dauguma tyrimo dalyvių jaučia santykių pagerėjimą tarp policijos ir visuomenės (nors ir egzistuoja skeptiškų kitų respondentų nuomonių). Pilietiška visuomenė – saugi visuomenė.

Apibendrinant galima teigti, kad įvertinus policijos ir bendruomenės bendradarbiavimo tobulinimą, respondentai labiausiai siūlo atsižvelgti į šias sritis: aktyviau vykdoma prevencinė veikla; dažnesni susitikimai su vietos bendruomenėmis bendruomenės problemų domėjimasis, aktyvus ir glaudus bendradarbiavimas. Nustatyta, kad daugiau nei pusė tyrimo dalyvių teigia, kad sprendžiant bendruomenių problemas, policijos veikloje reikia stiprinti prevencinį darbą. Taip pat nemaža dalis respondentų mano, kad siekiant efektyvesnio bendradarbiavimo reikia keisti, tobulinti teisės aktus. Kiti tyrimo dalyviai nurodė atsižvelgti į šias tobulintinas sritis: policijos pareigūnų kvalifikacija ir kompetencija, abipusis pasitikėjimas, greitas reagavimas. Nustatyta, kad beveik pusė respondentų mano, jog aktyvesnį dalyvavimą bendruomeninėse nusikalstamumo prevencijos programose paskatintų pažadėtas atlygis. Kiti respondentai nurodo, kad dalyvavimui turi įtakos: bendradarbiavimas, pilietiškumas, komunikacija, pareigybių sugrąžinimas. Išsiaiškinta, kad įsitraukimui į bendruomeninių nusikalstamumo prevencijos programų vykdymą bendruomenėms labiausiai trukdo gyventojų abejingumas ir nenoras. Nustatyta, kad daugiau nei pusė tyrimo dalyvių mano, kad siekiant tobulinti policijos ir bendruomenės bendradarbiavimą, reikalingas dar didesnis policijos atliktų darbų pavišinimas. Kiti nurodo atsižvelgti į atvirumo ir pasitikėjimo skatinimą, darbo sąlygų gerinimą, švietimą. Didžioji dalis respondentų mano, kad policija tinkamai atlieka savo darbą ir jos veikla yra patenkinti, jie taip pat jaučia santykių pagerėjimą tarp policijos ir visuomenės.

IŠVADOS

1. Išanalizavus apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos ypatumus, galima teigti, kad valstybės veikla vykdoma teisinėmis priemonėmis, remiantis teisės aktais, kurie nustato šios veiklos turinį bei pobūdį. Viena iš pagrindinių valstybės funkcijų – teisėsauga. Teisėsaugos institucijos apibūdinamos kaip valstybės struktūros (institucijos ar organizacijos), kurioms yra pavestos valstybinės teisėsaugos funkcijos. Policija kaip institucija užima išskirtinę vietą ne tik teisėtvarkos institucijų kontekste, bet ir tarp kitų socialines paslaugas gyventojams teikiančių institucijų vien dėl to, kad policijai juridiniu pagrindu yra suteikta išimtinė teisė taikyti bendruosius valdymo veiklos metodus – įtikinimą ir prievartą (pristatyti teisės pažeidėją į policijos įstaigą, atlikti asmens apžiūrą, sulaikyti padarius teisės pažeidimus, naudoti šaunamąjį ginklą ir specialiąsias priemones). Bendruomenės teisėtvarkos modelio pagrindas yra tokia stipri bendruomenė, kuri palaiko glaudžius ir nuolatinius savo narių ryšius ir ryšius su teisėtvarkos institucijomis, pirmiausia su policija. Kuo yra stipresnė bendruomenė, tuo yra didesnis jos autoritetas bendruomenės nariui.
2. Apibendrinant galima teigti, kad šiuolaikinė policijos veikla ir jos efektyvumas grindžiamas glaudžiu bendravimu ir bendradarbiavimu su vietos bendruomenėmis, dalinamusi su jomis informacija ir nuomonėmis. Policija visa savo veikla privalo įgyvendinti siekį tapti atvira organizacija, bendradarbiaujančia su visomis visuomenės socialinėmis grupėmis, institucijomis, nevyriausybėmis organizacijomis ir bendruomene, teikiančia kokybiškas paslaugas visuomenei, jai tarnaujančia ir besirūpinančia žmonių saugumu, dirbančia žmonėms.
3. Empirinis tyrimas atskleidė:
  - 3.1. Didžioji dauguma Šiaulių m. gyventojų yra patenkinti policijos atliekamu darbu („taip“ – 29,14 proc., „labiau patenkintas nei nepatenkintas“ – 54,07 proc.). Tuo tarpu nepatenkinti sudarė tik 3,95 proc. visų apklaustųjų.
  - 3.2. Nustatyta, kad respondentų požiūriu policijos pareigūno atlyginimo dydis turi didelę, bet ne svarbiausią įtaką darbo kokybei. Taip mano 43,7 proc. respondentų. Tuo tarpu policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija turi tiesioginės įtakos bendravimui su piliečiais (76,79 proc.), tačiau ne mažiau svarbios yra ir asmeninės policijos pareigūno savybės.

3.3. Nustatyta, kad visuomenės pasitikėjimą policija tiesiogiai lemia: pareigūnų kompetencija, pareigūnų sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis bei žurnalistais, policijos organizuojami viešieji ryšiai, nes visais atvejais vertinimo vidurkis artėja prie 3.

3.4. Respondentų nuomone, policijos veiklai svarbiausiais uždaviniais laikomi: viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas (2,66) bei nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija (2,64). Išsiaiškinta, kad svarbiausia policijos rėmėjų funkcija yra taip pat laikomas viešosios tvarkos saugojimas (2,50). Nustatyta, kad didžiajai daugumai respondentų priimtinausias teisėtvarkos „prižiūrėtojo“ stilius (2,08), kuriam būdinga orientuotis į konkrečios vietovės egzistuojančios socialinės tvarkos palaikymą.

4. Atlikus bendruomenių įsitraukimo į policijos veiklą vertinimą nustatyta, kad didžioji dauguma (68,89 proc.) respondentų mano, kad policijos ir saugių kaimynysčių bendruomenių bendradarbiavimas ir keitimasis informacija yra pakankamas. Tačiau gyventojai vis dar nėra itin aktyviai linkę dalyvauti gyvenamosios vietovės prevencinėje veikloje („Saugi kaimynystė“, „Saugią aplinką kurkime kartu“). Didžioji dauguma respondentų sutinka, kad visuomenei svarbus yra pasitikėjimo kriterijus, norint užtikrinti asmens saugumą („visiškai pritariu” – 31,36 proc., „pritariu” – 43,46 proc.).
5. Išsiaiškinta, kad vis dar egzistuoja nusistovėjęs stereotipas, kad policijos pareigūnas yra baudėjas, o ne patarėjas („visiškai pritariu” – 21,48 proc., „labiau pritariu, nei nepritariu” – 32,84 proc.). Galima teigti, kad tokia nuostata trukdo užtikrinti glaudų bendradarbiavimą tarp policijos ir vietos bendruomenės.
6. Policijos ir vietos bendruomenės bendradarbiavimo tobulinimo vertinimas atskleidė, kad santykius tarp policijos ir bendruomenės pagerintų: aktyviau vykdoma prevencinė veikla (2,38); dažnesni susitikimai su vietos bendruomenėmis (2,37), aktyvus ir glaudus bendradarbiavimas (2,39).
  - 6.1. Nustatyta, kad 51,6 proc. tyrimo dalyvių mano, kad, sprendžiant bendruomenių problemas, policijos veikloje reikia stiprinti prevencinį darbą bei tobulinti teisės aktus (38,27 proc.).
  - 6.2. Nustatyta, kad beveik pusė respondentų (48,64 proc.) mano, jog aktyvesnį bendruomenės narių dalyvavimą nusikalstamumo prevencijos programose paskatintų pažadėtas atlygis.
  - 6.3. Išsiaiškinta, kad įsitraukimui į bendruomeninių nusikalstamumo prevencijos programų vykdymą bendruomenėms labiausiai trukdo gyventojų abejingumas (44,94 proc.) ir nenoras (34,57 proc.), kurie susiję su pilietiškumo stoka.

6.4. Nustatyta, kad daugiau nei pusė tyrimo dalyvių mano, kad siekiant tobulinti policijos ir bendruomenės bendradarbiavimą, reikalingas dar didesnis policijos atliktų darbų paviešinimas (51,36 proc.). Kiti nurodo atsižvelgti į atvirumo ir pasitikėjimo skatinimą, darbo sąlygų gerinimą, švietimą. Didžioji dalis respondentų mano, kad policija tinkamai atlieka savo darbą („visiškai sutinku“ – 25,68 proc.; „labiau sutinku nei nesutinku“ – 55,8 proc.) ir jos veikla yra patenkinti, jie taip pat jaučia santykių pagerėjimą tarp policijos ir visuomenės (62,72 proc.) per pastaruosius penkerius metus.

7. Apibendrintai galima teigti, kad tyrimo rezultatai įrodo ginamuosius teiginius.

PASIŪLYMAI

Atsižvelgiant į atlikto tyrimo rezultatus, nustatyta, kad policijai siekiant dar glaudesnio ryšio su bendruomene, turi būti tobulinama policijos ir bendruomenės sąveika. Nustatyta, kad visuomenės pasitikėjimą policija tiesiogiai lemia: pareigūnų kompetencija, pareigūnų sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis, todėl pastarieji principai turi būti įgyvendinami tinkamai ir laiku. Šiuo tikslu rekomenduojama:

1. Apylinkės policijos inspektoriai pasižymi veiklos daugiafunkciškumu, sunku daug dėmesio skirti bendradarbiavimui su gyventojais įtraukiant juos į bendrą veiklą. Todėl siūlytina, kad *policijos generalinis komisaras patvirtintų rekomendacijas, kuriuose būtų apibrėžtos konkrečios funkcijos policijos inspektoriams.*

2. Atsižvelgus į tai, kad saugumo sritis yra susijusi su tam tikra rizika, piktnaudžiavimu, gyventojų teises ir pareigas, funkcijas, kitus svarbius aspektus saugumo užtikrinimo veikloje (saugios kaimynystės, saugią aplinką kurkime kartu) tikslinga *policijos departamentui numatyti rekomendaciniuose dokumentuose ir pavesti tai vykdyti bendruomenės pareigūnams.*

3. Vietos bendruomenės gana vangiai pradeda kurti ir įsitraukti į saugios kaimynystės grupes, jų iniciatorius ir organizatorius yra policija, kuri pritraukia tik stipresnes, palankiau teisėsaugą vertinančias bendruomenes. Resursų stoka, ir ne itin aukštas gyventojų pasitikėjimas ir nusistovėjęs vyraujantis požiūris, kad saugumo užtikrinimas tik policijos prerogatyva, saugios kaimynystės plėtra vyksta gan lėtai, todėl *siūlytina sparčiau plėtoti saugių kaimynysčių veiklą, įtraukiant vis daugiau bendruomeninių organizacijų, į šią plėtrą įtraukiant bendruomenės policijos pareigūnus, gyvenamųjų vietovių seniūnus, bendrijų pirmininkus.*

4. Atliktas tyrimas patvirtino, jog bendruomenės nariams įsitraukti į bendruomeninių nusikalstamumo prevencijos programų vykdymą trukdo jų abejingumas, pilietiškumo stoka, menkas išprusimas, laiku neįdiegtos vertybės, todėl *reikia imtis priemonių pilietiškumui didinti, toliau ugdati pilietiškumo jausmą, per švietimą pavedant tai švietimo įstaigoms, mokykloms, universitetams, vis labiau didinamą veiklos viešinimą pavedant žiniasklaidai.*

5. Atliktas empirinis kiekybinis tyrimas leidžia daryti prielaidą, kad vienas iš svarbiausių bendruomenės lūkesčių – tinkamai ir kokybiškai atliekamas policijos darbas. Pastebėta tendencija, kad dauguma gyventojų mano, kad policijos pareigūnų išsilavinimas bei turima kompetencija turi tiesioginės

įtakos bendravimui su piliečiais, turi būti atkreiptinas dėmesys į tobulintinas sritis, kaip tinkamas ir greitas reagavimas į pranešimus, todėl *siūlytina kelti policijos pareigūnų kompetenciją, pavedant šią funkciją Lietuvos policijos mokyklai.*

6. Empirinio kiekybinio tyrimo duomenų analizė parodė, kad bendruomenė sutinka su teiginiu, jog svarbiausias saugumo užtikrinimo subjektas turi būti ne tik policija, bet ir patys visuomenės nariai turi pasitikėti vieni kitais, todėl reikia *kelti bendruomenės narių pasitikėjimą ir skatinti dar didesnę bendradarbiavimą, įtraukiant bendruomenės į aktyvią veiklą, skatinant užimtumą, įtraukiant į bendruomenines programas, skatinant užimtumą dienos centruose.*

7. *Užtikrinti policijos departamentui ateityje vykdomų priemonių griežtesnę kontrolę.*

LITERATŪROS SĄRAŠAS

I. Įstatymai, teisės aktai

1. Aiškinamasis raštas “Dėl nevyriausybinių organizacijų įstatymo projekto”, Nr. XI-IP-493.“
2. “Apylinkės inspektoriaus tarnybinės veiklos aprašas. 2013 m. liepos 19 d. Nr. 5-V-615.“
3. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas, Nr. XII-1869.
4. “Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas.“ *Valstybės žinios* 37, 1341 (2002).
5. Lietuvos Respublikos generalinio komisaro 2015 m. balandžio 8 d. įsakymas Nr. 5-V-367 “Dėl viešosios policijos prevencijos padalinio pareigūno tarnybinės veiklos aprašo patvirtinimo pakeitimo“. *Valstybės žinios* 5, 615 (2013).
6. “Lietuvos Respublikos Konstitucija.“ *Valstybės žinios* 33, 1014 (1992).
7. “Lietuvos Respublikos Korupcijos prevencijos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 57, 2297 (2002).
8. “Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 90, 2777 (2000).
9. “Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymo Nr. VIII-2048 pakeitimo įstatymas.“*Valstybės žinios* 10818 (2015).
10. “Lietuvos Respublikos nevyriausybinių organizacijų plėtros įstatymas.“ *Valstybės žinios* 00018 (2014).
11. “Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 33, 807 (1996).
12. “Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymo pakeitimo įstatymas.“ *Valstybės žinios* 1384 (2007).
13. “Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas.“ *Valstybės žinios* 55, 1049 (1994).
14. “Nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas.“ *Valstybės žinios* 2, 16 (1997).
15. Parlamentinės asamblėjos deklaracijos “Dėl policijos 690 (1979) rezoliucija“, priimta 1979 m. gegužės 8 d. Parlamentinėje Asamblėjoje.
16. “Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas.“ *Valstybės žinios* 77, 3288 (2002).

II. Kiti šaltiniai

17. Astrauskas, Algirdas. *Vietos savivalda: teoriniai ir praktiniai aspektai*. Vilnius: Ciklonas, 2013.
18. Avižinis, Stasys. *Pažinkime socialinius partnerius: policija ir jos prevencinė veikla su vaikais*. Vilnius: Edukologija, 2012.

19. Bailey, David. H. *Police for the Future*. New York: Oxford University Press, 1994.
20. Baršauskienė, Viktorija, ir Irena, Leliūgienė. *Sociokultūrinis darbas bendruomenėje (užsienio šalių patirtis)*. Kaunas: Technologija, 2001.
21. Bekėžienė, Rasa. *Administracinė teisė: Teisėsaugos institucijos: praktinių užduočių rinkinys*. Klaipėda: SMK, 2011.
22. Bubnys, Gediminas, Smalskys, Vainius. “Policijos struktūrų valdymas ir personalo rengimas naujosios viešosios vadybos kontekste.” *Viešojo politika ir administravimas* 13 (2005): 78–85.
23. Bučaitė, Jurga. “*Tinklaveiklos raiška vietos bendruomenėje*.” Daktaro disertacija. Kauno technologijos universitetas, 2007.
24. Castells, Manuel. *Tapatumo galia*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2006.
25. Danišauskas, Gintautas. “Teisėsaugos funkcijas vykdančių institucijų rūšys bei teismo vieta šių institucijų sistemoje.” *Socialinių mokslų studijos* 3, 3 (2009): 289-303.
26. Danišauskas, Gintautas. *Teisėsaugos institucijos*. Vilnius: Justitia, 2013.
27. Denhardt, Janet V., Denhardt, Robert B. “The New Public Service: Serving not Steering.” *Public Administration Review* 60, 6 (2000): 549–559.
28. Dobranskienė, Romualda. *Mokyklos bendruomenės vadyba*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2004.
29. Domarkas, Vladislavas. *Naujoji viešojo vadyba*. Kaunas: Technologija, 2007.
30. Durand, Robert. *Histoire des centres sociaux*. Du voisinage a la citoyennete. Paris: Syros, 1996.
31. *Europos policijos etikos kodeksas*. Vilnius: Gilija, 2002.
32. Fellin, Phillip. *The community and the social worker*. Itasca, IL: F.E. Peacock, 1995.
33. Gaižauskaitė, Inga, ir Svajonė, Mikėnė. *Socialinių tyrimų metodai: apklausa*. Vilnius: MRU, 2014.
34. Giddens, Anhony. *Sociologija*. Kaunas: UAB Poligrafija ir informatika, 2005.
35. Glebovė, Neringa. “Valstybės tarnybos samprata ir valstybės tarnautojo statuso ypatumai.” *Teisė* 6 (2010),76.
36. “Guidelines for the Prevention or Crime“. *Economic and Social Council resolution* 13 (2002): 12-17.
37. Johnson, Cooper. *Socialinio darbo praktika: bendrasis požiūris*. Vilnius: Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija, 2001.

38. Jonutytė, Ilona. *Savanorystė socialinio ugdymo sistemoje*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2007.
39. Justickis, Viktoras. *Kriminologija: vadovėlis II dalis*. Vilnius: MRU, 2004.
40. Kalesnykas, Raimundas. “Policijos funkcijos įgyvendinimo efektyvumas: viešųjų ir privačių interesų derinimo problema.” *Jurisprudencija* 24, 16 (2002): 43-56.
41. Kalesnykas, Raimundas. *Policijos ir kitų institucijų, teikiančių socialines paslaugas gyventojams, bendradarbiavimas*. Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 2000.
42. Kardelis, Kęstutis. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Žiūrėta 2017 balandžio 9 d. <http://www.scribd.com/doc/37948910/K-Kardelis-Mokslini%C5%B3-tyrim%C5%B3-metodologija-ir-metodai>.
43. Katuoka, Saulius. *Policija ir žmogaus teisės*. Vilnius: Europos Tarybos informacijos ir dokumentacijos centras, 1998.
44. Kazokienė, Lina, ir Jurgita, Stravinskienė. *Ryšiai su visuomene*. Kaunas: Kauno technologijos universitetas, 2014.
45. Khan, Assim Muneb, and Abdul, Shakoora. Factors Affecting Public Trust in Police. *Journal of Criminology* 1 (2015): 71-74.
46. Krogh, Georg. *The Blackwell Handbook of Organizational Learning and Knowledge Management*. USA: Blackwell, 2003.
47. Kuconis, Pranas, ir Vytautas, Nekrošius. *Teisėsaugos institucijos*. Vilnius: Justitia, 2001.
48. Kujalis, Pavelas. “Būtinasis reikalingumas, kaip aplinkybė, šalinanti baudžiamąją atsakomybę.” Daktaro disertacija. Lietuvos teisės universitetas, 2004.
49. Kūris, Egidijus. *Lietuvos teisinės institucijos: Vilniaus universiteto vadovėlis*. Vilnius: VĮ Registrų centras, 2011.
50. Laurinavičius, Alfonsas. “Saugios aplinkos kūrimo teorija ir patirtis.” *Jurisprudencija* 21, 13 (2001): 183-193.
51. Laurinavičius, Alfonsas. „Policijos tarnavimo bendruomenei problemos.“ *Jurisprudencija* 19, 11 (2001): 195-210.
52. Laurinavičius, Alfonsas. *Bendruomenės ir teisėsaugos institucijų bendradarbiavimas*. Vilnius: LTA, 2000.
53. Laurinavičius, Alfonsas. *Policijos administravimas užtikrinant visuomenės saugumą*. Vilnius, 2000.

54. Laurinavičius, Alfonsas. *Bendruomenės teisėtvara*. Vilnius, 2001.
55. Laurinavičius, Alfonsas. *Tarnybinė teisė ir naujoji valstybės tarnybų (institucijų) valdymo paradigma: Monografija*. Vilnius: MRU, 2010.
56. Lazdynas, Rimantas. *Savivalda: filosofija, teorija, praktika*. Šiauliai: Saulės delta, 2005.
57. Leliūgienė, Irena, ir Justinas, Sadauskas. “Bendruomenės sampratos traktuotės ir tipologija.” *Socialinių mokslų studijos* 3, 4 (2011): 1289-1297.
58. Leonardo da Viči programos Bandomasis projektas „POLIFORME - Bendruomenės policijos pareigūnų kompetencijos vertinimo metodikos sukūrimas“, Nr. I/06/B/F/PP/154764. Žiūrėta 2017 kovo 10 d. www.mruni.eu/lt/universitetas/struktura/irprogramos/leonardo_da_vinci/.
59. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, 181.
60. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. “Projektas: Saugios aplinkos kūrimas ir bendruomenės teisėtvara”. Žiūrėta 2017 kovo 11 d. <https://vrm.lrv.lt/uploads/.../ParaiskaSaugiosaplinkos2012.pdf>
61. Manning, Nick, Parison, Neil. *International Public Administration Reform*. Washington DC: The World Bank, 2002.
62. Nefas, Saulius, Vainius, Smalskys, ir Vytautas, Šlapkauskas. *Demokratija ir vietos bendruomenė Lietuvoje*. Vilnius: MRU, 2011.
63. Nefas, Saulius. “Funkcionali vietos bendruomenė Lietuvos kaimuose ir miesteliuose.” Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2007.
64. Nefas, Saulius. “Funkcionalių vietos bendruomenių veiklą sąlygojantys veiksniai.” *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos* 3, 16 (2009): 101-109.
65. Nikartas, Simonas. *Gyventojų dalyvavimas užtikrinant saugumą bendruomenėse: kriminologinės ir teisinės prielaidos: Monografija*. Vilnius, 2014.
66. Nikartas, Simonas. “Bendruomenių dalyvavimas nusikalstamumo prevencijoje.” Daktaro disertacija. Mykolo Romerio universitetas, 2012. <https://gs.elaba.lt/object/elaba:2008328/2008328.pdf>.
67. Nikartas, Simonas. “Bendruomenės vaidmuo nusikalstamumo prevencijoje: užsienio šalių patirties analizė.” *Teisinės problemos* 2, 72 (2011): 63-94.
68. Nikartas, Simonas. “Piliečių dalyvavimo formos užtikrinant visuomenės saugumą Lietuvoje.” Pranešimas konferencijoje Darni bendruomenė – saugi aplinka, Vilnius, 2014 gegužės 27 d.

69. Masiulis, Kęstutis, ir Algis, Krupavičius. *Valstybės tarnyba Lietuvoje: praeitis ir dabartis*. Vilnius: UAB PRaction, 2007.
70. Mizrahi, Terry, and Larry, Davis. *Encyclopedia of Social Work*. Oxford: Oxford University Press, 2008.
71. “Policijos sistema.“ Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Žiūrėta 2017 vasario 16 d. <http://www.policija.lt/index.php?id=2878>.
72. Pahl, Ray, and Liz, Spencer. “Personal Communities: Not Simply Families of „Fate“ or „Choice“.“ *Current Sociology* 52, 2 (2004): 191–221.
73. Palidauskienė, Jolanta. “Valstybės tarnautojų veiklos teisinis reglamentavimas: etinis aspektas.“ *Viešojo politika ir administravimas* 4 (2003), 8.
74. Palšis, Bronius. “Bendruomenės pareigūno pareigybė: teisėtvarkos ir socialinio darbo vaidmenų derinimas.“ *Socialinis darbas: patirtis ir metodai* 14, 2 (2014): 55-78.
75. Pavilonis, Vilius, ir Rokas, Merkevičius. *Būtinoji gintis*. Mokomoji priemonė. Vilnius: Justitia, 1999, 19.
76. Pocienė, Aušra, Raimundas, Kalesnykas, Alfredas, Kiškis, Rokas, Uscila, ir Sonata Mališauskaitė-Simanaitienė. *Saugumo miestuose užtikrinimo problemos*. Vilnius: Teisės institutas, 2010.
77. Prakapas, Romas, ir Tomas, Butvilas. *Mokslinio tiriamojo darbo logografija studijoms*, Vilnius: MRU, 2011.
78. Putnam, Robert. *Kad demokratija veiktų*. Vilnius: Margi raštai, 2001.
79. Raipa, Alvydas, Smalskys, Vainius. “Policijos personalo rengimo vadybiniai ir istoriniai aspektai.“ *Viešojo politika ir administravimas* 18 (2006): 78-85.
80. Roivainen, Irene. “Does community work in Finland benefit citizens or clients?“ *Nordic Journal of Social Work* 3, 17 (2009): 98-118.
81. Sakalauskas, Gintautas, Algimantas, Čepas, Simonas, Nikartas, ir Laura Ūselė. *Savanorystė probacijos sistemoje: prielaidos ir galimybės*. Vilnius: Teisės institutas, 2012, 9-18.
82. Shadish, William, Cook, Thomas, and Donald, Campbell. *Experimental and quasiexperimental designs for generalized causal inference*, Boston: Houghton Mifflin, 2002.
83. Simaitytė, Dovilė. “Apylinkės inspektorių stiprybė – bendradarbiavimas su gyventojais“. Pajūrio naujienos. 2010 rugsėjo 17 d. <http://www.pajurionaujienos.com/index.php?sid=5697&act=exp>.

84. Skogan, Wesley, Susan, Harmett. *Community Policing, Chicago Style*. Chicago: University of Chicago Press, 1997.
85. Smalskys, Vainius. "Policijos personalo rengimo šiuolaikinės kryptys." *Viešoji politika ir administravimas* 23 (2008): 88-97.
86. Šakočius, Alvydas. "Gyvenamosios aplinkos saugumas ir šiuolaikinės policijos sampratos problema." *Jurisprudencija* 23, 27 (2002): 15-25.
87. Šatkus, Petras. *Ar esame saugūs?* Vilnius, 1998.
88. Šlapkauskas, Vytautas. "Šiuolaikinės bendruomenės savikūros sąlygos ir veiksniai." *Bendruomeniškumas ir savivalda: Teminis straipsnių rinkinys* (2000): 30-50.
89. Urbonienė, Ramunė. "Sociologinių tyrimų metodika. Anketinė apklausa". Žiūrėta 2017 balandžio 2 d. <http://www.slideserve.com/ronna/sociologiniu-tyrimu-metodika-anketine-apklausa>.
90. Valackienė, Asta, ir Svajonė, Mikėnė. *Sociologinis tyrimas. Metodologija ir atlikimo metodika*. Kaunas: Technologija, 2010.
91. Valeckas, Virgilijus, ir Vilius, Velička. *Vidaus reikalų sistemos pareigūnų profesinis taktinis rengimas: vadovėlis*. Vilnius: MRU, 2013.
92. Vitkauskas, Kęstutis. "Policijos veiklos strateginiai tikslai: iššūkiai ir sprendimai." *Viešoji politika ir administravimas* 11, 1 (2012): 89-102.
93. Vitkauskas, Kęstutis. "Lietuvos policijos rengimo sistema Europos Sąjungos kontekste." *Visuomenės saugumas ir viešoji tvarka* 7 (2012): 300-315.
94. Žalimienė, Laimutė. *Socialinės paslaugos*. Vilnius, 2003.
95. Žiliukaitė, Rūta, Aistė, Ramonaitė, Laima, Nevinskaitė, Vida, Beresnevičiūtė, ir Inga, Vinogradnaitė. *Neatrasta galia. Lietuvos pilietinės visuomenės žemėlapis*. Vilnius: Versus aureus, 2006.
96. Žydžiūnaitė, Vilma. *Taikomųjų tyrimų metodologijos charakteristikos: mokomoji knyga*, Vilnius: LR švietimo ir mokslo ministerija, 2006.
97. Wilcox, Dennis, Glen, Cameron, Philip, Adult, and Warren, Agee. *Ryšiai su visuomene, strategija ir taktika*. Kaunas: Poligrafija ir informatika, 2007.

Apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos galimybės ir iššūkiai/ magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. Vytautas Šlapkauskas. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo saugumo fakultetas, 2017.- 84 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe atskleista apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos samprata, teisinis reglamentavimas, galimybės ir iššūkiai. Aptartos policijai ir apylinkės policijos inspektoriui priskiriamos funkcijos, vietos bendruomenės ypatumai, samprata ir tipologija, bei sąveikos aspektai. Taip pat analizuojamas apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės veiklos funkcijų, teisių, pareigų ir atsakomybės teisinis reglamentavimas. Aptartos pagrindinės apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenių pagrindinės problemos. Praktiniu aspektu išanalizuotos Šiaulių miesto gyventojų bendradarbiavimo galimybės su policija, atskleistas gyventojų požiūris į policijos darbą, policiją. Atskleistos policijos bendradarbiavimo su visuomene silpnybės, stiprybės bei perspektyvos Šiaulių mieste.

Raktiniai žodžiai: *apylinkės policijos inspektorius, vietos bendruomenė, teisinis reglamentavimas.*

Opportunities and Challenges of Interaction Between Neighborhood Police Inspector and Local Community/ Master thesis. Supervisor prof. dr. Vytautas Šlapkauskas. Kaunas: Mykolas Romeris University, Faculty of Public Security, 2017. – 84 pp.

ANNOTATION

Master thesis reveals perception, legal regulation, opportunities and challenges of neighborhood police inspector and local community interaction. Thesis discusses functions of police and neighborhood police inspector, in conjunction with local community's aspects of features, conception, typology and interaction. Furthermore, legal regulation of functions, rights, obligations and responsibilities of neighborhood police inspector and local community practice is analyzed. Main issues of neighborhood police inspector and local community are discussed. Thesis from practical point of view analyzes Šiauliai city citizens' and police's opportunities of cooperation, reveals citizen attitude towards police and its work, as well as weaknesses, strengths and perspectives of cooperation between police and society in Šiauliai city.

Key words: *neighborhood police inspector, local community, legal regulation.*

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuotas apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenių sąveikos galimybės ir iššūkiai. Pastaraisiais metais viešojo sektoriaus reformų srityje ima dominuoti ne tik rinka, klientas ar vartotojas, o bendruomenė, piliečių įtraukimas į viešųjų reikalų svarstymą. Viešojo valdymo modernizavimo prioritetais tampa bendruomenės valdžios ir prevencinės valdžios vystymas ir realizavimas. Policija, kaip integrali viešojo sektoriaus dalis, taip pat turi prisitaikyti prie naujų modernizavimo tendencijų, dar labiau akcentuodama socialinės paslaugos vietos bendruomenėms ir piliečiams bei prevencinio darbo svarbą. Nauja šiuolaikinė policijos veikla organizuojama taip, kad kritinis mąstymas viršytų prieš siaurą žinybinį mąstymą, o analizė bei sprendimų priėmimas būtų paskirstytas tarp policijos organizacijos lygmenų, kiekvienam lygmeniui prisiimant tam tikrą atsakomybę už skirtingų rūšių sprendimus.

Pirmoje darbo dalyje išanalizuotas apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos samprata. Aptartos policijai ir apylinkės policijos inspektoriui priskiriamos funkcijos, vietos bendruomenės ypatumai, samprata ir tipologija, bei sąveikos aspektai. Antrajame darbo skyriuje analizuojamas apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės veiklos funkcijų, teisių, pareigų ir atsakomybės teisinis reglamentavimas. Trečiasis darbo skyrius skirtas parodyti ir atskleisti, paryškinti ir pabrėžti apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės aspektus ir iššūkius (problemas). Darbe naudota Lietuvos ir užsienio autorių mokslinė – publicistinė literatūra, atlikta Lietuvos Respublikos įstatymų, teisės aktų analizė, kuri taikoma siekiant praktiniu aspektu išanalizuotos Šiaulių miesto gyventojų bendradarbiavimo galimybės su policija, atskleistas gyventojų požiūris į policijos darbą, policiją. Atskleistos policijos bendradarbiavimo su visuomene silpnybės, stiprybės bei perspektyvos Šiaulių mieste.

SUMMARY

Master thesis focuses on analyzing interactions and challenges between neighborhood police inspector and local community. During recent years field of public sector reforms is dominated not only by market, client and consumer, but community, citizens involvement in discussions of public affairs. The priorities of public management modernization are being settled to development and realization of community and preventive authorities. Police, as integral part of public sector, also has to adjust to new modernization tendencies and emphasize more the importance of preventive work and social service to local communities and citizens. New contemporary police work is organized for critical thinking to overcome narrow thinking, while analysis and decision-making would be allocated among levels of police organization, having each level to take some kind of responsibilities for different types of decisions.

The first part of thesis starts with analysis of neighborhood police inspector and local community perception of interaction. Thesis discusses functions of police and neighborhood police inspector, in conjunction with local community's aspects of features, conception, typology and interaction.. Second section analyzes legal regulation of functions, rights, obligations and responsibilities of neighborhood police inspector and local community practice. Third section is intended to show and reveal, highlight and emphasize aspects and challenges (issues) of neighborhood police inspector and local community. This thesis makes references to Lithuanian and foreign authors' scientific-publicist literature, carries out an analysis of Republic of Lithuania's laws and legislation, which is applied in order to analyze Šiauliai city citizens' and police's opportunities of cooperation from practical point of view, as well as strengths and perspectives in Šiauliai city.

PRIEDAI

Tyrimo anketa

Gerb. Respondente, esu Mykolo Romerio universiteto Viešojo saugumo fakulteto studentas Renaldas Palapys. Rašau magistro baigiamąjį darbą tema „Apylinkės policijos inspektoriaus ir vietos bendruomenės sąveikos galimybės ir iššūkiai“. Siekiu atskleisti praktines policijos ir bendruomenių bendradarbiavimo galimybes. Jūsų atsakymai gali padėti tobulinant policijos ir bendruomenių bendradarbiavimo galimybių teisinį reguliavimą. Anketa yra anoniminė, todėl vardo ir pavardės rašyti nereikia. Pažymėkite tik vieną Jums tinkantį atsakymo variantą.

1. Jūsų lytis?

- Moteris;
- Vyras.

2. Jūsų amžius?

- iki 25 metų amžiaus;
- 25 - 30 metų amžiaus;
- 30 - 45 metų amžiaus;
- 45 - 55 metų amžiaus;
- virš 55 metų amžiaus.

3. Jūsų išsilavinimas?

- vidurinis;
- aukštesnysis;
- aukštasis.

4. Jūsų darbo stažas?

- iki 5 metų;
- tarp 5 - 10 metų;
- tarp 10 - 15 metų;
- tarp 15 - 20 metų;
- virš 20 metų.

5. Ar Jūs esate patenkintas (-a) policijos atliekamu darbu? Pažymėkite vieną vertinimą.

Taip	Labiau patenkintas, nei nepatenkintas	Šiek tiek	Ne	Neturiu nuomonės

6. Jūsų požiūriu, kokią įtaką policijos pareigūno darbo kokybei turi jo gaunamo atlyginimo dydis? Pažymėkite vieną vertinimą.

Tiesioginę ir svarbiausią	Didelę, bet ne svarbiausią	Atlyginimo dydis yra svarbus, bet svarbesnis yra tarpusavio pasitikėjimas ir kiti darbo santykiai	Atlyginimo dydis nėra svarbus pareigūno darbo kokybės veiksnys	Neturiu nuomonės

7. Ar bendravimui su piliečiais turi įtakos policijos pareigūno išsilavinimas ir kompetencija atitinkamu klausimu? Pažymėkite vieną atsakymą.

Taip	Ne	Neturiu nuomonės	Kita (įrašykite)

--	--	--	--

8. Ar dažnai Jums tenka apsilankyti policijos įstaigoje kaip interesantui? Pažymėkite tik vieną vertinimą.

Kartą per savaitę	Karta per mėnesį	Kartą per pusmetį	Neteko lankytis policijos įstaigoje

9. Kaip manote, kurie veiksniai, Jūsų požiūriu, įtakoja visuomenės pasitikėjimą policija? Pažymėkite kiekvieno veiksnio įvertinimą atskirai.

Veiksniai	Sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Neturiu nuomonės
Pareigūnų kompetencija (atliekamo darbo kokybė)				
Pareigūno sugebėjimas bendrauti su suinteresuotais asmenimis				
Pareigūno sugebėjimas bendrauti su žurnalistais				
Policijos organizuoti viešieji ryšiai				

10. Jūsų požiūriu, kurie yra svarbiausi policijos veiklos uždaviniai? Pažymėkite kiekvieno uždavinio įvertinimą atskirai.

Policijos veiklos uždavinys	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Žmogaus teisių ir laisvių apsauga				
Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimas				
Neatidėliotinos pagalbos teikimas asmenims, kai ji būtina dėl jų fizinio ar psichinio bejėgiškumo, taip pat asmenims, nukentėjusiems nuo nusikalstamų veikų, kitų teisės pažeidimų, stichinių nelaimių ar panašių veiksnių.				
Nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų prevencija.				
Nusikalstamų veikų ir kitų teisės pažeidimų atskleidimas ir tyrimas.				
Saugaus eismo priežiūra.				

11. Jūsų požiūriu, ar policija turėtų teikti ir tokią socialinę pagalbą? Pažymėkite kiekvienos pagalbos reikalingumo įvertinimą atskirai.

Socialinės paslaugos	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Pagalba sprendžiant nepilnamečių problemas namuose ir mokykloje (pvz., pagalba tėvams ir mokytojams sprendžiant šiuolaikines mokinių arba nedirbančių vaikų problemas).				
Pagalba sprendžiant saugumo problemas (pvz., jeigu nuolatos loja šuo, kaukia automobilio ar pastato apsaugos signalizacija)				
Pagalba sprendžiant iškilusius kaimynystės nesklandumus (pvz., tarp kaimynų kilusį konfliktą ar kitokius nesklandumus).				
Kitų socialinių paslaugų teikimas (pvz., pagalba sugedus transporto priemonei, pagalba pasiklydusiam, negalinčiam patekti į savo gyvenamąją patalpą ir panši pagalba).				

12. Jūsų požiūriu, kurios policijos rėmėjų funkcijos yra svarbiausios? Pažymėkite kiekvienos funkcijos įvertinimą atskirai.

Funkcijos	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Užtikrinti žmogaus teises ir laisves				
Saugoti viešąją tvarką				
Prižiūrėti eismo saugumą				
Užkirsti kelią nusikaltimams, kitiems teisės pažeidimams ir juos atskleisti				
Įgyvendinti teisės pažeidimų prevencijos priemones				
Teikti visokeriopą pagalbą nuo nusikaltimų, kitų teisės pažeidimų ar nelaimingų atsitikimų nukentėjusiems asmenims arba tiems, kurių būklė bejėgiška				
Gelbėti žmones ir turtą stichinės nelaimės ar kito ypatingo įvykio,				

keliančio grėsmę žmonių gyvybei, sveikatai ar turtui, atveju				
Kartu su policijos pareigūnais, savivaldybių institucijų atsakingais darbuotojais lankytis socialinės rizikos šeimose nepilnamečių teisių užtikrinimo, jų nusikalstamumo prevencijos klausimais.				

13. Koks policijos veikos stilius Jums labiausiai priimtinas? Pažymėkite kiekvieno policijos veiklos stiliaus įvertinimą atskirai.

Policijos veiklos stilius	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Teisėtvarkos "prižiūrėtojo" stilius, kuriam būdinga orientuotis į konkrečios vietovės egzistuojančios socialinės tvarkos palaikymą				
"Legalistinis stilius", kuriam būdinga orientuotis į įstatymų taikymą				
"Paslaugų stilius 1", kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą turtingoms vietovės gyventojų grupėms				
"Paslaugų stilius 2", kuriam būdinga orientuotis į patarnavimą visiems vietovės gyventojams				

14. Jūsų požiūriu, kuris apibrėžimas geriausiai apibūdina bendruomenę? Pažymėkite kiekvieno atvejo įvertinimą atskirai.

Bendruomenė - tai:	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Tai geografinė vietovė, kurioje vietos gyventojai jaučia subjektyvų ir objektyvų bendrumą.				
Tai artimiausia darbuotojo, kliento, institucijos aplinka, analizuojama kaip socialinė sistema.				
Tai grupė žmonių, gyvenančių apibrėžtoje teritorijoje, susijusių bendru interesu ir vidiniu jausmu, jog jie priklauso tai pačiai žmonių grupei.				
Tai geografinė teritorija su panašiomis politinėmis - teisinėmis sistemomis; socialinio prasingumo tam tikrų santykių, tradicijų, normų ir elgesio sferoje forma; struktūra bendroms problemoms spręsti bei siekti bendrų tikslų.				
Tai kolektyvinio žmonių bendravimo forma. Tai socialinė grupė, kuriai priklauso individai, turintys pareigų ir įsipareigojimų.				

Tai savivaldybės gyvenamosios vietovės (jos dalies) gyventojai, susieti bendrais gyvenimo kaimynystėje poreikiais ir interesais, kuriuos siekdami įgyvendinti veikia įvairiomis bendrystės formomis (susirinkimas, viešas svarstymas, veikla per savo atstovus, bendruomenines organizacijas ir kt.).				
---	--	--	--	--

15. Jūsų požiūriu, ar policijos ir saugių kaimynysčių bendruomenių bendradarbiavimas ir keitimasis informacija yra pakankamas?

- Taip;
- Ne.

16. Ar dalyvaujate savo gyvenamojoje vietovėje prevencinėje priemonėje “Saugią aplinką kurkime kartu”, “Saugi kaimynystė”? Pažymėkite tik vieną įvertinimą.

Taip	Ne	Labai retai	Kartais	Nežinau, kas tai yra

17. Ar pritariate teiginiui, kad visuomenės nariai, jei nori jaustis saugiai, turi pasitikėti vieni kitais? Pažymėkite vieną vertinimą.

Visiškai pritariu	Pritariu	Labiau pritariu, nei nepritariu	Nepritariu	Neturiu nuomonės

18. Ar pritariate teiginiui, kad visuomenė (bendruomenės) bijo policijos, net jei bendruomenėje gyvenantys asmenys nėra nusižengę ar kitaip nusikalstę? Pažymėkite vieną vertinimą.

Visiškai pritariu	Labiau pritariu, nei nepritariu	Abejoju	Visiškai nepritariu	Neturiu nuomonės

19. Kaip manote, kokios veiklos pagerintų santykius tarp policijos ir bendruomenės? Pažymėkite kiekvienos veiklos įvertinimą atskirai.

Veikla	Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti
Dar didesnis policijos atliekamų darbų paviešinimas				
Griežtesnės ir didesnės baudos nusižengusiems asmenims				
Dažnesni susitikimai su vietos bendruomenėmis				
Aktyviau vykdoma prevencinė veikla				
Dažnesnis patruliavimas				

Rezonansinių įvykių detalių paviešinimas				
Bendruomenės problemų domėjimasis, aktyvus ir glaudus bendradarbiavimas				
Komunikacijos stiprinimas				
Aktyvesnis dalyvavimas mokyklose, darželiuose				

20. Kaip manote, ką reikėtų tobulinti policijos veikloje bandant kartu spręsti bendruomenės problemas? Pažymėkite vieną vertinimą.

- Keisti ir tobulinti teisės aktus;
- Stiprinti prevencinį darbą;
- Nieko keisti nereikia, problemų nėra;
- Kita (įrašykite).....

21. Kaip manote, kas paskatintų aktyviau dalyvauti bendruomeninėse nusikalstamumo prevencijos programose? Pažymėkite vieną vertinimą.

- Pažadėtas atlygis;
- Tam tikro statuso suteikimas;
- Neturiu nuomonės;
- Kita (įrašykite).....

22. Kas, Jūsų manymu, trukdo bendruomenės nariams labiau įsitraukti į bendruomeninių nusikalstamumo prevencijos programų vykdymą? Pažymėkite vieną vertinimą.

- Noro nebuvimas;
- Abejingumas;
- Informacijos trūkumas;
- Kita (įrašykite).....

23. Kaip ir kokiais būdais bei priemonėmis reikėtų tobulinti policijos ir bendruomenės bendradarbiavimą? Pažymėkite vieną vertinimą.

- Reikia skirti dar didesnę dėmesį glaudžiam bendradarbiavimui su žiniasklaida;
- Dar didesnis policijos atliktų darbų paviešinimas;
- Nieko keisti nereikia;
- Kita (įrašykite).....

24. Kaip manote, ar policija, kaip institucija, tinkamai ir kokybiškai pagal “išgales” atlieka savo darbą? (Greitas nusikalstamų veikų ištyrimas, tinkamas skubios pagalbos suteikimas nukentėjusiems asmenims, operatyvus ir greitas reagavimas į pranešimus?). Pažymėkite vieną vertinimą.

Visiškai sutinku	Labiau sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Sunku nuspręsti

25. Jūsų manymu, ar jaučiamas santykių pagerėjimas tarp policijos ir visuomenės per pastaruosius 5 metus? Pažymėkite vieną vertinimą.

- Taip
- Ne
- Neturiu nuomonės
- Abejoju
- Kita (įrašykite).....

AČIŪ už nuoširdžius atsakymus!

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2017-05-08

Kaunas

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),
Viešojo saugumo fakulteto, Teisės ir policijos veiklos VI kurso TPOkmis 15-1 grupės

---

(fakulteto/instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) Renaldas Palapys

(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis rašto darbas / bakalauro / magistro baigiamasis darbas

„APYLINKĖS POLICIJOS INSPEKTORIAUS IR VIETOS BENDRUOMENĖS SĄVEIKOS
GALIMYBĖS IR IŠŠŪKIAI“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

Renaldas Palapys

(parašas)

(vardas, pavardė)